

7.16

مِلِّیت و بولشیکہ ویزم

== مقالہ لر مجموعہ سی ==

بوکتیک مطالعہ سی رامپور
ریاستندہ شتریز
۱۹ نومبر ۱۹۲۸ء / ۱۵ ج ۱۹۲۸ء
نمبر ۱۵ جمعبندی

رسول زادہ محمد امین بک
ریاست تحریرہ سی آئندہ تالیف ابدلشدر

تفصیل

استانبول

اورخانیہ مطبعہ سی

۱۹۲۸

تفقیه

تفقیه
۱۹۵۵

۱۴

محرمی: رسول زاده محمد امین

۱۲
۵

ملیت مسئله سنده

بولشه ویک نظریاتی اید عملیاتی

1

بولشه ویک فرقه سی = سائرا بلیت و فرسومبولیت

بولشه ویکار ، معلوم اولدینی اوزره ، کندیلرینی اختلاجی
سوسیالیزمک اک صداقتی ممثلی عد ایدرلر . ملکیت ، ملیت و وطن
کی تاریخی رابطه و مؤسسهلرله حسابلاشمق صورتیله موجود
حکومت سیستمی اصلاح ایتک تا کتیکنی اختیار ایدن معتدل
سوسیالیستلر اونلرجه مارکسیزمدن اعتزال ایتش مرتدلردر . بونک
ایچونده (له نین) ، دیگر سوسیالیست فرقه لرله قاریشدیرماسین ، دیه
کندی فرقه سنک اسمی ده کیشدیردی ؛ سوسیال - ده موقرات
بولشه ویک فرقه سی یرینه قومونست بولشه ویک فرقه سی دیدی .
عینی زمانده سوسیالیست آنترناسیونالنه مقابل تشکیل ایتدیکی

انترناسیونالده قومونیست انترناسیولی نامی وردی . بو صورته
 (له نین) ك بالحاصه اولكى مارقسیزمه رجوع ائمه سی دخی آهنگنی
 بولوبور ؛ روسیه قومونیست فرقه سی (مارقس) و (انكلس)
 طرفندن قلمه آلان « قومونیست مانیفستی » نه رجوع ایدیوردی .
 سوسیالیستلرک عموماً ، اختلافی سوسیالیستلرک ایسه خصوصاً
 مرکزیتی بر فکر سیسته منه مالک اولدقلری معلومدر . اختلافی
 عمله فرقه سنک مفکوره سی طاشیان قومونیستلر ایچون بوندن ده
 طبیعی بر سیسته م تصور اولونامازدی . قومونیست اختلافی قایتالیزمک
 انکشافی نتیجه سنده حصوله کله جک انحصارچی صنایع داخلنده
 وجود بولاجقدی . عمله نك قطعی حاکیتی تأمین ایچون ، بالطبع
 جهانشمول اقتصاد و صنایع انکشافنه انکل اولان بوتون مانع
 « اورتادن قالداجق ، ملیت ، دین و وطن کی خصوصیتلر فوقنده
 بین الملل بر عمله حاکیتی تأسس ایده جکدر .

أوهت ، (له نین) ك كرك روسیه قومونیست فرقه سنده و كرك
 اوچونجی انترناسیونالده ، آتیا کوره جکمز وجهله ، تأسیس و تطبیق
 ایندیکی شدتلی مرکزیتیلکله ، دمیر دیسپلینک فلسفه سی « قومونیست
 مانیفستی » نده کی « بوله تاریا حاکیتی » ته زینه (دعواسنه) استناد
 ایدر ؛ روسیه ده کی بوتون سوسیالیست فرقه لری ده داخل اولدینی
 حالده ، جهان اختلاف فرقه لری میاننده بولشه ویک فرقه سی قدر .
 مرکزیتی و حاکیتی دیگر بفرقه یوقدر . او ، بالکرسوسیالیست
 و رادیکال فرقه لرینه دکل ، مونارشیزم و محافظه کار روس فرقه لرینه
 نسبتله ده بو اوستونلکنی محافظه ایدر .
 هر سانترالیست و قوسموپولیت فرقه کی ، بولشه ویک فرقه سی ده

ملیت مسئله سنده منفی بر نقطه نظر بسلر . نته کیم ، روسیه اختلالی نتیجه سنده مشهور اولان یا ککش بر شهرته رغماً ، (له نین) ک ملیت مسئله سنده بیان ایتدیکی اولکی فکرلری دعوا مزى تأیید ایتدیکی کبی بولشه ویک فرقه سنک ملیت مسئله سنده کی بو کونکی تطبیقاتی ده بونی اثبات ایله مکده در .

حرب عمومیدن صوکره . بالخاصه معروف اولان و مشهور ویلسون بره نسیپلرنده موقع مخصوص دو تان « ملت لک کندی » مقدار تلیخی حله صلاحیت دار اولدقلری ، شعاری بولشه ویکلر ایچون هیچ بر زمان حد ذاتنده مثبت بر قیمتی حائر اولما مشدر . اونلرک نظر نده بو شعار تعقیب ایتدکلی مقصد اوغرنده قوللاندقلری سلا حلردن بریسیدر . دیگر تعبیرله ، بومسئله اونلر ایچون هیچ بر زمان بر مقصد دکل ، ساده بر واسطه و آلت رولنی اوینا مشدر . ۱۹۱۳ سنه سنک صوکلرنده (له نین) ، « ملی حرث شعارینک بورژوا آله مخصوص بر شعار و اکثریتله مرتجع و قله ریفالار طرفندن قوللانیلان بر یالان اولدیغی ، سویله مشدر . (له نین) او سنه لرده و اوندن اولکی دوردده اوافق کولتورلرک بویوک کولتورلر طرفندن تمثیل ایدلمه سی کیفیتنه چوق بویوک قیمت و بریور و بونی « قاپیتالیزمی سوسیالیزمه تحویل ایدنه عامللرک الک مهمی اولارق تلقی ایدیوردی ؛ و بونقظه نظر دن روسیه ده کی غیر روسلرک کولتورجه روسلاشمه لر نده چوق بویوک بر ترقی اثری کوریوردی . « ملی حرث » . « مقابل (له نین) » عمومی جهان عمله حرکتی و بین الملل ده موقراسی حرثی ، نی قویوردی . بو نقطه نظر لده او ، روسیانک ملی - محلی مختاریتلر اساسی اوزرینه قورولی قوشما جمهوریتلر (فده راسیون) شکلنده تأسیسنک شدتله

عليه‌نهد ایدی . [*] معلومدرکه ، (له‌نین) ، هر زمان دولت تشکیلده
سانترالیزم اساسی ترویج ایله‌مش و بوقطه نظرند بولشه‌ویک اختلاف‌لک
عرفه‌سنه قادر اصرار ایتشدرد .

II

ملیت مسئله‌سی - بولشه‌ویکلر اجموعه - غایر دکل ، آتشدرد .

هرنه صورتله اولورسه اولسون ، حربه‌ی بیدیکلی ضربه‌نک تأثیری
ایله پریشان اولان روسیه‌ده ، حاکمیتی آلنه آلمق عزمی ایله حرکت
کلن بولشه‌ویک فرقه‌سی ، پک ره آلیست اولان رئیس (له‌نین) ک
چویک بر حرکتیله اونه‌دن بری تعلیم ایتدیکلی پره‌نسیپلری ، کویلو
مسئله‌سند اولدینی کبی ، ملیت مسئله‌سندده ده‌کیشدی ؛ روسیه
ملتلی ایله شرق و اسلام دنیا‌سنه خطاب ایدن بیان‌نامه‌لرنده ،
سوویت حکومتی ، روسیه ایمپراطورلی داخلنده یاشایان ملت‌لرک ،
روسیه‌دن آیرلق صورتیله‌ده اولسه ، کندی مقدراتلرینی بالذات
تعینه صلاحیتدار اولدق‌لرینی اعلان ایدیوردی .

ملت‌لرک تابع بولوندق‌لری بردولدن آیریلغه بیله حقیقی اولدق‌لرینی
اعلان ایدرکن ، بولشه‌ویکلر ، شبه‌سزکه صمیمی دکل‌یلر . اولر
بو حقیق ملتک طبیعتندن نشأت ایدن بر قیمت کبی تلقی ایتیه‌ور؛ زمانک
اک‌مؤثر بر شعاری اولان بوفکری کندی مقصدلرینه خدمت ایتدیرمک
ایچون قودناز برمانوره ایله استفاده ایدیورلردی . ۱۹۱۷ سنه‌سند
بولشه‌ویک قونفره‌سی (له‌نین) طرفندن تکلیف اولونان بوفورمولی

[*] « س . و . » نومرو ۲۱ - ۲۲

« مرامه موافق اولورسه ، قیدی ایله قبول ایتشدی . یعنی دیمک ایسته میشدی که : « اودت برملت دولتدن آیریله یه بیله حقلیدر . پالکزر برشرطله که ، بو آیریله مرامه موافق اولسون . » مرامه موافق اولان آیریله ملک تقدیری ایسه بولشه ویک فرقه سنه عائددر . صوکرلهرد بوتقدیر ، ک مقیاسی ده تعیین اولوندی . « تعیین مقدرات » حق بر ملتک هیئت عمومی سنه دکل ، آنجق اوملتک « بوله تاریا » صنفنه تخصیص اولوندی . فرضاً ده موقراتیک کورجستان جمهوریتی ایله مقاله عقد ایله دکن واستقلالنی صورت رسمیه ده تصدیق ایتدکدن صوکره اردو سوق ایدره رک بو مملکتی استیلا چیزمه سی آلتنده ازمکدن چکینیلمه دی . نته کیم آذربایجان جمهوریتی ده اوصورتله اشغال ایدلشدر . بو اشغال واستیلا سی سوویت حکومتی تصنیع ایتدیکی کورجستان و آذربایجان « عمله عصبانلری » ایله تبرئه ایدره . کورجستان و یا آذربایجان عمله لری کویا « سوویت روسیه یه اتحاق قرارینی ویردکلرندن » بالطبع موسقوا بولشه ویکلری ، اعلان ایتدکلری « ملیت » بره نسیبنی نقض ایتمه دن ، بو مملکتلره کلشدر . چونکه ملتک مقدراتی تعیینه صلاحیتدار اولان زمره اونلرجه آنجق عمله در . موضوع بحث « عمله عصبانی » ملک تصنع اثری اولوب علی العاده « برحرب خدعه سی » ندن باشقه برشی اولمادیغندن صرف نظر ، بو مملکتلره نه عمله نک اهلینک آنجق یوزده ایکبسنی تشکیل ایتدیکی ، نه ده یرلی عنصردن اولمایوب اکثریتله روسیه دن کله یابانچی برعنصر اولدینی ده اونلرجه شایان اعتنا دکلدر . چونکه « عمله آنترناسیونالدر » . شو صورتله کورولورکه (له نین) برالی ایله بول کیسه دن ملتله حقوق یابلا دینی حالده ، دیگر آلی ایله ده یابلا دینی بو « پانی » پک خرسرجه جالیور ؛ مرکزنجی بروغرامندن یابدینی

فداکارانی لاستیکلی تا کتیک ایله تضمین ایدیور. ۱۹۱۷ سنه سنده
 اعلان استقلال ایدن فنلندیانک حدود حقنده کی مطالبی قبول ایدن
 (له نین) بو حدودک شایان قبول اولمادیغی سویله بئله قارش « حدود
 حقنده بازارلق ایتمه نك آنجاق زواللی بورژوا لر خاص بر اعتیاد ،
 اولدیغی قید و « فنلاندیانک تکرار آلنه جی عرفه سنده بولوندقلرینی ،
 سویله مکه آرقداشلرینی تسکین ایدیوردی . عینی زمانده فنلندیا پای
 تختی (هلسینقه فورس) ده مقیم بولشه ویک سفیری ، بین الملل نزا کت
 اصولنه رعایت ایتمه دن ، « یالکوز بورژوا حاکیتنی الفا ایدن ملتدرکه
 کندی مقدراتی حریت و استقلال ایله تعیین ایده بیلیر ، دیوردی .
 ۱۹۱۸ سنه سنک ابتدا سنده فنلندیا ده قومونست اختلالی ظهور ایلدی .
 بولشه ویکلر ، تأمل ایتمه دن ، قیزیل اوردوی فنلندیا به کوندر دیلر .
 فین رئیس جمهوری (سیونخیدوود) ک پروتستوسی و فین امور
 داخلیه سنه عدم مداخله طلبنه جواب اولاراق ، سوویت قومیسری
 (پاکروفسکی) دیوردی که « فنلندیا ده سوسیالیست اختلالی
 باشلامشدر . روس حکومتی تعقیب ایتمه دیکی پره نسپیلر نامه بواختلاله
 یاردم ایتک مجبوریتنده در . قیزیل اردو بونک ایچون فنلندیا طوپراغنه
 کچمش ، بوندن سوکراده ایجاب ایتدکجه کچه جکدر ،

سکزننجی قومونست قونفره سنده شیمدیکی (استالین) بوزیسیوننک
 مفکوره جیمی بولونان (بوخارین) و اونکله برابر (طومسکی)
 « ملتارک کندی مقدراتلرینی حله صلاحیتدار اولوب ، ایسترلرسه
 تابع بولوندقنری دولتدن آریلا ده بیلیرلر ، مألنی طاشیان ماده نك
 فرقه پروضا مندن طی ایدیله سنی طلب ایله مشلردی . چونکه ،
 دیمشلردی ، بو ، صرف تا کتیکه تعلق ایدن شعارک بوندن سوکرا

فرقه پروگرامنده بولونماسنك فائدهسى يوقدر . بوماده ايله آرتق
 تشكىل ايتىش بولونان سوويت حكومتنك تامامىق تهديد اولونيور .
 فقط (له نين) « روسيه ، سوسياليست فدراليست سوويتلرجهورتى ،
 ايجون مثبت قيمتى غائب ايدن بر ماده نك » خارجى سياست نقطه
 نظرندن ، حالا مهم بر قيمته مالك اولدينى ملاحظه سسيله ماده نك
 اقباسنى مدافعه ايله مش ؛ سوويتلردن آيريله نك « عمله نقطه نظرندن
 حرامه موافق اولماديغنى » اعتراف ايتمكله برابر ، بوشعارك مخاصم
 بورزوآ دولترلرني پارچالاتمق مقصدى نقطه نظرندن مثبت بر دول
 اويناياجغنى اثبات ايتمكدور . مليت شعار ومسئلهسى بولشه ويكلر ايجون
 نالى بر مسئله در . بونك « عمله مسئلهسى » ديدكارى فرقوى حاكيتك
 تأمينه يارار تابع بر مسئله اولدينى ، بولشه ويكلرده مليت مسئله سنك
 نظريه جيسى و متخصصى كې طائيدان (استالين) طرفندن دفعه لرله
 ايضاح اولونمكدور . او اون ايكنجى قونفر مده وقوع بولان بيانانده
 « آيرلىق حقتك سوويتلره قارشى تطبىقى ارتجاع ، ايمپرياليستلره قارشى
 تطبىقى ايسه انقلابدر » ديمشدر .

III

« سوويت فدراليزمى » و « آيرلىق حقى »

داخلى سياستده منفى كورولن « تعيين مقدرات » پره نسبي ايله
 بو پره نسيدن چيقان « آيرلىق حقى » نك خارجى سياستده مثبت بر
 قيمته مالك اولدينى فكرى بولشه ويك سياستك مليت مسئله سنده
 دستور حركت اتخاذاستديكى چوق مهم بر « تهز » در . بو تهزه
 كوره سوويت فدراليزمى موقى بر تدبيردر . قومونيست فرقهسى

بروغرامنك ۳ نجی ماده سنده « ... فده رالیزم وحدت تامه یه لوتورور ،
استحاله دورینه مخصوص موقی بر شکلدر ؛ فرقه سوویت تپنده
تشکل ایدن بوتون دولترك فده راتیف صورتده برلشمه لرینی طلب
ایدر ، دییه قید اولونمشدر . اوچنجی آنترناسیونالک ایکنجی
قونفره سنده ایسه بو فکر دها صریح بر صورتده تحریر اولونمش
« فده راسیونك تام برلکه کچمک ایچون ضروری بر استحاله تدییری
اولدیغنی تقدیر ایدرک ، اتحادك دها زیاده صیقلاشدیرلماسی و دها
زیاده برلشدیرلمه سی تعقیب اتمه لیدر ، دهنیلمشدر . ملیت مسئله سی
ایله مشغول اولان سوویت مأمورلرندن (برویدا) یه کوره سوویتلر
اتحادینه داخل ملی جمهوریتلرک خصوصیتلرینی تحدید ایدن یکی
تدییرلر « ایلری یه دوغرو آتیلش برر آدیم ، در . [*] عینی محرر
اقتباس ایتدیکی مقاله سنك دیگر بر یرنده سکزنجی فرقه قونفره سنده
« ملیت مسئله سی ایله اوینادیغمز یتر ! » دهن ناطقلرله مناقشه ایدرک
دیپورکه « بو بر اویونجاق دکل ، بالعکس بورژوازی دورینك
بزه بر اقدیغنی الك مدهش ترکه نك تأثیرینی ازاله ایتك یولنده اجرا
ایتدیکمز چوق مسئولیتی بر ایشدر . » بوندن ماعدا (برویدا)
فده رالیزمك دیگر نقطه نظرندن سوویتلره لازم اولدیغنی اثبات
ایدیور . « سوویتلر اتحادی اوילה برشکله مالک اولمالیدرکه بو شکل
اوکا ایلریده تأسس ایدرک یکی بر چوق سوویت دولت تشکلرینی ده
کندی ایچریسنه المق امکاتی ویرسین ، دیپور ؛ و بوسوزیله ،
او ، فده رالیزمك ، بولشه ویکلر ایچون ، پروغرامه دکل ، ناکتیکه ؛

[*] « حیات ملل ، » Gizn nationalnostey ، ۱۹۲۳ ایکنجی -

اساسه دكل ، فرعه متعلق بر مسئله اولديغى بر داه ا ثبات ابتدكي
 كې ، بو فده راليزمك ، عېنى زمانده ايمپريالېستجه بر تعبيه اولديغى ده
 فاش ايتمش اوليور. تفسيره نه حاجت ، (برويدا) مقاله سنك صوكنده
 ذاتاً « يالكيز روسيه سوويت جمهوريتلرينك دكل ، بين الملل سوويت
 جمهوريتلرينك اتحادي اساسى احضار ايتمه ليدر ، فكرينى صراحة
 سويله بور .

سوويت فده راليزمك نه ماهيته اولديغى كوردك . شيمدى ده
 « آيرلق حقى » نى تدقيق ايده لم : ۱۹۲۳ سنه سى ۶ حزي ران تاريخنده
 قبول اولونان « سوويتلر اتحادي » تشكيلات اساسيه قانونك ۴ نجى
 ماده سنه كوره « اتحادي تشكيل ايده ن اعضادن هانكيسى ايسترسه
 اتحادي ترك ايتك حقنه مالكدر . كوروليور كه « اتحاد » . كيرن
 اعضانك « حق استقلال » ي محافظه ايدلمشدر . يالكيز بولشه ويك
 پروفسورى (ماگه روفسكى) نك ديديكى كې بو ، آنجق « ضمنى
 بر استقلال » دن عبارت اولوب ، شأنى ذكره مالك دكلدر . قومونىست
 حقوقيونندن (درانيستين) نامنده ديكر بريسى ايسه « بو حقوقك
 ده قلا راتيف (بيانى) ماهيته اولوب تشريعى هيچ بر اهميتى حائز
 اولما ديغى » كال صراحتله سويلر و « اختلافى قومونيزم نقطه نظرندن
 اتحاددن چيغمه نك مليتچيلىك و انقلاب عليهم دارلغندن دوغمه بر حركت
 اولديغى » دعوا ايده ر . بو محاكمه دن چيقان منطقى نتيجه « ماركسيزم
 و اختلافى قومونيزم » نامنه سوويتلر اتحادنده كورولن هر درلو
 افتراق حركتنى بالطبع سدتله تمقيب ايتك و امانسزجه باصدمر مقدر .
 ده ا زياده « سوويت مملكاتلرينى » داخلنه آلا بيلمك غايه سى ايله
 تشكيل ايده ن و بنيه سنك تاسيسنده بو استقامده كى انكشافنه بالخاصه

اهمیت ویریلن بر « اتحاد » دن قولایلقله جیقابیلیمک امکاتی هانکی
منطق قبول ایدر ا.

IV

« سوویتلر اتحادی » تشکیلوت اساسیسی

سوویت فدهرالیزمنی تنقید ایدن بر پروفیسور پک حقلی اولارق
دیورکه « بوتون بوسیستمک چوق قاتی بر مرکزیجی اولان برفرقه
افرادى آره سنده یاپیلان مرتب بر بالاندن عبارت اولدیغی اونوتمایلم،
بو ملاحظه نك نه درجه یه قدر دوغرو اولدیغی حقیله تقدیر ایده بیلیمک
ایچون سوویتلر اتحادی تشکیلات اساسیه سنی تدقیق ایتمک لازمدر .

بو کونکی سوویتلر اتحادینی تشکیل ایدن جمهوریتلرک هیمی
عینی حقوقی ماهیتده دکلدرلر . بولردن آذربایجان ، گورجستان
و ارمنستان جمهوریتلرندن متشکل ماورای قافقاس سوویت سوسیالیست
فدهراتیف جمهورینی ایله اوقراینا سوسیالیست - سوویت جمهوریتی؛
و بهلوروسیه سوسیالیست سوویت جمهوریتی ایله روسیه سوسیالیست
سوویت فدهراتیف جمهوریتلری برر مستقل حکومتلر کبی بین الملل
مقاوله حکمی ایله برله شمش بولونیورلر . عینی زمانده بوجهوریتلری
ترکیب ایدن تالی تشکللر واردر . مثلا روسیه سوسیالیست سوویت
فدهراتیف جمهوریتی ۹ مختار جمهوریتدن و ۱۳ ممتاز ولایتدن عبارتدر .
بونک کبی ماورای قافقاس فدهراتیف جمهوریتنه داخل بولونان
گورجستانده آجارستان و آبازه مختار جمهوریتلری ایله آذربایجانده
نخجوان و جبالى ارمنستان جمهوریتلری واردر . [ابتدا روسیه
فدهراتیف جمهوریتنه داخل بولونان تورکستان جمهوریتی ،
۱۹۲۴ده ، خیوه و بخارا جمهوریتلرینک القاسی اوزربنه ، مستقل

اوز بکستان و تورکمنستان جمهوریتلری عنوانی ایله اتحادیه قبول اولونمشلردر . بونلر داخلمدهده مختار تاجکستان جمهوریتی ایله مختار قارا قالپاق ولایتی تاسیس اولونمشدر . [

سوویتلر اتحادینی اداره ایدن الک عالی مؤسسه « سوسیالیست سوویت جمهوریتلری اتحادی مرکزی اجرا قومیته-سیدر » که ملخصی روسجه «چیک» در . «چیک» هر سنه انعقاد ایدن سوویتلر اتحادی قونفرملری فاصله لرنده سنهده اوچ دفعه اجتماع ایدر . « مرکزی اجرا قومیته-سی » مستقلاً عقد اجتماع ایدن ایکی بویوک سوویت مؤسسه سنک (قاماراسنک) مشترکاً انعقاد ایتمه لری نتیجه سنده تشکل ایدر . بونلردن بری « متحدرل شوراسی » دیگر ی ده « ملتلر شوراسی » در .

متحدرل شوراسی، سنهده بردفعه جمهوریتلر داخلمده کی ولایتلردن (جمهوریتلردن دکل) ، نفوس عمومیه به نسبتله ، انتخاب اولونان دلکهلر طرفدن طوبلانان سوویتلر قونفره سنده انتخاب اولنوب ۳۷۱ اعضادن عبارتدر . ۱۹۲۴ استاتستیکنه گوره ۱۳۱،۵ میلیون نفوسدن ۹۶ [*] میلیونک روسیه فده راتیف جمهوریتته ، ۲۶ میلیونک اوقراینا ، ۳،۹ میلیونک بهلوروسیه ، ۵،۷ میلیونک ده ماورای قافقاسیایه هاند اولدیفنی نظره آلیرساق ، روسیه فده راسیونک بو قومیتنه زونده نه کی بر اکثریت قاطعهده بولوندیفنی آشکار اولور . کورولبورکه بوراده قطعاً فده راسیون پرهنسپیی ملی اساس نظره آلمانمشدر . بواساسه « ملتلر شوراسی » ده نیلن ایکنجی « قامارا » ده رهايت اولونمشدر .

[*] ۱۹۲۳ ترتیبانه نظراً تورکستانده بورقه داخلدر .

« ملتړ شوراسی ، پالکړ اتحاد مقاوله سی عقد ایدن مستقل جمهوریتلرک دکل ، مختار جمهوریتلرله ممتاز ولایتلرک ، یعنی دولتلرک دکلده ملتلرک ، منللرندن تشکل ایله مشدر . قانونه کوره مستقل ومعاهد جمهوریتلر بو شورایه بشر اعضا ویردیکی کې ، مختار جمهوریتلرده بشر اعضا ویریور ، ممتاز ولایتلردن دخی برر اعضا کوندریلیور . شویله که قافقاسیا ، اوقراینا و بهلوروسیه اوچی برلکده (۳۵) اعضا کوندر دکاری حالده روسیه فده راسیونی ۹ مختار جمهوریتی و ۱۳ ممتاز ولایتی ایله برلکده شوراده (۶۳) منل قازانمش اولیور . اسویجره و آمریقا فده راسیونلرنده ، بویوک کوچوکلنه باقندن ، هر جمهوریتدن ایکیشر دلکه آلمق صورنیله ، تشکل ایدن « فده رال شورا ، یرینه قائم اولمق اوزره ، وجوده کتیریلن بو مؤسسه ده دخی « روسیه جمهوریتی ، کندی فائقیتی شو صورته تأمین ایتمش دیمکدر . تورکستان جمهوریتلرینلکده بعده سوویتلر اتحادینه بالذات وبلا واسطه قبول ایدل کلرندن سوکره « ملتړ شوراسی ، اعضاسنک مقداری ۱۱۴ دلکې بولمقده در . « ملتړ شوراسی ، نک تشکلی ائساننده (راقوفسکی) باشده اولمق اوزره قافقاسیا و اوقراینا دلکلرندن بر قسمی بوسیستم علیهنده بولونمش ، دیگر فده رال جمهوریتلرده اولدینی کې ، معاهد جمهوریتلرک مساوی صورتده حق تمثیله مالک اولمالرینی مدافعه ایتملر سده ، بوتکلیف (استالین) ک اصراری اوزرینه ردا ولونمشدر . استالین ، آلمانیا اتحادنده پروسیاه ویرلیدیکی کې ، سوویتلر اتحادی داخلنده روسیه فده راسیونه نسبی بر تفوق حق ویرلک صورتنده اولسه بیله بو شکله راضی کلام مشدر .

یوقاریده سوبله دیکمز وجهله مرکزی اجرا قومیته سی

«متحدلر شوراسی» ایله «ملتلر شوراسی» اعضاسنك متحداً عقد اجتماع ایتمهسی ایله وجوده کلیر. «مرکزی اجرا قومیتهسی» کندی غیابنده بوتون صلاحیتی (۲۱) اعضادن مرکب بر «دیوان ریاست» ترك ایدر. بو (۲۱) اعضادن بدیسی «متحدلر شوراسی» نك دیوان ریاست اعضاسی، دیگر یدیسی ده «ملتلر شوراسی» دیوان ریاست اعضاسندن عبارت اولوب متباق یدی اعضا ایکی مجلسك مشترکاً وقوع بولان اجتماعده انتخاب اولونور.

۶. حزران قانوننه کوره «اجرا قومیتهسی دیوان ریاسی» نك حکمی «خلق قومیسرلر شوراسی» اوزرینه دخی نافذدر. [*] دیوان ریاست قومیسرلر شوراسنك مقرراتی لغو ایده بیلیر. عینی زمانده دیوان ریاست اتحاد داخل بولونان بالجله حکومتلر و محلی اجرا قومیتلرینك قرارلرینه ده فسخ ایده بیلیر. دیوان كرك مشترك و كرك اتحاد داخل بولونان اعضا به طائد بوتون مؤسسلر طرفندن تنظیم اولونان قانون لایحه لرینی تصدیق و یارد ایتمك صلاحیتی حائزر. دیگر طرفدن «مرکزی اجرا قومیتهسی» نك بوتون مقرراتی «سوویتلر اتحادی» داخلنده بلاواسطه و بلا تملیق تطبیق و اجرا اولونمالیدر. [حالبوکه اولجه مرکزی اجرا قومیتهسی مقرراتنك مستقل و مختار جمهوریتلرده تطبیق و اجراسی ایچون مذکور جمهوریتلرده اجرا قوتلرینك آریجه قرارینه لزوم واردی.

[*] «خلق قومیسرلر شوراسی» = هیئت وكلا معناسنده در. روسیه هیئت وكلاسی عینی زمانده بوتون سوویتلر اتحادینك هیئت وكلاسی حکمنده در. بونلردن «مشترك» و «متحد» قومیسرلكلر باشنده بولونانلر بوتون جمهوریتلره حاكم اولوب، «مختار» قومیسرلكلری اداره ایدنلری ایسه ساده روسیه فده راسیوننك ایشلری ایله مشغول اولورلر.

دیمک که بصورتله ۶ حزیران قانونی مرکزیتہ دوغرو بر قدم داهه
آتمشدر .]

شمیدی ده مرکزی فده رال حکومتی ایله اتحاد اعضاسی میاننده کی
وظیفه و صلاحیتک صورت توزیعنه باقالم :

اتحاد قومیسر لکلری «مشرتک»، «متحد»، و «مختار» قومیسر لکلردن
عبارت اولوب اوچ دورلودر. خارجیه ، عسکریه ، بحریه ، یوللر ،
پوسته - تلغراف و خارجی تجارت کی مشرتک قومیسر لکلر
مرکز یلشدیرلمش خصوصاتی اداره ایدرلر ؛ بونلرک متحد ملکترلده
یالکز بر آزانلری بولنور. عالی اقتصاد شوراسی ، اعاشه ، مساعی ،
مالیه و عمله - کویلو مفتشلیکی کی متحد قومیسر لکلرک بوتون
جمهوریتلرده برر شعبه لری اولوب ، بوشعبه لر ، محلی جمهوریتلر
طرفندن انتخاب اولونورسه ده ، اجرا آتلرنده سوویتلر اتحادی
قومیسر لکلرینه تابع بولونورلر . و یالکز داخلیه ، عدلیه ، [*]
کوی اقتصاد یانی ، معارف ، صحیه و تأمینات اجتماعیه کی آلتی قومیسر لکه
هاند وظیفه لرک اجراسی ، اتحاد مقاوله سی موجبنجه ، محلی حکومتلر
عهده سنده قالمشدر .

فقط ۶ حزیران مقاوله سنک برنجی ماده سنده مقید «اساسات
عمومیه» یه هاند خصوصات کوزدن کچیریلیرسه ، او زمان مرکزی

[*] ۱۹۲۶ سنه سنده انعقاد ایدن روسیه سوسیالیست فده راتیف
جمهوریتلری قونفره سنده ویریلن قراره کوره روسیه اتحادینه داخل بولونان
مختار ولایت و متحد جمهوریتلرک محکمه لرنده باقیلان ایشلر روسیه عدلیه
قومیسرینک و یاخود روسیه مدعی عمومیسنک ایسته دیکی زمان موسقوا به جلب
اولونارقی اوراده باقیله بقدر . بو قرار مختار جمهوریتلرک ممثلرینک اعتراضه
رغمأ اکثریتله قبول ایدلمشدر .

حکومت صلاحیتک یالکز سیاسیانہ دکل ، برجوق خصوصانہ دخی شامل اولدینی کورولور . مثلاً خارجی و داخلی استقراضلری یالکز او اجرا و بو خصوصده متحد جمهوریتلره مساعده ویریر ؛ خارجی تجارتی او اداره ابتدیکی کبی ، داخلی تجارتہ عائد اساسلری ده او وضع ایدر . مملکت اقتصادیات و صنایعی حقندہ کی اساساتی او تنظیم ایدر ؛ حق منفرد بعضی صنایعی مؤسسہلری بیلہ تحت نظارتہ آلیر . (فرضاً باکو پترول او جاقلری ، کورجستان مارافازی ، اوقراینا کومور معدنلری ، تورکستان پاموق زراعتی بلا واسطہ اونک طرفندن اداره اولونور) عمومی سوویت بودجہسینی او تنظیم ایتدکدن ماعدا خصوصی سوویت بودجہلرینی ده او تعدیل و یا تصدیق ایدر ؛ اراضینک تفسیانہ و طرز استفادہ سنہ ، خلق معارفنه و محیہ ایشلرینہ عائد اساسی نظاماتی او تعیین ایدر ؛ مهاجرته عائد قانونلری و مهاجرت فونڈینک تأسیسینی ، عدلیہ تأسیساتی ایله محاکمات جنائیہ قانوننک اساسلرینی و مساعی حقندہ کی قانون ایله سائر خصوصاتی ده او تأمین و تنظیم ایدر .

کورولویورکه آیری آیری جمهوریتلرک دائرہ صلاحیتی ایچون عادتاً هیچ برشی بر اقلیمامشدر . سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی ، حرثی و اداری حیاتدن بر ساحہ یوقدرکه اوراده متحد جمهوریتلر ایچون ، مرکزدن مستقل اولارق ، حرکت ایتک صلاحیتی بر اقلمش اولسون .

ذاتاً سوویت حقوقیونی بورزوآ حقوقیونی تنقید ایدرلر ؛ اونلرک فده راتیف جمهوریتلرده محلی حکومتلره ویریلن صلاحیت دائرہ سنک کنیشدیکندہ « حریت و استقلال » کورمه لرینہ کولرلر . بالعکس ،

بر جمهوريتك «وظيفه‌سى» نه قدر آز اولورسه سوويت حقوقيلرندن
 (قورويچ) «كوره» حرتى، ده او قدر چوق اولور، زحمى
 آزالير، كنديسى ده زياته سربست بولورمش؛ اوكا كوره «ملى
 حكومتك» حقوقي نه قدر آز اولورسه، مركزى حكومتدن كوره چكى
 ياردم او نسبتده چوق اولور. «عبنى» مؤلفه كوره «سوويت مختارىتى
 موقت» بر زمان ايجون مركزدن قاچان قوتلرى يكمك، اوكا مقابل
 مركزه چكن قوت و تمايللرى تشويق ايتك ايجوندر، فده راتيف
 حكومت اونك ايجون ايلرى به آتيلمس بر آيدمركه، او، «ملى
 مسئله» آوونمايه واسطه اوليور؛ بر مسئله كه اونك «ده موقت راتجه
 مركز يلمش» بر دولنده قطعاً يري يوقدر. «حقيقه» ده
 بوكونكى سوويت فده راسيوننى تشكيل ايدن جمهوريتلرك بالكلر
 آدى جمهوريتدر. سوويت حقوقيلرندن «ماگروفسكى» نك
 ديديكى كې، بو جمهوريتلر برر «غورنيه» (ولايت) دن باشقه
 برشى دكلدرلر. بو غورنيه جمهوريتلرى بيله بر آراق تماميله هيچه
 اينديرن بر سوويت پروژه سى مذاكره ايدلمس، شدتلى مخالفتنه
 معروض قالدېنى ايجون، تطبيقى قسماً تعديل، قسماً تهليل
 ايدلمشدر. بوكا «اقتصادى تقسيمات پروژه سى» ديورلردى. بو
 پروژه به كوره بوتون اتحاد، ملى جمهوريت حدودلرى نظره آلمان،
 اقتصادى ولايتلره تقسيم اولوناچق و هر ولايت اقتصاداً، هر درلو
 سياسى و ملى حدودلر خارچنده، صرف اقتصادى امكانلر وفائده لر
 ملاحظه سيله، اداره و بو خصوصده بلاواسطه مركزه ربط
 اولوناچقلردى. فقط بوكون تعويقه براقيلان بو پروژه نك يارين،
 «ليت مسئله» و «هنيتك» آوونما سى، اوزرينه، تكرار ميدانه

کلیه‌چکی نه معلوم . ذاتاً بو پروژه بعض ولايتلرده (مثلا اورالده)
 قسماً تطبيق بيله اولونمشدر .

v

سرريت حكومت تشكيلوننده ايليك

اقتصادی مذهبيلر صره‌سنده بولشه ويزمدن بحث ايدرکن ،
 اقتصاد علماسندن مشهور (شارل ژيد) ، لهنين آنارشيزم ايله
 قولکتیويزمی بولشه‌ديرمش ، بوايکی يکديکیرینی نقیض اولان
 سيسته‌مدن « بولشه‌ويزم » مسلکینی طاسارلامشدر ، دير ؛
 کورولبورکه ، اقتصادی سيسته‌ملر ساحه‌سنده اجتماع ايدمه‌ين ايکی
 ضدی بر آرایه طولايان بولشه‌ويزم ، سياسياتده دخی سانتراليزم
 ايله فده‌راليزم کبی يکديکیرینی نقض و رد ايدن ايکی دشمن اساسی
 بر آرایه کتيرمشدر .

بری ديکريته تابع اولمادجه ايکی ضدک بر آرایه کله‌سی طبعاً
 قابل دکلدرد . بونک ايچوند بولشه‌ويک نظرياتی ايله تطبيقاتی آره‌سنده
 دائمی بر مجادله وعدم صميميت موجوددر . بو مجادله‌ده فائيتک
 شبه‌سز قومونيزمده اصل اولان مرکزيت و حاکميت طرفنده
 قالاچغی آکلامق مشکل دکلدرد .

لهنين ، « دولت واختلال » نام‌قلاسيک‌أترنده مخيل قومونيزمی
 آنارشيسنلر کبی ، حکومتمسز و جبری قوتدن مستغنی تماميله سربست
 انسانلر جمعيتندن عبارت بيله‌رک ، حکومتک کيتدکجه نوله‌يه محکوم
 اولديغی تعليم ايتديکی حالده ، « پروله‌تاريا حاکميتی » نامی ويرديکی
 دنياک اک شدتلی و اک مستبدر بر حکومت سيسته‌می ترويج وبالفعال
 تأسيس ايله‌مشدر . مليت مسئله‌سنده‌ده اويله : هرملتی تماميله سربست

و کندی مقدراتنه بالذات حاکم تلقی ایدرک ، سوزده سوویت سیسته‌نک آنا اساسلری داخلنده فده‌الیزمه مهم بر موقع آیریدینی حالده ، ایشده دنیاده اشی یوق بر سائترالیزم وجوده کتیرمشدر .

« سوویت روسیه‌ده ملت‌لرک حقوقی مسئله‌سی » نام مقاله‌سنده روس سوسیالیستلرندن (تیماشف) سوویت فده‌الیزمنک پاجه‌جقلرینی تحلیل ایدرکن ، ایلک نظرده کورولن آکلاشیلماز خصوصاتی ایضاح ایده‌یلمک ایچون ، سوویت دولتنک پک‌ده مجهول اولمایان خصوصیتی قید ایدیور . او دییورکه : « سوویت حکومتی ، حاکمیتی ایکلیشمش دولتر تپینده بر تشکلدرد . اسکی رومانک میلاد عیسی پی متعاقب ایکی عصر مدتیجه دوام ایدن حالی‌ده بوشکلده ایدی . (سنات) بوتون او رسمیتی ایله (پره‌نجیب) ک مطلقیتی پرده‌لیوردی ؛ (مهریبنغ) خاندانه منسوب قرال‌لر زماننده (فرانق) مونارشیمی دخی حقیقی حاکمیتی (مایوردوملر) . ترک ایله‌مشدی ؛ ژاپونیا ایکی عصردن زیاده شئونات رسمیه‌نک کاملاً دینی حکمدار (میقادو) به حاند اولدینی حالده ، حقیقی حاکمیتک دنیوی ایمپراطور (شیوگون) لره حاند اولدیغنه شاهد اولمشدر . بوتشیه‌لره او ، برده معاصرلردن (موصولینی) دیکتاتورلغی علاوه ایدیور . ایتالیا ، بر طرفدن صورت رسمیه‌ده مشروطیت اداره‌ینی محافظه ایله‌مش ، دیکر طرفدن ده بوتون حاکمیتی کوچوک بر قلیکک آلنه ویرمشدر . بونلره بزده اسلام تاریخنندن بر جوق مثاللر علاوه ایده‌ییلردک . بونلردن یالنکز بریسی قید ایده‌لم : عباسیلر زماننده حکومت رسماً خلیفه‌لرک ایکن فعلاً بر زمان ایرانلی برمکیلرک ، بر زمانده تورک امیرلرک آلنده قالمشدی . معاصر روسیه دخی بوقییلدن بر حکومتدر . رسماً

«سوویت حکومتی، عنوانی طاشییان بر حکومت نامنه اداره اولونیورکه، حقوقاً» ارباب مساهی، طرفندن انتخاب اولونان اساسلره استناد ایدر؛ حالبوکه حقیقتده تمامیه قومونیست فرقه‌سنه و بو فرقه‌نک باشنده دوران محدود دیکتاتورلر زمره‌سنه محکوم و تابعدر.

فده‌رالیزم پرده‌سی آلتنده سانتراлизم چهاره‌سفی صاقلایان‌سوویت سیستمی حقیله آکلایایلمک ایچون (تیماشف) طرفندن نثیت اولونان بو خصوصیتک ذکریمهمدی. سوویت حکومت تشکیلاتنده ترکیب و تشکیل ایدیچی بر پرده‌سیب حالنده بولونان فده‌رالیزم اساسنه مقابل، قومونیست فرقه‌سی سیستمنده یک مهم بر روله مالک بولونان قاتی سانتراлизم اساسی قارشى قویولمقدهدر. سوویت حکومتی بوکونکی حالی بولونجویه قدر مختلف شکلله کیرمش، سوویتلر اتحادینی تنظیم ایدن مقاوله‌لر حالدن حاله کچمشلردر. حالبوکه قومونیست فرقه‌سنده حاکم اولان مرکزیتچیلک هیچ بر زمان ضعیفله‌تیلمه‌مشدر. بوکون آرتق «اتحادلر قومونیست فرقه‌سی، نامنی طاشییان بولشه‌وبک فرقه‌سنک، ۱۹۲۵ سنه‌ساقادر «سوویتلر اتحادی» ندن روسیه اسمی رسماً قالدیرلمش ایکن طاشیدینی اسم «روسیه قومونیست فرقه‌سی، ایدی. بوکون مختلف جمهوریتلر داخلنده هرنه قدر کورجستان، آذربایجان، اوزبکستان و سائره کی اسماً «ملی» قومونیست فرقه‌لری تشکل ایله‌مشسه‌ده، فعلاً بو فرقه‌لرک وضعیتی روسیه قومونیست فرقه‌سنک برر ولایت قومیتیه‌سی وضعیتندن فرقلی دکلدر. بونلر، اک کوچوک خصوصاته وارنجویه‌قدر، تعلیماتلری موسقووادن، قومونیست فرقه‌سی مرکز هیئتندن آلیرلر. بو «قومونیست فرقه‌لری» نک کاتب عمومیلری

مرکز کردن تعیین اولونیور . اونلرك اوچنجی أنترناسیونالده مستقل
 برلری ده یوقدر . اونلر ، بوراده روسیه قومونیست فرقه‌سی
 شخصیتنده تمثیل اولونمش عد اولونیورلر . اوچنجی أنترناسیونالده
 بر آلمان ، بر فرانسز ، بر بولغار قومونیست فرقه‌سی وارکن ، بر
 قافقاس ، بر تورکستان ویا بر اوقرابنا قومونیست فرقه‌سنه یر یوقدر .
 بوکالزومده کورولم‌یور ، چونکه ، دها چارلر زمانندن بری ، بوتون
 بو ولایتلر روسیه قومونیست فرقه‌سی طرفندن تمثیل اولونمش و
 بو فرقه هیچ بر زمان کندی داخلنده استقلاله دکل ، آزاجق بر
 عدم مرکزیته بیله تحمل ایتمه مشدر .

روسیه شرائطنده و قومونیست فرقه‌سی ایجریسینده تطبیق اولونان
 بو مدهش مرکزیت (له‌نین) و شاگردلری طرفندن عینی زمانده
 اوچنجی أنترناسیونال فرقه‌لرینه ده تمثیل اولونمشدر . بالذات (له‌نین)
 طرفندن تنظیم اولونوبده اوچنجی أنترناسیوناله منسوب قومونیست
 فرقه‌لری ایچون تطبیق الزم کورولان تعلیمات میاننده دراقون
 قانونلری آکدیرر طلبلر واردر . کندیلرینی آزچوق بیلیر آوروپا
 قومونیسترلندن مهم بر قسمی وقتيله موسقووانك بو آمرانه طورینی
 چکمه‌مش ، أنترناسیونالدن چیقمشلردر . بو چیقانلردن بریسی
 تشکیل ایدن فرانسز قومونیسترلندن (فروسسار) ۱۹۲۳ ده
 نشر ایله‌دیکی بر رساله‌سنده روسیه قومونیست فرقه‌سنك بوتون
 جهان قومونیسترلری اوزرنده تأسیس ایتمك ایسته‌دیکی دیکنا تورجه
 اداره‌ینی ، بو موسقوف حاکیمیتی چکمه‌دکلرندن عزت نفس صاحبی
 قومونیسترلرک اوچنجی أنترناسیونالی نه‌صورتله ترك ایستدکلرینی بوتون
 تفصیلاتی ایله ایضاح ایله‌مشدر . (فروسسار) دیورکه د موسقووا

قومونىستلىرى كىندىلىرى ايله برابر چالشمىنى دكل ، اونلر كېي
 دوشونمىنى و دىيائى آنجىق اونلرك كوزيله كورمىنى طلب ايدىيورلر .
 تطبيق ايتدىكلرى بو مستبدجه تا كتيكه اونلرك نه كېي بر نتيجه آلد
 ايتدىكلرىنى تدقيق ايسه موضوعمىز خارچنده در . (فرورسار) .
 باقىليرسه بو نتيجه بك آلمدر .

VI

مليت مىلىسى يالكنى بر كورمىشدر

مقاله مزك باشنده قومونىستلرك مفكوره اعتبارى ايله قاتنى بر
 مركزىنجى اولدقلىرىنى قيد ايله مشىدك . فرقه و انترناسيونالده كى
 تجربه لرى ايله تشكىلات ساحه سنده دخى ، مفكوره لرندى اولدىنى قدر ،
 قاتنى و امانسىز بر مركزىنجى اولدقلىرىنى كورىيورز .

روسيه سوسيال - دىموقرات فرقه سى داخلنده بر حىزب تشكىل
 ايتدىكى زمانلرده بيله ، بولشويك فرقه سى مركزىجيلىك عمدى سىنه
 قارشى قدسى بر ايمان بىسلر ، اوكا قارشى طاندا تعبد ايدردى .
 شىمدى سوزده اولسون تطبيق ايتدىكى فدى رالىزمى اوزمان عادتا
 بر كفر تلقى ايدىر ، بو مسلكه ذاهب اولانلرى عكس اختلالى
 ديه رجم ايدىردى . چونكه فدى رالىزم اونلرجه استحصال و سائطك
 انكشافه مانع عد اولونوردى . اختلالى تسريع ايدىن اك بويوك
 عامل ايسه بو انكشاف ايدى . احوالده بولشويكلىرى مىلى استقلال
 شمارى ايله فدى رالىزمه ، سوزده اولسون ، مماشات ايتدىرمن سبب
 عجبانه در ؟

بو سؤالك جوابى ۱۹۲۱ ده انعقاد ايدىن قومونىست قونفرانسى
 طرفندن قبول اولونان تقريرده بولونىور . بو تقريرده دىيلىوركه :

• كنار ولايتلرده قومونست فرقه سنك ترقى و انكشافى خصوصى بر طاقم مشكلاته معروض قاليور. بر طرفدن كنار ولايتلرده چاليشان وه ليكوروس آرقداشلى ، حاكم بر ملت محيطنده باشاد قلىرى و مى محكوميت آجيسى طادماد قلىرى ايجون اكثر يتله مى خصوصيتلرك سوويت ايشلرنده اهميت و تاثيرىي تقدير ايدمه ميور و يا خود بو خصوصيتله هيچ حسابلاشمايورلر ... ديكر طرفدن ده يرلى قومونستلر ، كه مى محكوميت مظالمى چكمشلر و بونك تاثيرندن حالا قورتولمامشلدرد ، چوق كره اوليور كه ، مى خصوصيتلرك اهميتى اعظام ايدميور و ارباب سعيك صنفى منافع و خصوصيتلر يى اهمال ايدميورلر و يا خود بر ملته منسوب زحمتكش اهانليك منافعى او ملته مخصوص مشترك ديه آنيلان منافعه قاريشديرييورلر كه بوده ، اونلرى ، قومونيزمندن اوزا قلاشديره رق ، بورژوا - ده موقرات شوونيزمنه دوشرو جلب ايدميور .

كوروليور كه نه اولسه ده ، بولشه ويكلر طرفندن ايدمه آليزه اولونان مركز تيجيلىك نه قدر مهم و مى - محلى خصوصيتلرك بر حمله ده ير يوزندن سيانمى نه قدر مطلوب اولسه ده ، عبوس حقيقت ينه حقيقت اولارق قاليور . سگزنجى قومونست قونفره سنده (له نين) دييوردى كه : « بز هر نه قدر بر فتلند ياملى بيلمه يوب ، ساده زحمتكش فين خلق كتله سى طانيمقه اصرار ايتسه كده ، بو اصراردن برشى چيقماز ؛ چونكه موجود بر شيشى طانيامق اولماز ؛ زيرا اوموجويت نهايت كنديسى طانيتديرر . مى هر كتلر ايسه هالكيز فنلاندياده دكل ، روسيه نك هر طرفنده موجوددى . و بو موجوديتلر يى اونلر ده اشباط اختلا نندن اول حس ايتدير مشلر و اختلال سنه لرنده

اپي بويومش و ايلريله مشلردى . شو شرائط داخلنده ملي حركتلى
 انكار ايتك چوق جدى بر دشمن قازانمقدن عبارت اولوردى ؛
 حالبوكه « فدراليزم » نامى آلتنده ايشله ن يانماچق بر سيستميله
 بو حركتى بولشه ويك مقصدينه دوغرو دوندورمك قابىلى . ملي
 حركتله ويريان ظاهرى اهميتله اونلردن بر قسمنك دوستلنى
 قازانيلير ، شكلا ملي برر حكومت حالته كله لرى ايله ده بو ملت لر عى
 زمانده « ملي محكوميتدن قورتوليان » ديكر ملتلى تحريك ايجون
 كوزمل بر سائق اولوردى . نهدن بو سيستمى قوللانماچق لردى ؟
 بولشه ويك محرر و پارتيزانلردن (اوسينسكى) قومونىست فرقه سنك
 « كوستر شلى شعارلر » دن چوق هوسله استفاده ايتديكى سويله مشدر .
 « بز ملت شعارى اورتايه آتدق ... حالبوكه بورژوا دورنده بو
 مسئله نك حل ايديله ميه چكى بك اعلا بيليردك . بزم پروغرا مزمده
 اردونك ميليسه تبديلى طلبى ده واردى . حالبوكه مترقى سوسىاليزم
 دورنده ميليسه احتياج بو قدر ؛ سوسىاليزم اوغرند مجادله دورنده
 ايسه ميليس دكل ، اردو لازمدر . فقط بو شعارك شانى بر دكرى
 اولماسه ده ، افشائى بر ماهيق واردى . ملت مسئله سنده كى شعارلر مزك
 اهميق ده بونده ايدى . ملي حاكيت ، بورژوازينك صوك استناد ايتديكى
 بر ملجأدر . بو سلاحي بز ، ملتك خلاص تامنى اعلان ايتك
 صورتيه ، پاراليزه ايدم بيليرز . [*] ملت سياستى ، كندى اعترافلى
 موجدنجه ، قومونىستلر ايجون ، ساده بر كوسترشدن عبارتدر . بو
 كوستر شله اونلر - ينه كندى اعترافلرنجه - سوويت حكومتك

---

[*] سكرتجى قونفره مضبطه لرندن .

خارجده کی جاذبیتی تأمین ایدیورلر [*]. یوقسه حد ذاتنده مرشی اسکیمی
 کبی قالیور و قومونیت ر جالی اوتنه دن بری بسله دکلامی مرکز تجیلک غایه لری
 ایله قوسمو پولیتکلر نندن ذره قدر فدا کارلق ایتمه مشلردر . سکزنجی
 قومونیت قونفره سنده (طومسکی) دیمش که : « بو سالونده تک
 بر کشتی بولونماز که ملتارک کندی مقدراتلرینی حله صلاحیتدار
 اولدقلری شعاری ایله ملیت حرکتک طیبی و مأمول بر حرکت
 اولدیغی بیان ایله سین . بوکا بز یالکیز اهون شره باقار کی باقیورز ،
 سوویت فده رالیزمنک مرشدی استالین ایسه اونجی فرقه قونفره سنده
 « تعیین مقدرات ملل شعاری ایله بز چوقدن وداغلاشدق » دیمش
 و حقیقتده ایسه « تعقیب ایتدیکمز مقصد واحد جهان اقتصاداتی
 داخلنده عملهلرک برلشمه سیدر ؛ فده راسیون ایسه بو وحدته دوغرو
 کیدمن یولک آنجق بر مرحله سیدر ، دیه علاوه ایله مشدر .

VII

داخلنده مرکزیت ، خارجه ایمیرالیزم

حقیقی مقصدی روسیه ده شدتلی بر قومونیت مرکزیتی تأسیس
 ایکن ، « ملتار ایسترلر سه روسیه دن آیریلاده بیلیرلر » شعاری ایله

[*] بو جاذیت ایچوندرکه اونلر لهستانه قارشی بهلو روس سوویت
 جمهوریتک حدودینی کنشله تیور ؛ بهسارابایه تأثیر ایچون رومانیا حدودنده
 (مولداویا) سوویت جمهوریتی تأسیس ایدیور ؛ افغان حدودنده اوزبکستان ،
 ایران حدودنده تورکمنستان جمهوریتلری تشکیل اولونیور . نته کیم
 تورکستان چینی حدودنده کی قازاقستان جمهوریتی ایله آذربایجانده کی کوردستان
 جمهوریتکده معناسی بودر تورکمنستان جمهوریتک تشکیلنده ایران تورکمنلری
 ایله روسیه تورکمنلرینی برلشدیرمک مقصدی کودولدیکنی طاشکند بولشه ویک
 اداره عسکریه سی طرفندن نشر اولونان « واینی میصل » مجموعه سی هیچده
 کیزلتمه مشدی .

میدانه آتیه‌رق پایه فده‌راسیون پرده‌سی آلتنده اس‌کی مقصدینه نایل اولان سانترالیست قومونیزم ؛ سوویتلر حدودی خارجنده تطبیق ایتدیکی ملیت سیاستی ایله‌ده قیزیل ایمپریالیزم رولنی اوینامقدن باشقه برشی یایما‌بور .

سوویت حکومتی ، کندینه مخصوص ایکی‌بوزلیلکله بوراده قارشیمزه چیقیور . برطرفدن سوویت‌خارجیه‌سی آوروپا‌ایمپریالیزمه قارشى مجادله وضعیتنده بولونان شر‌ملتلی ایله دوستلق تأسیسنه چالیشیرکن ، دیگر طرفندن ده اوچنجهی آنترناسیونال آزانلری بو مملکتلر داخلنده قومونیزم فرقه‌لری تأسیس ایتک عزمنندن بران ایچون اولسون غفلت ایتمه‌یورلر . چونکه بولشه‌ویکلرجه بوکون کندیلری ایله تشریک مساعی اولونان شرقده کی ملی انقلاب حرکتلری یالکیز موقت بر زمان ایچون کندیلرینه آرقداش اولابیلرلر . یوقسه ، اولر دخی ، آوروپاده کی آشلی کی ، برر خائن بورژوا اولوب ، بوکونک دوستی اولسه‌لرده ، یارینک دشمنیدرلر . بناء‌علیه روسیه داخلنده کی ملتله قارشى سوویت فده‌رالیزمی شکلنده مسلط اولان قومونیزم مرکزیتجیلکی ، خارجه‌کی «مستملکه‌ونیم‌مستملکه» ملت‌لرینه قارشى ده قاپیتالیزمله مجادله پرده‌سی آلتنده حلول ایتک ایسته‌ین قیزیل ایمپریالیزمدر ...! [*]

---

[*] بوخصوصده تفصیلات ایچون بوندن صوکره کلن مقاله‌یه مراجعت اولنه .

بولشه و یکلرک شرقی سیاستی

I

کوتلرشی شعارلرده بری

بولشه و یکلرک « چوق هوسله استفاده ایتدکاری کولترشی شعارلر » دن بریسیده ایشه بو « شرقی سیاستی » در . بو سیاستی اولر اکثریا قولونی سیاستی دخی دیرلر . قولونیلرده « ملی استخلاص » و یا خود « ملی استقلال » مجادله سنی قومونیستلر ناصل تلی ایدرلر ؟ ملی استقلال اوغرنده کی مجادله سنده روسیه ده کی حادثاتدن اعظمی صورتده استفاده ایتش برملکتده ، شوبله بر سوال وضعی زائد عد ایدنر بولونا جفی تخمین ایده بیلیرز .

فقط آفاق بر طاقم حادثات نتیجه سنده تأسس ایدن خرج عالم بر قاعته رغماً ، کمال جسارتله دعوا ایدرلر که « سوویتلر اتحادی » داخلنده تطبیق اولونان « ملیت سیاستی » نده اولدینی کی ، بولشه و بزم ، « شرقی سیاستی » نده دخی حیلهدن عاری دکدر .

(له نین) ك و اونكه برابر بوكونكى روسیه دیکستانوری
 (استالین) ك امضای ایله و قتیله بوتون اسلام دنیاسنه، علی العموم
 بوتون شرق ملتیرینه خطاباً نشر اولونان بیاننامه لری خاطرلیورز.
 بو بیانلردن نشئت ایدهرک تورکیه، افغانستان، ایران و سائره
 کبی شرق ملت و دولت لری ایله عقد اولونان معاهده لری ده اونو تیاپورز.
 بو معاهده لرده قیزیل روس حکومتی جو مرد داووامش، اعلان
 ایتدیکی یوکسک پرنسپلره حقیقه ده صادق قالش کبی بر وضعیت
 آمشدر. چار دورندن قاله، روسیه نك بو مملکتلر اوزرنده کی محل
 حیثیت بوتون حقوق و امتیازلردن صرف نظر ایدلش؛ حتی روسیه نك
 بو مملکتلردن آلاجنی بوتون بورج لری الفا ایتمکه برابر، بورالده
 موجود بالمله امتیازلرله روسیه یه عائد مالی و حقوقی شوندن بیله
 واز کچیلمشدر. بو بر وقعه در. وقعه لری انکاره قالداجق قادار
 عنادجی منقدرلردن دکلز. فقط لزومنده ایشمزه کلن بر وقعه دن
 اعظمی صورتده استفاده ایتک مقصدی ایله اون بر درجه یه قادار
 ایده آلزه ایتک، عملی سیاست نفطه نظرندن، فائده لی اولسه ده،
 بو مه تودی وقعه لری اولدینی کبی کورمک خاصه سنی بوزاجق قدر
 ایلریتمک دخی ضررلیدر.

روس «لافونته» ی مشهور (قیریلوف) ك «قوللانا مدیغمزی
 هدیه ایدرز، دیه بر مصرای و اردر. بولشه ویکارک شرق
 مملکتلری حقنده کی «جو مرد» لک لری ده بو نوعندر. قوللانا-
 مدقلری هدیه ایدیورلر. سالف الذکر مملکتلرله عقد اولونان
 محادنت معاهده لرده جو مردجه ترک اولونان «حق لری» باشقه
 درلو «مدافعه» ذاتاً ممکن دکلدی. سوویت روسیه بر ضرب مثل

موجب‌بنجه «دو کولش پکمزى هبه ایدیوردی». بوندن ماعدا شرقده کی بو «سماحت» غریبه کی «غارت» لده هم آهنگ ایدی. روسیه نك میلیارلره بالغ اولوبده آوروپالیره تأدیه ایتک مجبوریتنده اولدینی بورجلرینی وینسه میلیارلره دکر اجنبی امتیازلرینی لغو ایله اجنبی سرمایه و مالی مؤسسه لرینی ضبط ایدن بر حکومت بر قاچ یوز میلیونی بیله بولمیان شرقده کی منافعندن، میدان آتدینی دعوانک منطقی قوتی تأمین ایچون، البته صرف نظر ایتملی ایدی. بو، ماده قارائجی، تطبیقاتجه عملی، سیاست شرفلی اولدینی کی، پروپاگاندا نقطه نظرندن ده پارلاق بر مانوره ایدی.

مانوره ایدی دیوروز، چونکه مانوره اولمایوبده، سوویت حکومتک شرقده کی قومشورلی ایله دوستلانی حقیقی و هر درلو استثمار اشتهاسندن عاری حقیقت پرورانه بر اساسه استناد ایتش اولسیدی، او زمان بز، آراده کی سیاسی مخاندنت و موافقته رغماً، شرق ملتیری ایله سوویت آره سنده سنه لرجه دوام ایدن و حالاده بر درلو حل ایدیه مهین اقتصادی اختلافلره تجاری مبارزه لره شاهد اولمازدق. بو مجادله تورکیه ده پک او قدر محسوس اولماز. چونکه بوراسی اوتو دئبری بین الملل مبادله نقطه نظرندن، کرک ادخالات و کرک اخراجانده اولسون، روسیه محتاج دکلدر. ایله ایکن دخی، شرق ملتیرندن سیاست اک چوق آکلاشمش بولوندینی بو مملکتله بیله، موسقووا حکومتی، اقتصادی و تجاری مناسباتی آنجق کچن سنه تنظیم ایده بیلدی. حالبوکه ایران بویله دکلدر. ایران اقتصادیاتی روسیه بازارینه مربوطدر. حریدن اول ایران ادخالات و اخراجانک همان فصفندن فضله سی روسیه حسابنه اجرا اولونیوردی. جوغرافی

موقی اعتباریله ایران اوزرنده کی مستثنا وضعیتندن بالاستفاده سوویت تجارت اجنبیه سی ایرانی عادن کوله حالته کتیرمش ، بو دوست مملکتی ، هیچ بر دشمنک یامیاجنی بر شکله استثمار ایلهمشدر . اجنبی تجارتده تطبیق ایتدیکی دولت انحصار سیستمی یوزندن شمالی ایرانک یکانه بایی بولونان قیزیل روسیه رقیبسز آلیجینک تصویری قابل بولونان هر درلو احتکار و معامله کوتولکنی اجرادن ذره قدر فارغ اولمامشدر . ایش اویره کلشدرکه ، وقتيله بولشه ویک اهلابی ایده آلزه ایدن ترقیبرور ایران تجارت بورژوازیسی باشده اولوق اوزره ، شمالی ایرانک اک مهم تجارت مرکزلی روسیه قارشو آیلرله دوام ایدن بویقوتاز حرکتی تشکیل ایتملردر . ایران افکار عمومیه سی ساده ، تعیین ایتدکاری ثابت فیاتلرله ، ایران استحصالاتی اک آخر شرائطله استثمار ایدن مختلف نام و عنوانده کی سوویت شرکتلی و هر دورلو اقتصاد مؤسسهری طرفندن اجرا اولونان تضییقلردن دکل ، ایران ایل سوویت روسیه آراسنده او یوکسک عمده لری محتوی اولارق عقد اولونان سیاسی مخادنت معاهده لرنده کی ماده لرکده قاحش صورتده نقض ایدلیدیکندن چوق آجی بر لسانله شکایت ایتمکده در . نیم رسمی « ایران » غزته سندن باشلیارق اک اوافق ولایت غزته لرینه وارنجیه قدر بوتون ایران مطبوعاتی سنه لرجه اشغال ایدن بوضوح حقنده مختصرده اولسه بر فکر ویره بیلک ایچون کیلان بمعونی (کی استوان) ک بوباده نشر ایتدیکی مدلل رساله سندن ۲۶ شباط ۱۹۲۶ ده منعقد موسقوا مخادنت معاهده نامه سنک روسلر طرفندن نقض ایدیان ماده لرینی بورایه نقل ایدیورز : « مذکور معاهده نامه ک ۳ نجی ماده سنه رغماً - کی استوان آکلاتیور -

ایرانلیر « اترك » نهرينك صويندن استفاده ايدمه مدكلری كبی ،
 فیروزه قریه سی (كه بوراده مشهور فیروزه طاشی استحصال اولونور)
 ده ایرانه ویریله مشدر . ۱۰ نجی ماده یه بناءً پهلوی (سابق انزلی)
 لیمانی ایرانه تسلیم اولونمالیدی . (بولیمان چارلق روسیه سی طرفندن
 انشا اولونمشدر . امتیازی شاه حکومتمندن آلتشدی .) حالبوکه
 بوکونه قدر تسلیم ایدیله مشدر . ۱۱ نجی ماده موجبجه ایران
 صولرنده روسیه حرب سفینه لری دوراماز ، حالبوکه ایمراطورلق
 دورینه طائد حرب سفینه لری شیمدی ده یالکزر اسملری قغیر ایله
 پهلوی لیماننده طولاشیور و اوفق ایران کمیلرتی قونترول ایدیورلر .
 ایران دولتی طرفندن صاتین آلتان کوچوک برکینك روسیه طاریقی
 ایله (وولغا نهری ایله) خزره ائمه سنه بیله روسیه طرفندن ممانت
 اولونمشدر . ۱۴ نجی ماده یه رغماً « شیلات » نامی ایله معروف
 پهلوی لیمانی جوارنده کی معروف صید ماهی تأسیساتی ضبط ایله
 سنه ده آلتی میلیون لیرالق ایران ثروتی سوویت روسیه طرفندن
 غصب ایدلمشدر . (« شیلات » صید ماهی امتیازی وقتیله چار روسیه سنك
 آله ایتدیکی امتیازلردن اولوب بولشه ویکلر طرفندن سوزده ایرانه
 اعاده ایدلش بولونان مؤسسه لردندر) ۱۹ نجی ماده بولشه ویکلر
 طرفندن کینی صورتده تفسیر اولونارق رسوماتده یکی تعرفه نك دکل ،
 ۱۹۰۳ ده چار مأمورلری طرفندن منحصرأ روسیه لهنه اولارق
 تنظیم اولونان تعرفه نك تطبیق اوزرنده اصرار اولونیور . ۲۰ نجی
 ماده یه رغماً ایران امتعه سنه ترازیت حق ویریله یور ،

بولردن ماعدا رشت مبعونی ایران تجارینك روسیه داخلنده
 دوچار اولدینی تجاوز و مظلمدن و ایرانه تطبیق اولونان تجارت
 بولتیقه سندن دخی آیریمجه بحث ایدیورکه بوده باشقا بر داستاندر .

ملى استقلال حرکتنى د بولشه د بزم

ملى استقلال حرکتى ، معلوم اولدى اوزره ، صنفلىر فوقنده بر حرکتدر . بو حرکت ملتک مشترک منافعى اجنبى بر استيلا ويا استيلاء قارشى مدافعه ايدهر . حالبوکه خالص بر قومونىست نظرندۀ منفعتلىرى مشترک بر ملت کتلهسى يوقدر . بو کونىكى جمعيتلر اونلرک نظرندۀ برر قايتالىست جمعيتلردن عبارتدر . بو ملاحظه ايلاهده جمعيتلر برر وحدت تشکيل ايتمکدن اوزا قدرلر . واحد بر جمعيت يوقدر . يالکيز برى دیکرى ايله متخاصم و دائماً مجادله حالندۀ بولونان صنفلىر واردر . بو نقطه نظرندۀ باقىليرسه بر قومونىست ، محکوم و مستملکۀ ملتندۀ اولسه بيله ، مى وحدت و مى منفعت نامنه جدال آچاماز . بو محاکمه ايلاهده اولکى بولشه ويکلر اولکى مارکسيزمه صادق قالارق بروه تاريا صنفنک قوسموبوليت اولديغى ادعا ايله مش ، عمله نك وطنى يوقدر ، ديه مستملکۀ استعمار ايدهن ايمپرياليزم ملتيجيلکى ايله ، مستملکۀ و نیم مستملکۀ حالندۀ بولونان شرق مملکتلرينک خلاص و استقلالنه چالشان ملتيجيلک آره سنده ، نظرى اولارق ، فرق کورمک ايسته مه مشلردر . هر ملتک کندى مقدراتى حله صلاحيتدار اولماسى شمارنکده بونلرجه مغاير اختلال بر گريه مه اثرى اولديغى معلومدر . فقط عملى بر اختلافى اولان (له نين) کويلو مسئله سنده اولديغى کي ، مى استخلاص و استقلال حرکتنرينه مناسب مسئله سنده تدبيرلى داورانمش ؛ فعاليتۀ کچه جکى صوگيکى دورلرده محکوم ملتدۀ کى مى استقلال جريانه اوستاجه ياناشه رق ، اونلرى قوللانق يولنى کشف ايله مش و بو خصوصده اوکونه قدر بولشه ويک

نظر یا تحیل رنجہ مجهول بر خط حرکت چیز مشد . بو خط حرکتہ کورہ : « انکلتہ ، فرانسه ، آلمانیا و آمریکا کی مملکتلرده ملی وحدت ، یعنی صنفلر آره سنده کی اشتراك نقطه لری چوقدن کندی دورینی یاشامشدر . بوراده آفاق اولارق عموم ملتی علاقه دار ایدهن مسئله لر یوقدر . بونک ایچونده بوکی مملکتلرده ملی وحدتی باطلا تارق اولنک یرینه صنف وحدتی قویق لازم . حالبوکه انکشاف ایتمه مش مملکتلرده ، یعنی مستملکه و نیم مستملکه حالنده بولونان مملکتلرده مسئله تمامیلہ باشقہ در . بو مملکتلرده مظلوم قاپیتالیستجه انکشاف ایتمه ین ماتلر واردر . بوملتلرده ایسه ، آفاق اولارق ملی مسئله حالا موجود در که بوده ده موقراسینک تأسیسی و یابانجی ملت تحکیمی آتمقدن عبارتدر . »

(له نین) « کورہ سوسیالیزم اختلافی یالکیز جهان عمله سنک جهان قاپیتالیستنه قارشى عصبانی شکلنده دکل ، عینی زمانده مختلف ده موقراسی اختلافلری ایله مستملکه لرده کی ملی استقلال حرکتلرینک داخل اولدینی بین الملل بر قومینه زون ایچریسنده جریان ایده جکدر . بو قومینه زونه حرب عمومی بی متعاقب آرتق پک مهم بر عامل اولارق تاریخ صحنه سنه چیقماسی تخمین و حس اولونان شرقده کی ملی استقلال حرکتی اعظمی صورتده استفاده ایتمه یی ادخال ایتمک بالطبع اوجنچی أنترناسیونال مؤسسی دوشوندورن اک بویوک مسئله لردن بری اولمشدر . « ملی وحدت » ک آوروپاده بیلہ کندیسنی یاشامش بر راده یه کله دیکنی ، نخیل سوسیالیست اختلافنک « کجیکدیکنی ، تثبیت و تصدیق ایدهن بولشه ویکلر ایچون ، « جهان ایمپریالیزمه ، قارشى غیرمنسکشف شرق ملتلرنده کی ملی استقلال جریاتی کوردو کله مه یه

آیریمجه اهمیت ویرمك لازم ایدی . بو واسطه ایله اونلر حربدن اولکی
مستقر حالنه عودت ایتمك اوزره بولونان آوروپا قاپیتالیزمی قارشیدنده کی
رجعتلرینی دها آز ضررله باشارمق ایچون الیریشلی بر مانوره یامیش
اولدقلرینه قانعدرلر .

بولشه ویکلره مخصوص دیگر کوسترشی شعارلر کی ، بوقاعت ده
برده آلتنده صاقلانان ایکنجی بر یوزه مالک اولماسیدی ، ملی استقلال
مجادله سی ایله ده موقراسی حیانه کچمك عنمنده بولونان شرق ایچون
بولشه ویکلر قدر ایی بر دوست اولامازدی . یالکیز نه یاپارسه کز که
کویلو به طوپراق و یرو بده محصولی ویرمین قومونیزم ، شرقده
استقلال حرکتی قویه ایتمکه برابر ، بو حرکتک طبیعی نتیجه سی
اولان استقلاله تحمل کوستره من . او ، مخاصم بولوندیغی آوروپا
ایمپریالیزمك شرقدن اخراجی استهداف ایتمکه برابر ، بو مستخلص
شرق قومونیزم آنترناسیونالندن ده مستقل بر ده موقراسی تشکیل
ایتمه سنه قطعاً رضا کوستره من . بنیه سنده کی بو ایکلیک دندرکه او
شرقده کی ملی حرکتلری تشویق و ایلک صره ده اونلره یاردیم
ایتدیکی حالده ، دبره کتیغی موسقو وادن آلمق صورتیله حرکت
ایده ن یرلی قومونیزم فرقه سنک تشکیلی دخی اونوتماز . فعالیت
و مجادله حالده بولونان ملی - استقلال و ملی - ده موقرات رئیس لرینه
دوستلقدن بحث ایده رکن ، او ، بورئیس لرك استناد ایتدیکی خلق
کتله لرینه اصل خلاصکارلرینک قومونیزم فرقه سی اولدیغی احساس
ایتدیرمه یی بر آن ایچون اولسون اونوتماز ؛ شیمدیکی رهبرلرک
موقت بر زمان ایچون کندیلرینه تحمل ایدیلیر آداملر اولوب ،
یوقسه حد ذاتنده بونلرکده برر غاصب و یارینکی خلق دشمنلری

اولدینی دائما تکرار ایتدیرر دورور و ایلک فرصته ، شو ویا بو صورتله آیاغی قایان ملیتجیلر علمنده قومونست قومپلوسی تشکیل ایله مملکتی داخلی محاربه لره سوق ایتمکدن دخی کری دورماز . بو ایکی یوزلو سیاستک مختلف جلوهری تورکیه استقلال حربی اشناسنده آز کورولمش دکلده . حال حاضرده جمهوریت عدالتی قارشیسنده دوندقلرندن حساب ویرمک ضرورتنده بولونان تورکیه لی قومونستلرک قابلدقلری ماجرا دخی بونی اثبات ایتمکده در . فقط بو ماجرانک اک قانلی مثالنی شرق اقصانک بویوک مملکتی چین تشکیل ایدر . دون موسقووانک اک صبقی متفقی عد اولونان چین ملیتجیلری ایله سوویت حکومتی آده سنده بوکون قانلی بر اختلاف چیتمشدر . دونه قدر (سون - یات - سهن) کبی بویوک چین مجاهدی طرفندن تأسیس اولونان (قو - مین - دان) فرقه سنک صول جناحنی تشکیل ایدن قومونستلر ، شیمدی بو فرقه دن آیرلش ، (قانتون) ده ملیتجیلره قارشى عصیان بایراغی آجارق موقت بر زمان ایچون سوویت حکومتی اعلان ایلهمش ، قیزیل موسقووانک عسکری قومونیزم دورنده کی اجرا آتی همان اوراده تطبیق ایتمک باشلامشدر . فقط بو حرکت ، روسیه ده اولدینی کبی ، موفقیتله نتیجه لئه مش ؛ ملیتجیلر مقابل بر حمله ایله حاصیلری تشکیل و اداره نی تکرار آله آلمش ، سوویت قونسولوسی باشده اولمق اوزره ، روسیه قومونست معلملری ده داخل اولدینی حالده قانتون ماجراسنده اشتراک ایدنلری شدتله جزالندیرمشدر . شویله که چین استقلال حرکتنی تقویه ایده جکی یرده ، معلول اولدینی ایکی یوزلیکله ، سوویت حکومتی ، حال حاضرده چین ملیتپرورلرینی قارده ش قانی

دوكمك و كندی صفلى آره سنده داخلى حرب آچق اضطرارنده
براقشدر . يالكز چينده دكل ، كنديلرينه فرصت و يريليرسه ،
اونلرك هر طرفه ياباجقلى ايش بوندن عبارتدر .

III

مىن مجله سفره آله در سدر

بوكونكى استالين ديكتاتورلغنى نظريه جيمى (بوخارين)
صوك كونلرده اجتماع ايدن ۱۵ نجى قومونيست قونغر سنده اوچنجى
قومونيست آنزاسيونالنه عائد مفصل راپورنده از جمله بومسئله اوزرنده
دورارق « مستملكه مسئله لرى و قومونيست آنزاسيونالى » مناسباتى
ايضاح ضمتده ، (له نين) ك سالف الذكر « تىز » ي ذكرايتد كدن
صوكره سوزى چينده كى حادثه لره كچيره رك دبوردكه :

« هر نه قدر (له نين) مى - استقلال و مى وحدت حر كلر ينك
كرى قالمش مملكه تدرده تأييدى التزام ايديور سده بو التزام آنجى
او حر كلرك عمله صنفى عليهنه توجيه اولوندينى زمايه قدر جاتردر ؛
عكس تقديرده « مى وحدت » تقويه سنى استلزام ايدن سبب مفقود
اولديغدن او حر ككى التزام قضيه مى ده بر طرف اولور . » [۱]

« مى حر كت » استقامتنك عمله صنفى عليهنه توجه ايمه سى ايسه ،
بوخارينجه ، قومونيست فرقه سنه قارشى كوستريلن علاقه و رفتار
ايه تعيين اولونور . معين بر شرق مملكه تدرده قومونيست فرقه سنك
حر كتى تهيد اولونور ، قومونيستلر تعقيب ايديلير و عمله سنديقه لر ينك
حق و حقوقى تحديد اولنور سه ، ايله بر مملكه تدرده آرتق صنفلر
آره سنده مشترك مى مقصدلردن بحث اولوناماز . قومونيست فرقه سنى

[۱] « پراودا » ۱۳ كانون اول نومرو ۲۸۵

تعقيب ايدن بر حكومت ايسه ، ملي - استقلال دعواسنده بولونان
بر شرق حكومتي اولسه بيايه ، ارتجاعى بر حكومتدر و قايمنالست
آوروپا حكومتلرندن هيچ بر فرقي بوقدر .

بوخارينجه چين ملتپورلري آرتق دشمن صرهنه كچمش قاره
ارتجاع قوتندن باشقه برشى دكلدرلر . يالكز چين دكل ، هندستان
حركتى دخى آرتق (بوخارين) ي جذب ايدميهور . حرب عمومى
انساننده انكشاف ايدن هندستان صنايعى خاطرى صايبلىر يرلى
بورژوا صنفى يارانشدر . بو بورژوا ابتداده ملي - استقلال
آرقهسندن قوشارق ملي وحدت شعارنى ترويج ايله مش و هندستان
اختلاجيلرينه اپي ياردم ايتمشدر . چين حادثه لرندن درس آلان
انكلتره ايمپرياليزمى ايسه تدبيرلى داورانمش ، قوت پيدا ايدن
هندستان قابريقه جيلرينه قارشى مصلحانه بر طور طاقينه رق كنديلري
ايله آكلاشمه اصولنى التزام ايله مش ، انكلتره امتعه سنى هندستان
امتعه سى ايله رقابته نماز بروضعيته بر اقان بعض رسوماتك انغاسى كپي
تدبيرلرله يكي هندستان بورژوا آزيسينك كوكلنى آلمش ، اونى مفرط
حركتلره قابيلمقدن محافظه ايتمشدر . شويله كه شمدى انكلتره
ايمپرياليسملرى ايله اشتلافه كيرن هندستان بورژوا آزيسى آرتق
« موسقووا آزانلري » ايله مجادله يي دوشونويور ، حال وخوي بللى
اولان اسكى صاحبي (انكلتره) هر حالده « وضعيتى مجهول » يكيسته
ترجيح ايدويور ، بو وضعيت قارشيسنده (بوخارين) بالطبع تعقل
ايدويور و بو نتيجه يه كليوركه « بزم ايجون آرتق » چينده اولدينى
كپي ، قوميندان فرقه سى كپي بر فرقيه داخل اولارق ، اوزون بر
زمان ايجون هندستان ملتيجيلرى ايله بر تمر كزده بولونمق احتمالى

قطعيًا قالمشدر . چونكه ، ديور ، بوراده تا باشند بزه دوشه جك
 وظيفه هندستان بورژوازيستی ساده تنقيد دكل ، اونك حركتلری
 افشا ایتكدن عبارت اولاجقدر . چونكه بو بورژوازی- بوخارین
 سویله بور- له نيك قويدینی شرائطه عمل ایتمه بور : اولاً انگلیز
 ایمپریالیستلری ایله دواملی مجادلهیه حاضر دكل و ثانیاً قومونیستلره
 قارشی فعال بر مجادلهده بولونارق ، محتاج اولدقلری مقیاسده
 کندیلرینه حریت ویرمه بور .

چین تجربه سندن سوكره ، هندستانده قورقایه باشلایان (بوخارین)
 « مصر ، ایران و بو قیلمده دیکر بر مملکتی [*] دخی آلیرساق
 بوراده کی آفاقی شرائطی دقتله تعقیب ایتك مجبوریتنده بز ، دیور ؛
 چونكه « بونلرک هر رنده کندیلرینه مخصوص خصوصیتلر واردرکه
 اونلرک تدقیقی بزى کندیلرینه قارشی عمومی مستملکه سیاستك
 ایجاباتندن غیری بر طاقم تدبیرلر اتخاذینه اجبار ایدر .

چین قصه سندن (بوخارین) ، تمثیل ایتدیکی روسیه قومونیست
 فرقه سی و اوچنچی انترناسیونال نامه ، معین حصه لر آلدینی کی ،
 آجدقلری شانلی جدالده قومونیست اختلالی کی خولیلر پشینده
 دكل ، ملی وحدت ، ملی استقلال و ملی ده موقراسی کی حقیقتلر
 آرقاسندن قوشان شرق ملیتپرورلری ایچونده آلتاجق بك مهم بر
 حصه واردر ، که بوده دوستلق ماسقه سی آلتنده حرکت ایدن
 موسقووا آزانلرینی کوزدن بر اقامقدر .

---

[*] رلعه بزیمدر .

بوخارينك تعريفى ، محمود بكك تفسيرى

بوخارينك تعريفى موجبجه توركيه جمهوريتى دىخى ، چين درجه سنده اولماسده ، هندستان قدر « موسقووا آژانلرينى » تعقيب قويمش بر مملكت حالته كيرمشدر . چونكه بوراده قومونىست فرقه سىك عدم حرىتى بر امر واقعدر . چونكه بوراده قومونىستل تعقيب اولونيور . (بوخارين) هر نه قدر استفاده ايتديكمز نطقنده توركيه دن صراحتله بحث ايتمش دكلسده ، اوچنچى آنترناسيونال آژانلرندن (كيتايغورودسكى) بو بحثى موسقوواده منتشر رسمى قومونىست غزته لرى واسطه سيله وقوع بولان نشر باتنده اطرافيله ايضاح ايله مشدر . (كيتايغورودسكى) نك ۲۶ آغستوس تاريخلى ۱۹۳۳ نومرولو « براودا » غزته سنده « توركيه ده ايشىجى حركى واردر ، سرلوحه سى ايله مازيلان مقاله س و ينه « براودا » غزته سنده (۳۰ آغستوس ۱۹۲۷ . نومرو ۱۹۶) توركيه انتخاباتى و بو انتخاباتده اشتراك حق و حرىقتن محروم قالان توركيه قومونىست فرقه سىنه عائد نشر اولونان باش مقاله نك مفادى وقتيله « يكي قافقاسيا ، حجره سىنه عكس ايتديكى كى ، يومى مطبوعاته ده كچمشدى . بو مقاله لرده بر طرفدن ، چين مليت پرورلى كى ، كالچيلرك ده (از جمله سمرد مبعوث محترمى محمود بكك) « توركيه ده ايشىجى حركى يوقدر ، دعواسى جرح ، بو حركتك موجود اولوب « كال حكومتى » طرفدن تحديد و تعقيب اولوندينى « اثبات » اولونيور ؛ ديكر طرفدن ده توركيه قومونىست فرقه سىك خفى صورتده جالبشحق ضرورتنده قالدېنى تثبيت اولونيوردي . فقط معهود (كيتايغورودسكى)

نك بو موضوعده دها زياده شايان دقت اولان بر مقاله‌سي حالا توركيه مطبوعاتنه عكس ايتمه‌م‌شد. موسقو واده، قومونست فرقه‌سي هيئت مركزيه سنك واسطه نشر افكارى يومى «براودا» غزنه سنك ۱۵ كونده بر انتشار ايدن «بولشه‌ويك» نامنده بر علاوه‌سي واردر. بو مجموعه سوويت رجال حكومتى ايله قومونست فرقه‌سي اركان و اعضاسنه مخصوص اولق اوزره طبع اولونور بر موقوتنه‌در. بو موقوتنه‌ك ۳۰ ايلول ۱۹۲۷ تاريخى ايله انتشار ايدن نسخه‌سنده ينه معهود (كيثايفورودسكى) نك قلميله «كال توركيه‌سي حقنده فقره‌لر» سرنامه‌سي آلتنده اوزونجه بر مقاله نشر ايدلمش‌در. بو مقاله‌يه (كيثايفورودسكى) بر حاشيه يازم‌شد. حاشيه‌ده ده‌نييلوركه: «مطبوعات موقوتنه‌ده بو كونه‌قدر كال توركيه‌سي حقنده وقوع بولان نشریات بر طرفلى اولم‌شد. بز، آقره حكومتك بو وقته قدر يالكز اصلاحپورانه حرکاتنى تنوير و تصوير ايتمشز. حالبوكه بو مقاله ايله بن توركيه‌نك كوليكلى طرفلرني تنوير ايتك صدنده يم.» توركيه‌جمهوريتك- (كيثايفورودسكى) يه كوره- «كوليكلى، طرفلى ايسه بوندان عبارتدر: «بركره توركيه مى ده موقرات بر جمهوريت دكل، ساده بورژوا- ليبرال بر جمهوريتدن عبارتدر. خلق فرقه‌سي يكي زنكيتلرك فرقه‌سيدر. مصطفى كال پاشا بو يكي زنكيتلرك ليده‌رى و قهرمانيدر. كويلو بو ره ژبندن غير نموندنر. اونى تطين ايدم‌جك اصلاحات پاييلم‌م‌شد؟ و، بو ره ژيم دورديجه پايلا مازده. عمله‌نك وضعيتى ايسه غير قابل تصور بر شكلده‌در. او، سفيلى و پريشاندر. خرلر سابق اداره‌لرده اولدينى كې، انسانك شخصنه لازم اولان حرمتدن محروم‌درلر. تعليم اناسنده ضرب و تحقير اولونيورلر.»

بونوعدن بر جوق پاوره لری قید و تثبیت ابتدا کدن سوکره بو کونکی
 تورکیه نك سیاسی تصویره قالقشان (کیتایفوردوسکی) تربیه سزلکک
 جدأ فوقه چیقیور . کال تورکیه سنک سیاسی - کیتایفوردوسکی به
 کوره - دزحمتکش خلقک قانلرینی آمن وارلی شهر و کوی صفلرینک
 منافعی کوده ن حریص ، غدار ، مرثشی و چپلاق بر بورزوآ
 حا کیتدن عبارتدر ،

یومی استانبول غزته لرینک ده تثبیت ابتدیکی وجهله ، تورکیه ده
 قومونیسست حرکتی تنظیم و تشکیل ایتک وظیفه سی ایله مأمور اولان
 بو ادامه کوره انکله ره ایله سوویتلر آره سنده ظهور ایده جک هر درلو
 احتماللارک تحقق ایده بیله جکی شو دورده کال تورکیه سنک سوویتلره
 قارشى ویردیکی « صداقت امتحانندن » موفقیته چیقوب چیقما یا جفی
 اوکره نمک لازم ایمش . اونک نظرند « تورکیه بو امتحانده موفق
 اولامامشدر . » چونکه ، استانبول مطبوعاتی یولداش (روزه نغولچ)ک
 لوندیره یی ترک ایده رکن سوبله دیکی نطقنی آلا ی ایتمشلر ؛ یولداش
 (وویقوف)ک قتلنی « ملیت » غزته سی « بریاضک بر قیزیلی تولدورمه سی
 کبی علی العاده بر حادثه قیلندن عد ایله مش » و بو قدرله اکتفا
 ایده رک ، لهستان حکومتنک بو خصوصده کی تدبیرلرینی کافی کورممشدر .
 شکری قایا بکک جنوره به کیده رک بین الملل مساهمی قومیه سی ایله
 کوروشمه سی ده سوویت محریبه شهلی کورونممشدر . نته کیم فرانسه
 ایله قوبونلر مسئله سنک نهایت بر صورت حله اقتران ایتدیرلمه سی ده
 اونکجه جای سؤال و اندیشه در . خلاصه « قیزیل دیپلوماسی متبصر
 اولمالی ، تحدت ایده جک بین الملل اختلافلرده تورکیه نك سوویتلره
 قارشى بیطرفیسنی یالکمز سوزده دکل ، ایشده ده تأمین ایتمه به باقالیدرا »

بو تأمیناتی، کوریورز که، ۱۵ نجی قومونوست قونفره سنده
 سوز سویله بن (بوخارین) نظری و اساسی بر صورتده وضع ایده رک
 بوتون شرق مملکتلرندن ایسته یور. بویله بر تأمیناتک اوچنجی
 آنترناسیونالجه الک بویوک ضامن، شهسز، قومونوست فرقه سنک
 هر درلوا حتماله قارشى موضوع بحث مملکت داخلنده مهیای قیام اولماسیدر.
 سمر د مبعوث محترمی محمود بکک «ملیت» غزته سنده نشر اولونان
 باش مقاله سنده هر نه قدر اوچنجی آنترناسیونال حرکشدن سوویت
 حکومتک مسئول دوتولامیاجنی ایلری سورولیور سه ده، بوخارینک
 آنترناسیونال رئیس اولمقله برابر، سوویتلر اتحادینی اداره ایدن
 قومونوست فرقه سه سی هیئت مرکزیه اعضا سندن و «سیاسی قلم» ک
 الک فعال ارکانندن اولدینی دخی مجهول دکلدر. هانکی شرق
 حرکتنک کندیسيله آرتق کیدیه میه جک ارتجاعی بر قوت اولدیغنی
 تعریف ایدن فورمولی ده، دقت ایده لم که، بوخارین اوچنجی
 آنترناسیونال قونفره سنه دکل، سوویتلر اتحادی قومونوست
 فرقه سنه قبول ایتدیر مشدر. دیمک که سوویت حکومتی ایله اوچنجی
 آنترناسیونالی آیری غیری برر مؤسسه کبی تلقی ایتک دوغرو اولماز.
 بونلر ر سکه مک ایکی یوزینه بکزه رلر.

v

قومونوست نهلمه سی موجوددر .

یوقاریدن بری قید ایتدی کمز وقایع بزه کوستریور که اوچنجی
 آنترناسیونال و بو پرده آرقا سنده دوران، دها اصلی اسمی ایله،
 روسیه قومونوست فرقه سی، باشقه تعبیرله، سوویت حکومتی
 شرقرده کی ملی جریانلر حقنده کی طرز حرکتنی ده کیشدر مشدر.

کوریه روز که استالینجیلر چین مسئله سنده مخالفلری تروجکیجیلرک تکلیف ایتدکلری « بلاواسطه حرکت » شعارنی بالقوه رد ایتدکلری حالدده ، بالفعل تطبیق ایدیورلر . (چیچهرین) ك (قاتون) ده کی سوویت اختلااندن سوویت حکومتك اطلاعی اولمادیفی حقدده کی تأمیناتی کیمسه یی قطمین ایدمهز . چین ملتینجیلرینك قاتون عاصیلرینی تشکیل ایتدکلری خبری موسقوویه کله دن اول « پراودا » غزته سنك ایلک صحیفه سنده اوچنچی آنترناسیونال اجرا هیئتئك بوتون جهان عمله سنده خطاب ایددن بر بیاننامه سی نشر اولونمشدی . بو بیاننامه ده بویوك چین انقلابك ظهوری مناسبتیه اختلاجی جهان عمله سی تبرك اولونماق ، بورژوا دولتله آرمه سنده یالکیز قالان « سوویتلر اتحادی » نه یکی بر قوت الظهر کلدیکندن بحث و سوویتلر اتحادنده کی خلق کتله لری باشده اولمق اوزره ، بوتون جهان عمله و کویولوری چینلی قهرمانلره یاردیمه دعوت اولونیوردی .

کندی طوپراقلرنده قومونیدست پروباغاندا سنده محل ویرمه یین و ملی مجادله لرینی هر درلو وصایت و حمایه خارچنده کندی قوتلری ایله بالاستقلال اداره ایتك عزمنده بولونان شرق ملتلرندن هربری ظهور ایدمك ایلک فرصته بویله بر بیاننامه یه موضوع تشکیل ایدمه جه کلرندن هیچده امین اولماسینلر . « مملکتتمز اوفاق ملکیت و کویلو ملکیتی در . صنایعتمز انکشاف ایتمه مشدر . پروله تار یاتمز یوقدر . سوسیالیزم ایچون بزده زمین بولونماز . بناء علیه قومونیزم پروباغاندا سندن قورقازم » ده یینلر ، صمیمی برقناعت افاده سی ترویج ایدیورلر سه ، بزجه یاکلیورلر . چونکه طبیعی انکشاف ، صنایعک ترویجی ، پروله تار یانك ظهوری ، شهرلرک بویومه سی ، سرمایه لرک مرکزله شمه سی ، کویلونك عمله لشمه سی نتیجه سنده کندی کندی نه

کلن ، ایستر ایسته من حقن طلب ایدن سوسیالیزم باشقه ، روسیه
 پینده کی قومونیزمده باشقدر . قومونیزم صنایعجه منکشف بر
 مملکت محصولی اولسیدی اولاً روسیه ده دکل ، آوروپاده و آمریقادا
 ظهور ایدردی و روسیه ده ظهور ایتمه سی لازم کلردی . چونکه
 روسیه آوروپا مملکتلری میاننده اک آاز صناعی اولانیدر . بوراسی
 یوزده ۸۵ کویلو مملکتیدر . صـوکره قومونیزم اختلاله آوروپا
 مملکتلرندن اک زیاده معروض قالاتلری اک آاز صناعی اولانیدر .
 حربدن مغلوب چیقمش بولوندیغنه و اک قوتلی سوسیالیست پارتیسنه
 مالک اولدیغنه رغماً ، آلمانیا کبی صناعی بر مملکت بیله کندیسنی
 قومونیزمه قایدیرمادی . بالعکس آلمانیایی قومونیزمدن قورتاران
 انفسی عاملار میاننده ، مارکسیزم تربیه سی کورمه لرینه رغماً ، آلمانیا
 سوسیال - دموقراتلری واردی . (قانونتسکی) قدر بولشه ویزم
 دشمنی بر نظریه جی یوقدر . بولشه ویزم ، علمی سوسیالیزمک تصور
 ابتدکی آوروپائی بر نه قول اولمقدن زیاده روس خیالپرورلکی ایله
 آمارشیزمندن متولد بر جریاندردر . بوجرپانه قوت ویرن اجتماعی
 مواد یالکیز عمله حرکتی دکل ، اجتماعی هر درلو عدم ممنونیتلردر .
 بولشه ویزم ابتدائی و بسیط محاکمه لره چوق جاذب کان مفرطانه
 فکرلری و اطماعکار وعدلری ایله ابتدای ظهورنده بعض قافالری
 دو مانلائابیلیر . ملی وحدت ، ملی استقلال و ملی ده موقراسی کبی
 حقیقه ده تاریخی معظم مقصدلره میدان آتیلان شرق مملکتلرنده
 کچیریلن بو استحاله زماننده بوتون احتیاجلری بردن دفع ایتمک ،
 بوتون صنف و زمره لری بردن ممنون براقق امکانی یوقدر . بالعکس
 پاپیلان ایش ایجابی موقت بر زمان ایچون عدم ممنونیتلر ده زیاده
 چوغلا بیلیر . بویله بر زمانده ، ملی ده موقراسیلری تحدید ایدن

جریان قره ارتجاعدن زیاده قیزیل ارتجاعدر . حتی قومونیزم کندبسی ایله مفکوروی هر درلو ارتباطدن اوزاق ، ایلریده دشمن اولاییله جك بعض زمره لری بیله آل آلتندن قوللانیز . شرق مملکتلرنده ، او جمله دن تورکیده ، عکس الحركه لر دائما اجنبی بر ائتريقه آل اولملردر . ارتجاع قوتی بویله بر ائتريقه آل اولدی . فقط جزاسنی بولدی . او بوتون کچمشی ایله وزمانک مقتضیاتیله ذاتاً اعتباردن دوشمشدی . حالبوکه قومونیزم اغفالی ایله دکلدر . بو بعضی کنج قافاری توتسوله تبیلیور . بین الملل سیاست ایجابی ، بو گونه قدر تطبیق اولونان سیاست دخی آفاقی صورته بو غفلته آز تأثیر یامایور . بناء علیه بر طرفدن ده موقراسی اصلاحاتک مقتضیاتی تطبیق اولونورکن ، دیگر طرفدن ده بواسطاتی اشکال ایده بیله جك او جنبی ائترواسیونال ائتريقه لرینه میدان براقیلماسی ایچون نه قدر دقت ایدیلسه یریدر .

بوالخاصه شو صروده مه مددر . چونکه سوک کونلرینی یاشامق سائق ایله محصور بولوندینی بین الملل مجادله ده بر آز نفس آلابیلک امیدیه شرق ملتلرینی مفرطانه حرکت سوک ایتمک احتیاجنده اولان قومونیزم ، ملی استقلال مجادله سنی کندی آرزوایتدیکی شکه قویاییلک ایچون ، حرکت اوزرنده ده زیاده مؤثر اولمق ایسته یور . چینده کی حادثه نك افاده ایتدیکی معنا بو اولدینی کبی ، بوخارین فورمولک اشارت ایتدیکی معناده بودر . (کیتایغورودسکی) ایله تورکیه قومونیزم فرقه سی ده بونی ایسته یور . تبیرایدن بو آرزولر قارشیسندن کندیمزی «تورکیه صناعی منکشف بر مملکت دکلدر» امنیه سی ایله آوندرمیالم . هر درلو عدم ممنونیتلردن ده ماقوجیه استفاده ایدن روس مشرب قومونیزمه قارشى احتیاطلی بولونالم ..

سوویت استیواری آلتنده آذربایجان

I

استیو ناصل اولمکدر ؟

ایلك تورك جمهوریتی آذربایجانك روس بولشهویك اوردوسی طرفندن استیلا ایدلمهسی ، بولشهویك تعبیرله ، « سوویه تیزه ایدلمهسی » حقدمه یالکیز استقلالچی - ده موقرات آذربیلره روسچی - قومونیست آذربیلر میاننده ده کیل ، آذری قومونیستلره روس استیلاجیلری آره سنده ده رأی آبریلنی کورولمکده در . موسقوا « نایب » لری ، آذربایجانلی « قومیسر » لره باقیلرسه ، « ۲۸ نیسان ۱۹۲۰ سنه سنده آذربایجان ایشچی صنقی قیام ایدرهك آذربایجانك ملی قاپینالیست حکومتی ده ویرمش و آذربایجانده تورك پروله تهر حاکیمتی تأسیس ایتشدیر . » تاریخی هیچ برمسنده مالک اولمیان بو « قهرمانلر » کندیلری ایچین اویدورما بر « شاهنامه » ، بر « اوقتیابر داستانی » ، مخیل بر صنف مجادله سی بار اتمه سی ایدیورلر . حالبوکه حقیقی تاریخه عاثر قیلمله وثیقه لر بو مخیل داستانك تمامیه علیهنده در .

۱۹۱۶ سنهسى معلوماتنه كوره آذربايجانك (۴۹۷۰) قابىقى سنده
 (۵۹۱۰۰) عمله جاليشوردى . آذربايجانك متمرکز و قوتلى صنايع
 دائرهسى تشكيل ايدىن باكو بقول اوچاغلرنده چالشان ۴۴ بيك
 ايشچيدىن حرب عمومى عرفة سنده : ۱۵۵۰۰ ي تورك (آذرى) ،
 ۳۵۰۰ - داغستانلى ، ۹۰۰۰ - اديل بويى توركى (قازانلى) ، ۹۰۰۰ - روس ،
 ۷۰۰۰ - ارمنى ايدى . حرب عمومى سنه لرى و استقلال دورنده
 ايسه : ۲۰۵۰۰ - تورك (آذرى) ، ۵۰۰۰ - داغستانلى ، ۱۵۰۰ -
 اديل بويى توركى ، ۱۰۰۰۰ - روس ، ۸۵۰۰ - ارمنى ايدى .
 ۱۹۲۰ سنهسى بولشهويك استيلاسندن صوكره ايسه (۹۰,۰۰۰)
 كشى يه وارديريلان عمله مقدارينك ۹۵۰۰ ي آذرى تورك ، ۲۰۰ -
 داغستانلى ، ۱۹۰۰ - اديل بويلى تورك ايدى .

روسيه قومونديست فرقه سنك سوويت جمهوريتلىرى اتحاديى تبيت
 ايدىن ۱۲ نجى قونغره سنده ، استالينك معروضه سندن صوكره قبول
 ايديلن قرارك يىنجى ماده سنده آجىقه قيدا و لنيوركه : « اوقراينا ،
 بيلوروسيا ، آذربايجان و توركستان كې مىللى جمهوريتلرده
 سوويت جمهوريتلرينك مسندىنى تشكيل ايدىن ايشچى صنفنك
 وەلىكوروسلردن عبارت اولوشى بو جمهوريتلرده اتحادي
 تاسيس ايتك ايشنى مشكلاته اوغراتيور . » يوقاريدىكى رقلر زه
 كوسترييوركه ، استيلادن اول آذرى صنايعنده تورك ايشچى
 عنصرينك مقدارى عظيم برا كثرىت تشكيل ايدىيور و بو مقدار
 يالكنز بولشهويك استيلاسندن صوكره آزالاش ، مقابلنده روسلر
 چوغالمشدر .

۲۸ نيسان اختلائك آذرى عمله طرفندن اجرا ايدليكىنى

دعوا ایدر لر . اوپله ایسه بو عصبیاندن سوکرا تورک عمله نهدن
 با کوپی ترکله کویله وکلدکری داغستان، قازان ایله ایرانه کوچملردر؟
 بو خصوصده بزه (لومینادزه) قسه‌آ معلومات ویرمکده در .
 لومینادزه استیلانک ایلاک سینه‌لرنده «آذربایجان اختلال قومیتیه‌سی
 (ره‌فقوم)» [*] کاتب عمومیه‌سی، اولمشدر. بو ذات آذربایجان قومونیه‌ست
 فرقه‌سنک ییل دونومی مناسبتیه با کوده منقشر «شرق قادی»
 مجموعه‌سنک ۱۷نجی نسخه‌سنده آذربایجان ایشجیلرینک استیلادن اوج
 آی اولکی احوال روحیه‌لرینی تصویر ایدر رک دیورکه :

« ۱۹۲۰ سنه‌سی یاوارنده (کانون نایسند) یکی تشکیل ایدن باکو
 قومیتیه‌سنی تدقیق ایچین باکویه کلشدم .... » باکو ایشجیلری مرخصلرینک
 شوراسی «مقامنه قائم اولان «باکو ایشجیلری قونفره‌سی» ، او وقت
 مه‌نشده ویکارله شه‌رلرک النده ایدی. تورک ایشجیلری ایسه اوزمان «مساوات»
 فرقه‌سنک آرقاسنجه کیدیورلردی . آرتق نه ایستهرسکیز ، رسول زاده
 محمدامین ایشجی لر قونفره‌سندده ممثل بولنیوردی وایشجی مساواتچیلرک فراقسیونی
 باشنده دورهمده ایدی . »

باکو بتورل صنایعنده اکثریت تشکیل ایدن تورک‌لرک تمامیه
 «مساوات» فرقه‌سی طرفنده اولدقلرینی قید ایتدکن صوکره ،
 (لومینادزه) کیزلی چالیشان قومونیه‌ست فرقه‌سی ایجروسنده دخی
 تورک موجود اولمادیغنی کوسترن بر منظره تصویر ایدیور . اوکا
 کوره اوزمان روسیه قومونیه‌ست فرقه‌سنک باکو قومیتیه‌سی «سارکس
 (أرمی) ، آناشکین (روس) ، له‌تون میرزویان (أرمی) ،
 داوالاتوف (روس) و غوغوبه ریدزه (کورجی) ، دن عبارت
 بولنیوردی .

تورک ایشجیسنک اختلال یارامادیغنی و تورک خاقی ایجروسنده

[*] اختلال قومیتیه‌سی دیمکدر .

قومونىست فرقه سنك اهميتهى بر قوت اولديغى اثبات ايدن ديك ر
مشاهد حادثه لره بالذات اشتراك ايدن (توركيه لى) بر تورك
ضابطيدور . بو ذات ، بر آغستوس ۳۳۶ تاريخى حائر «يكى قافقاسيا»
مجموعه سنك ۱۳۴۰ سنه سى ۴ تشرين اول تاريخى ۱۵ نجى نسخه سنده
مندرج راپورنده ، استيلايه تقدم ايدن حادثه لرى تصوير ايله ديوركه :

« آذربايجان داخلنده طرفدارانى منحصرآ باكو شهرنده اولق اوزره
سكز - اون كنج منوره اوچيوز عمليه ي تجاوز ايمه ين مسلمان بولشه ويكلرك
اهالى اوزرنده هيچ بر تاثير ونفوذى اولمايغندن باكو شهرى داخل اولق
اوزره ، بك مهيچ بر حالحه آياكلانان خلقى تظمين ايجين موقع اقتداره كان
اختلال قوميتيه سى قيرمىزى اوردونك آنادولويه معاونه كنده جكنى ، توركلرله
بولشه ويكلرك متفق اولديغى ، قوميسرلرك كاملاً مسلمان اولديغى ، باكو
والى و قوماندانلغنه عثمانى ضابطانندن يوز باشى رفعت بكك تعيين ايدلدىكى
و باكو به كلن قيزيل اوردونك بر قاچ كون مسافر قلوب صوكر ارمستان
اوزرينه يورويه جكنى اهالى به تايمين ايتش و عثمانى ضابطان و معلملى اوتوموبيللرله
سوقاق - سوقاق طولاشارق اهالى به عيى نقرانى تكرر صورتيه افكارى
تسكينه چالشمش و موفق اولشلردر . »

تورك ايشچيسى و تورك خلقى ، ده كيل كه قومونىست اولماش ، حق
مخالف و عصيانكار بر پوزيسيون دوتمش اولدقلرندن ، بولشه ويكلر استيلايى
« توركيه جيلك » ايله برده له مك مجبوريتنده قالمشلردر . تورك خلقى
آياقلانديران و اشغال اوردوسنه قارشى ، خلقك هيجاتى « توركيه جيلك »
ايله تسكينه مجبور ايتديرن وقعه روس استيلاسيدى . بو استيلانك
صورت جريائى بزه خبر ويره ن روس زره ليمى قوماندانى (به فده موف)
« باكينسكى رابوچى » غزنه سنك ۱۹۲۵ سنه سى ۲۸ نيسان تاريخى
۹۳ نومرولو نسخه سنده قيزيل روس اوردوسنك ده نيسان ايتدالرنده
حاضرلغه باشلامش اولديغى و بو حاضرللك سببى اولارق « سوويت

روسیه به با کو پترول اوجاقلرینک بک چوق لازم اولدیغی ، قید
ایتمکده و دیلمکده درکه :

« نيسانك ۲۰ سنده قیزیل اوردونك تعرض روسی برقات داهای
یوکسهلمشدی . زبرا اون برنجی اوردو ایچروسنده آرتق فعالیت باشلامشدی .
مبارزلر هرشیئی نظره آلیورلردی . سفر ایچین جدی صورتده حاضرقلر
کورولیوردی . »

« ۲۴ نيسانده ، (غروزی) ده ایکن ، اون برنجی اوردونك
اختلال شورای عسکریسندن ، پتروفسکی پورته کلام حقنده آمر تلغرافی
آلدم . آقشام عسکری قومیسر (دودین) ایله برابر اوردو قرارگاهنه
کلدم و اوردو باش قوماندانی طرفندن استقبال ایدلدك . صباحلهین اوردو
قرارگاهی دربنده کوچدی . ساعت یدی راده لرنده قرارگاهه کلدم وینه
اوردو قوماندانی طرفندن استقبال اولندم . اوردو قوماندانی بکا اختلال
شورای عسکریسنگ آمرینی ویره رك ، آك قیصه بر زمانده با کوبی اشمال
ایتمه که مأمور ایدیلدیکی آکلادی . »

یه فرهموف ، اوزون و مفصل خاطراتنده ، کیچه ایکن اون
برنجی روس اردوسنگ فاصل حدودی کچدیکیفی و با کویه قادار
فاصل حرب ایدرهك یورودیکلرینی تصویردن صوکره دیسورکه :
« ۲۷ نيسان ساعت ۲۴ ده اون برنجی اوردو قوماندانی (لهواندوفسکی) به
خبر ویردیم که ، با کوبی ضبط ایتدم . »

حالبوکه استیلادن برکون صوکره ، ۲۸ نيسانده ایدی که
« اختلال قومیتلهسی » ، خلقلک هیجانی « نورکیه جیلک » له تسکینه
سعی ایدیوردی و عینی زمانده ، قیزیل روس اوردوسنگ با کوده
بولندیفی بر زمانده « موسقووا - له نینه » دیبه تلغراف چکه رك ،
« آذربایجان پروله تارایاتنگ قیام ایتدیکیفی وقوه سی ضعیف اولدیغندن
اختلالجی روس اوردوسنگ یاردیمه کوندریلهسی ، رجا ایدیوردی .

استیمونک ایلمک بیلجایی

یه فرهموف ، خاطره سنک بر یرنده « قیزیل اوردو هر دقیقه ، بورژوا صنفنک صوک استنادکاهی اولان باکویی ضبط ایتک ایچین آمر بکلیوردی ... چونکه بو قورنارمق بیلیمین قاره قان قویولری (پترول اوجاقلری) سوویت جمهوریتنه چوق لازم ایدی . « دیور . بو « اسباب استیلایی » ، اون برنجی قیزیل اوردو قوماندانی غوسپودین (لهواندوفسکی) خلیل پاشایه دها آجیق و آیدین اوله رق اظهار ایتشدی . کچن فصلده راپورندن استفاده ایتدی کمز تورک ضابطنک قیدینه کوره ، لهواندوفسکی ، خلیل پاشایه « روس اوردوسنک اسکی روس - عثمانلی حدودینه قادار ایلرولیه جکنی » بیان ایتمکه موسقوانک حقیقی غایه سی میدانه کلیوردی . بو غایه یه ایرمک ایچین ، امپریالیست روس اوردوسنه ، آذربایجانده کی مانعه لری برآن اول اورته دن قالدیرمق ایجاب ایدیوردی . بومانلرده : ۱ - آذربایجانجیلیق فکری و آذربایجان جمهوریتنک مؤسسی و علمداری « مساوات » فرقه سی ؛ ۲ - بوفره نک و علی العموم ملیت برور آذربایجان قوتلرینک یاراندینی ملی اوردو ، پارلمان ، حکومت و سائره کبی مؤسسهر ؛ ۳ - آذربایجانده حاکم اولان تورکچیلک و بوسایه ده قوتلی اولان « تورکیه محبتی » ؛ ۴ - آذری تورکنک انکشافنده و ملی حرکتنده سرعت و موفقیتلری تأمین ایدن ملی ثروت و اقتصادی رفاه دن عبارت ایدی . « مساوات » فرقه سی اعضاسنی تعقیب ، توقیف و احیا ایتمکه ایلمک کوندن اعتباراً شروع ایدلشدی . اکثریتی کویلو ، ایشچی ، طلبه ، معلم و منور قسمی تشکیل ایدن « مساوات »

عضو لری ، کوئلردہ کی شعبہ لرینہ قادار ، حبس ، روسیہ سورکون و اورادہ امحا ایدیلووردی۔ سابق رجال ، مبعوثلر، دولت مأمور لری ؛ اور دو قوماندان لری ، ضابطان ، معدن و فابریقہ صاحب لری، تجارتخانہ و شرکت رئیس لری ، آپارتمان و مغازہ صاحب لری ہب آلائی آلائی کملرہ پندیریلہ رک دکزہ چیقاریلیور و صوبہ غرق ایدیلووردی۔ ترخیص ایدلش آذری ملی اور دو سنک اسلحہ و لباسلرندن استفادہ ایدہ رک ، روس و آرمیندن عبارت « انترناسیونال اختلال اور دوسی » تشکیل اولئمہ یہ باشلامشدی۔

راپورندن استفادہ ایتدی کمز ضابط استیلاہ « تورکیہ جیلک » رنکی ویرمکلہ اہالینک ہیجانی تسکین ایتک ممکن اولدیغندن تورک خلقی ستون مغازہ واولرینی تورک بایراغیلہ ترین ایتیش لردی، دیسور۔ بو حال تورک جیلکک بورادہ نہ قادار قوتلی اولدیغنی کوستریبوردی۔ « خلقک تورکیہ یہ قارشئ کوستردکاری فوق العادہ انجذاب و تمایل، بولشہ و بیکلرک متعاقب حرکات خصوصتکارانہ لرنده سائق اصلی تشکیل آیلہ مشدرہ... بویلہ برحالت روحیہ امپرالیست موسقوادن اوتری پک قورقوولوبدی۔ بناء علیہ، او، نفوذ لرندن استفادہ ایتدیکی تورکیہ لی ضابطانی دخی آرادن قالدیرمالیدی۔ خلیل پاشا موسقوادہ آلیقونمشدی۔ دیگر ضابطان ۱۹۱۸ سنہ سی باکو حربندہ ، روس پرولہ تارایانک قاتل آقیماقلہ اہام ایدیلہ رک قسماً توقیف و اعدام ، قسماً دہ فرادہ مجبور ایدلدیلر۔ حتی ملی حکومتک سقوطندہ مهم رول اوینایان جنرال شیخلینسکی سیلہ موسقوایہ سورولدی۔

ماکو ایلہ شرقی آذربایجان دہ ملی قوہ دن « تمیزلنمشدی »۔ نہ اور دو واردی ، نہ ملتک منور لری ، خادم لری ... روس اور دوسی لہ روس

بحریونی و روس عمله سنک اشتراکیله وجوده کلش «اختلال قومیته سی» ،
 شمدی اقتصادی یغما کرلنکه باشلامشدی : باکوده حاضر بولنان
 (۴۵۰) ملیون پوط مقدارنده پترول « باکو پروله تارباتنک له نینه
 هدیه سی » دییه بلابلد موسقوایه سوق اولندی .

بانقهر ، تجارتخانه لر ، فابریقا و صنایع مؤسسسه لر ، واپور
 شرکتلری ، کومرو کخانه لر ددی امتعه و مال ، مغازه لر ، دکانلر ،
 آبنارلر ، آبارتمانلر و اولر تامامیله ضبط و حجز ایدیلهرک اشیا و ثروتلری
 موسقوایه « قیزیل هدیه » اولهرق کوندرلدی . « غراب نه ده لیا »
 (تالان هفته سی) آدلانان برهفته ده هر کیشی به بردست یاتاق و لباس
 براقق شرطیله بتون اولر یغما ایدلدی و قاطارلر دولوسی ثروت ،
 آلتون ، خالی ، ایپک ، او اشیا سی ، حق مکتب لوازماتی موسقوایه
 کونورولدی . ملت شکره و جایه محتاج ایکن سوویت غزته لر
 « باکو ایشجیلری موسقوالی ایشجی قارداشلری ایچین ۱۲۵ واغون
 شکر ، جای ، قهوه و قاقانو کوندردی . » دیه یازیوردی . استیلانک
 ایلاک اوچ کونی ظرفنده باکودن « له نینه هدیه » اولهرق (۸۰۰)
 ملیون روبله نقد پاره و ۳۲۵ واغون ارزاق سوق اولنمشدی .

III

استیلایه قارشی عصبانلر

بو استیلا ویغما جیلغه قارشی آذری خلق کتله سی باسیف بر
 وضعیتنی آلمشدی ؟ ملت بو استیلای ، اونک استیمار ویغما جیلغی ،
 بولشه ویزم و سووویتیزم کبی یکی مخرب سیستمی ناصیل قارشیلانمشدر ؟
 بوجهتلرک تنویر ایدیلله سی پک مهمدر . سوویت آذربایجان (چه ق) سنک
 رئیس مشهور میر جعفر باقیروفک رسمی راپورینه کوره ، صاییلری

حسابه کلین اوراق پارتیزان حرکتلرندن ، عصیان و قیاملردن باشقه
 ۱۹۲۴ سنه سنه قدار آذربایجانده ۵۶ بویوک واوزون مدت دوام ایدن
 مسلح خلق عصیانلری واقع اولمشدر . بوعصیانلرده هرایکی طرفدن
 اون بیکلرله انسان تلف اولمش ، میلیونلره بالغ ثروت ، خانمان ،
 مال ، کوی و قصبه لر ایاقلر آلتنده محو اولمشدر . کنبجه عصیانی ،
 زاقاتال و شکی عصیانلری ، قارا باغ عصیانی ، آغدام عصیانی ، موغان ،
 سلیمان و لنکران عصیانلری ، قوبا ، کور ده میر و کوچای عصیانلری
 و نهایت ۱۹۲۶ سنه سنه قدار دوام ایدن با کونک « قابوستان »
 و « داشلر » حرکتلری... لنکرانک ، قاراباغک ، کنبجه ، کوچای ،
 زاقاتال ، قوبا و قازاخ داغلرند ، موغان و سلیمان استه پلرند ، حالده
 مقاومت و مجادله لرند ، عناد ایدن پارتیزانلری سکیز سنه دن بری
 فداکارلقلرند . دوام ایتدیرن حامل ، سوویت سیستمی ، روس
 استیلاسی و بولشه ویک حاکمیتی هضم ایتمه مکدن باشقه برشی میدر ۱۹.
 کنبجه عصیانی ۲۶ مایس ۱۹۲۰ ده ، استیلادن ۲۸ کون صوکره
 واقع اولمشدی . بوزمان کنبجه ده ملی آذربایجان اوردوسندن کنبجه
 آلاینک ۲۵۰ نفرلک برطابوری ، ۳ نجی شکی آلایندن بعضی قطعات
 ایله ایکی باطاریا طوب واردی . روسلرک ایسه کنبجه نک تورک حصه
 سنده (۲۵۰۰) و ارمنی محله سنده (۵۰۰) سونکولک قطعات عسکریه
 ایله ایکی زرهلی قطاری حاضر بولونیوردی . باکوده و شرقی آذربایجانده
 باشلانان احما و استعمار ، یغما کرلک و امپریالیزم سیاستی بورالره قدر
 عکس ایتمش ، روس استیلا قوه سنک آذری ملی اوردوسنک ترک
 سلاح ایدیله جکینی قراره آلدینی خبری ، اهالی بی و اوردویی هیجانه
 کتیرمشدی . ملت شرف و ناموسنی مدافعه ایتک مجبوریتی حس

ايتديكسندن عصيان بايراغى قالدیرمشدی . عصيانك ايلك كونی بش
 ساعت دوام ایدن قانلی مجادله دن صوكره كنجهدمه موجود بولشه ويك
 عسكری قوه سی تماميله ترك سلاح ايديله رك أسیرايدلمش، بولشه ويكلرك
 آلدنه بولونان پوسته ، تلفراف ، تلفون مؤسسهلری كاملاً قيامیلر
 آلینه كيچمشمسدى . عینی كونده خلق قهرمانی معروف قنبر رشید
 مفرزه سیله شهرک شمندوفر استاسیونی دخی اشغال ایتمشدی . فقط
 همان كونك آقشامی بولشه ويك زرهیلیرى استاسیونی گری آلاق
 شهرى بومباردمانه باشلامشدى . با كودن و قازاخیدن كنجه
 اوزرینه سوق اولومان (۳۰.۰۰۰) لك روس اوردوسی ، شمى
 شهرک ديكتر طرفنده ساكن ارمنیلرك معاوتيله كنجه یی بر چنبر
 ایچروسنه آلیورلردی . مجادله غیر مساوی برشكده ایدی . روسلرله
 ارمنیلر یكى قوه امدادیه آلق امكاننده ایكن، كنجه مجاهدلری یاریم
 آلق امكانندن محروم بولونیورلردی . قهرمانجه ووروشان ملی
 آذربایجان قطعاتیله خلقدن طولانان كوگوللی مجاهدلر ، عقلاره
 حیرت ویره جك بر درجه ده، دوشمنك مکرراً واقع اولان هجوملری
 كندیسنه يك چوق ضایعات ویرمك صورتیله ، دفع ایدیورلردی .
 غیر مساوی بر صورتده دوام ایدن بمجادله، بوتون غیرت وفداكارلقلره
 رغماً ، قیامیلرك مغلوبیتيله نتیجه لشمسدى . قیامیلر صوك درجه امكانه
 قدر دعوالرنده اصرار ایدیورلردی . سواقاقر فجیع ومدهش برقتال
 منظره سی تشکیل ایدیورلردی . اون كون قدر دوام ایدن بو يك
 قانلی ومدهش مجادله ده غالبلر هرأوی آیری آیری تسلیمه اجبار ایتك
 مجبوریتده بولونیورلردی . شهرک تسلیمندن صوكره هفته لرله دوام
 ایدن قتل عام ، یغما كرك و اعداملر ، بر عصر اول جواد خان

کنجه سنده سيسيانونفك پاديني روس باربارلني كولكده براقاجق دره جهده وحشيانه ايدى . بولشه ويك معلومات رسميه سنه كوره بو معركده (۸۵۰۰) روس نفرى تلف اولمشدى . اها لينك تلفاتى ايسه هر حالده بو مقدارك اوچ - دورت مثله مساوى اولاجقدى ...

عيني شكلده قارا باغده كي قطعات عسكريه من و مسلح خلق مجاهدلى مقاومت بايراني آجش واون بيكلرله قوربان ويردكن صوكره رجعت مجبور قالمش ، قسماً تسليم ، قسماً ده ايران وبعده توركيه النجا ايله مشردى . زاقاتال - شكي عصيانى ده عيني شدت و وحشيلكله ، اوزون مجادله دن صوكره ياتيريله بيلمشدى . لشكرانده بر بوجوق سنيه قادار دوام ايدن و شمدى يه قادار بيله سونمه ين عصيان الويريشلى بر شرائط جوغرافيه ايجروسنده واقع اولمشدر .

كنيش ساحه ده و آرقالري كيچيلمز اورمانلى داغله دالمانان عصيان حركتلك بوراده جوق اسكى بر تاريخى واردر . بوراده كي مجادله ، روسلر موغانه روس مهاجرلى كوچورمكه باشلامالري ايله باشلار . سوويت حكومتلك داها زياته قوتلنديريكي بو مهاجرت حركتى ، بوراده كي عصيان وقيام حركتى برقات داها قوتلنديرمشدر . عصيانچيلر دفعاتله لشكران و سلياتى تهديد ايتمشر وسوويت حكومتى بوراده اون بيكلرله تلفات ويرمش و بوراده دائى بر اوردو دوتمق مجبوريتنى حس ايتمشدر . بوتون بو عصيانلر و بونلري تعقيب ايدن قوبا ، باكو ، كوكلجاي ، كورده مير وساثر يرلرده واقع اولان قانلى قياملر آذرى خلقنك استقلال مجادله سى تاريخنده الك مؤثر صحيفه لردير . بو عصيانلرده خلقنك پارتيديني خارقه لر آذرى خلقنك استقلال مجادسندكى شاه اثرلري در . زاقاتال - شكي عصيانى اداره ايدن ضابط احمدزاده نك

اعدامی مردجه قارشیلاماسی ، کنج رقیقه سی (وسیله خانم) ك
 «مردانه اول، قورق، انتقامی اونوتمايز» دیدیکی ایچین وحشیجه سینه
 قتل ایدلیدیکی ، موغان و سلیمانك صاری خان و آتامعلی لری، لئكرانك
 مرحوم جمال « پاشا » سی ، مرحوم اسرافیل بکی ، مرحوم حسین
 رمضان ، و شممدی به قادار مقاومتلرنده دوام ایدن و كوده لر
 نامیله معروف جان كیشی و خان كیشی لری ، شاهوهدنی ، احمدبکی ،
 قوبانك « مایل » ایله « حاتمی » ، كوچاكانك حسینی ، كور ده میرك
 هایون خانمی ، باكونك « آرسلائی » و « قابوستان - داشلار قهرمانلری » ،
 بوتون بونلر ، بویوك استقلال مجادله سی جبهه لرینك مختلف قهرمانلری در .

IV

آذربایجانك حقوقی وضعیتی

اون برنجی قیزیل روس اوردوسی و اونك وجوده كتیردیکی
 « انترناسیونال اختلال اوردوسی » رسماً و فعلاً مملکتی اداره ایدیوردی .
 بونك خارجنده روس عمله سی ، روس بحریه لیلری و روس قیزیل
 اوردو مملتلرندن متشکل برده باكو سوویت ، تأسیس ایدلمشدی . برده
 « آذربایجان اختلال قومیته سی » عنوانیله « ره فقوم » ده نیلن و برده قوردن
 عبارت اولارق زیمان نوبمانوفك ریاستنده حكومت نامی طاشیان بر مؤسسه
 دخی واردی . ظاهرأ مملکتی بوره فقوم اداره ایدیوردی . فقط بومؤسسه نك
 فوقنده آذربایجان قومونست فرقه سی وار ایدی كه ، مملکتك حقیقی
 حاكمی ایدی ، تشریع و اجرا قوتی هب بونك آئنده بولنیور و حالاده
 بولنقه در . ایشه بو ره فقوم آذربایجان اوردوسی ترخیص ایدیور ،
 قیزیل روس اوردوسی « آذربایجان كندی اوغولینه قبول ایدرك » روس
 استیلاسنك دائمی صورته آذربایجانده قلماسنی قانونی برشكه قویوردی .

قيد ابتدیکمز کبی روسلر آذربایجان پای تخته ۲۷ نیشانده گلشردی .
 ایلول آینده ایسه « آذربایجان سوویت جمهوریتی » نامنه بهود شاهتختینسکی
 موسقو واده (چیهچهرین) ایله بر قاق معاهده امضا ایدیوردی .
 سوویت روسیه خارجه قومیسر لکنک ۱۹۲۰ سنه سنده چیقان ۹-۱۰
 نومرولور رسمی مجموعه سندن آلدیغمز شومعهاده لر اقتصادی ، خارجی
 تجارت ، مالیه ، ارزاق و اطاشه ، پوسته - تلفراف - تلفون و تلسز
 ایشلری کبی بش مقاوله دن عبارتدر . برنجی معاهده موجبنجه روسیه
 طرفندن آذربایجان اقتصاد شوراسنه « صلاحیت تامه بی حائر و رای
 صاحبی بر ممثل تعیین اولونیور » (ماده - ۶) و « آذربایجان خلق
 اقتصاد شوراسی مملکتده موجود خام مال ایله امتعه بی روسیه خلق
 اقتصاد شوراسنک آذربایجانده کی ممثلنک رضاسی ایله تقسیم و استهلاک
 ایدر » (ماده - ۲) . خارجی تجارت عائد معاهده ده آذربایجان خارجه
 تجارتده کی صلاحیتی تمامیه روسیه به ترک ایدیور ، آذربایجان پترولنک
 تجارتی دخی روسیه به ویرلمشدر . حتی آذربایجان داخلنده صاتیلاجق
 پترولک مقداری بیله روسیه اقتصاد شوراسیله روسیه تجارت خارجه
 قومیسر لکنک تصویبه ترک ایدلمشدر (ماده - ۲) . اوجنجی معاهده
 موجبنجه آذربایجان ، مالیه ایشلرنده کی حقوقی تمامیه سوویت روسیه به
 ترک ایدیور ؛ دردنجی مقاوله نك ۲ نجی ماده سی موجبنجه ، روسیه ده
 تطبیق اولنان ارزاق و اطاشه قانون و نظاماتی مه قانیکمان آذربایجان
 دخی تطبیق اولنیور و بو ایشلرک نظارتی موسقوایه ویریلیور . بشنجی
 مقاوله ، آذربایجانک پوسته ، تلفراف ، تلسز ، تلفون خصوصاتی
 موسقوایه ترک ایدیور .

۱۹۲۱ سنه سی نیشانده روس استیلا اوردوسی ، روس

بحریونی ، روس عملہ سی و آرمی ، یہودی و سائر غیرتورک ممللرینک اکثریتیلہ طوبالانان « برنجی آذربایجان کویلو - ایشیجی - بحر یون و قیزیل اوردو ممللری قورولتائی، آذربایجانک فعلی وضعیتنی تصدیقلہ «سوویت آذربایجانک قانون اساسیسی، قبول ایدیوردی . قورولتایک انتخاب ایتدیکی « مرکزی اجرائیہ قومیتہ سی ، و او قومیتہ نیک وجودہ کتیردیکی «آذربایجان قومیسرلر شوراسی ، ظاہراً نرمانونفک ریاستندہ اولسدہ . فعلاً قومونیست فرقه سی طرفندن اداره ایدیلکده ایدی . بو وضعیت سوویت سیستمک، قومونیست فرقه سی دیکتاتورلرینک تملی اولق اوزرہ شیمدی . دوام ایتمکده در . بناءً علیہ بز ، آذربایجانک روس اوردوسی اشغالی آلتندہ فعلاً غایب ایتمش حریت واستقلالندن، رسماً قافقاسیا فدہ راسیونی و سوویت جمهوریتلری اتفاق واسطہ سیلہ ناصل محروم ایدیلدیکی فقرہ سنہ کچمہ دن ، اشبوحاکم مطلق آذربایجان قومونیست فرقه سنک نہ کبی بر مؤسسہ اولوب و کیملردن عبارت اولدیغنی تعیین ایتملی بز .

ایلک فصلده بز ، وثیقہ لرہ استناداً ، استیلا عرفہ سندہ آذربایجان قومونیست فرقه سی نامہ برتورک پارتیسنک موجود اولمادیغنی و قومونیست فرقه سنہ تمایل ایدن آذربیلرک سکز - اون کنجدن عبارت بولندیغنی کوسترمشدک . استیلادن سوکرہ کی دورلردہ آذربایجانی اداره ایدن وخلق نامہ سوز سویلہ یین بو تشکیلاتک وضعیتنی اوکرنمک ایچین سوویت ارقامہ مراجعت ایدہ لم . باکودہ ۱۹۲۳ سنہ سندہ « ۱۲نجی فرقه قونفرانسی ایچون آذربایجان قومونیست فرقه سی، باکو قومیتہ سی ماتہ ریاللری، عنوانیلہ نشر اولنان رأربوخصوصہ بزہ کافی معلومات ویرمکده در .

۱۹۲۳ سنه سنه مائدرسى ايسمانستيقه كوره، آذربايجان قومونىست
 پارتيسنك مليت اعتباريله تشكىلى آشاغيدهكى نسبتده ايش : روس -
 ۱۹۳۱، تورك - ۹۷۴، ارمنى - ۴۸۹، سائر - ۳۱۳، مجموعى - ۲۷۳۳.
 بومقدار ك تورك قسىمى دىخى هپ آذربيلردن عبارت ده كيلدر. بورايه
 آذرى تورك ايله برابر « ايران - عدالت - قومونىست فرقهسى »،
 « توركيه قومونىست فرقهسى »، « شمال توركلرينك » بلك، نام
 بولشه ويك تشكىلاتى، دىخى داخلدر. يوزده آنجق ۲۵ تورك
 اولان بومؤسسەنك يهودى وارمنيلر خارج اولمق اوزره يوزده ۶۰
 روسلردن عبارتدر. اعضاى آراسندهكى نسبت بويله ايكن « مسؤل
 ايشچى » آدلانان وفعلاً قومونىست فرقهسى شعبه واوزه كلرينى اداره
 ايدەن مسؤل مديرلر آرسندهكى تناسبى ده نظردن كيچيره لم. ۱۹۲۳
 معلوماتنه كوره، قومونىست فرقهسى اداره ايدن مسؤل مديرلرينك
 مقدارى (۳۵۴) كشيدين عبارت اولمشدر. بولردن: روس - ۱۹۷،
 تورك - ۷۱، ارمنى - ۲۹. بوسورتله بوراده دىخى يوزده ۲۰ تورك
 و يوزده ۶۰ روس كوربيورز. قومونىست فرقهسنك هيئت
 مركزيهسى فرقه شعبه لرينى اداره ايچين مسؤل كاتبلر تعيين
 ايدر. اشبو كاتبلردن ۱۰۶ سى روس، ۳۲ سى تورك و ۳۷ سى
 سائر ملتلردن اولمق اوزره، روسلره يوزده ۷۰ نسبت تأمين
 ايتكمده درلر. ايشته آذربايجان مقدراتى حل و اداره ايدەن آذربايجان
 قومونىست فرقهسى بوشكلده در.

فقط ايشك داهامراقلىسى واهميتلى جهتي بوفرقةنك روسيه قومونىست
 فرقه سيله و اوچجى انترناسيونال ايله اولان مناسبات و علاقه سيدر. معلومدر كه
 بولشه ويكلرك وجوده كتيردكلرى « اوچجى قومونىست انترناسيونالى »

مستقل مملكتلر كۆمونيست فرقه لرى مستقل داخل اوليورلر. مثلا اوراده روسيه، آلمانيا، فرانسىز، آمريقا، توركيه، بولغارستان وسايره كې قومونيست فرقه لرى داخل بولونيورلر. «مستقل» سوويت جمهورىتى عد اولئان آذربايجان قومونيست فرقه سى ايسه اوچنچى انترناسيوناله آنجق روسيه قومونيست فرقه سى واسطه سيله داخل اوليوروبو فرقه يى اداره ايدن جنرال سكرتهر (كاتب عمومى) چار روسيه نك «جنرال غوبرناتور» ينه كرك عنوان و كرك صلاحيتجه مشابه اولوب اوده موسقو وادن كوندريلىور.

*
**

سوسيالىزم و قومونيزم تطبيقاتنك وجوده كىترىدىكى تحريكات و بوزدن وجوده كلن بحران ماركسيزمك افلاسى اعلان ايدىوردى. بولشه ويكر، پرنسپلرندن رجعت ايدىرك «نپ» آدالان يكي اقتصادى سياسته كيچمكله صنايعده عمله ايله دولت آره سنده، تجارتده و اوافق صنايعده اسكى بورژوا مناسباتى احيا ايتىلدى. يكي اقتصادى سياستك كويلرده تطبيقى، سوويت ليدىرلرندن ميرزويانك لسانيله، اورته حاللى كويلولرله قولچوماق آدالان زوربالره «زنكىنلشمك» امكانى ويريوردى. بوصنفلر آرتق ايسسته دكلرى قادار طوپراق اجاره ايدىرك و يوقسول كويلولرى عمله اوله رق چاليشدىرمق حقه دىخى مالك بولناچقلردى. بويوك بورژوا، كوچوك بورژوا، طوپراق مالكلىرى، صنايع اربابى وسايره كې صنفلر «چه قا» واسطه سيله احيا ايدىلوب اموالى ضبط و سوسيالىزه ايدلد كدن صوكره ميدانه كلن بوجتماعى و اقتصادى مناسبات، يكي اجتماعى قوملر وجوده كىترمىدىكه، بونلرك مفكوره سى ايله پروله تهر حاكىقى مفكوره سى بارىشماز

دو شمن وضعيتنده ايديلر . استالينك اعتراف ايتديكي كي ، بويكي
اجتماعي قوملر و بونلره تشريك مسامي ايدن و ايدنك اولان
ملت پرور منورلر ، معلملر ، شاعر ، اديب و سربست مسلك
اربابي ، ملتجيلك روحي قوتلنديرمكه باشليورديلر... خارجي تجارت ،
داخلي بويوك تجارت ، بويوك صنايع هپ دولت آلدن اولديغندن
و بو دولتكدن روسلردن عبارت اولديغني نظره آلدقندن صوكره
اورته تجار ، اورته صنايع اربابي ، اورته حاللي كويلو صني ، اوفق
مالكلر ، منور طبقه و سربست مسلك اربابيله قبل الاختلال وضعيته
دوشن ايشجيلر - كوربيورسكيزكه ده موقراسينك كنديني تمثيل
ايتكده در . ايشته بو ده موقراسي ، روسلردن عبارت استمار
و استيلا اداره سنه قارشى اقتصادي ، اجتماعي ، سياسي ، حقوقي ،
حرثي ساحه لرده مجاديله كچيوردى . بو حر كته قارشى موسقووانك
« پارچالاما » و « روس مهاجرتي » سياستلري چيقمشدى . توركستان -
توركن ، اوزبك ، تاجيك ، قازاق ، قيرغيز وساثره كي جمهوريتلره
بولونيوردى . داغستان - قوميق ، قاضى قوميق ، آوار ، چه چن ،
اينقوش ، اوسه تين ، بالقار ، نوغاي ، قاراجاي ، قباردا ، چركس
و ساثره كي قسملره آريلار ق هر حصه بلا واسطه موسقووان
اداره يه باشليوردى . آذربايجان ايسه ماوراي قافقاسيا فده راسيونى
آديله « س . س . س . ر » دائره سنه آلدقندن صوكره ، ارمنستان ،
نخجوان ، تات ، طالش ، لركي ، روس ، آلمان ، يهودي ، كورد
و ساثره كي « ملي - حرثي » عضولره آريلليوردى ...

۱۹۲۶ ده چيقان ۱۵۳ نومرولى « قومونيست » غزته سي آذربايجانده
توركلردن باشقه ۱۳ مستقل ملت صسايبور و بتون بونلره كندى

دیلرنده حرث ، ادبیات و سائرہ یقشدیرمک لزومندن بحث ایدییوردی .
 حق طالش ، کورد و یهودیلرکده ارمیلر کبی « مختاریتی » موضوع
 بمخدر . دیگر طرفدن آذربایجانک باکو ، کنجه ، سلیمان ولسکران
 اطرافنه ، موغان ، میل و خزر ساحلرینه کلی مقدارده روسلر
 کوچورولیور ، یوزلرله روس کویلری ، روس قصبه لری و روس
 شهرلری انشا اولنیور . باکو اطرافنده « مونتین » ، « استنکارازین » ،
 قصبه لری ، قیزیل آفاج کورفرزنده « ایللیچ » ، لیانی ، موغانک کوبکنده
 « له نینو » شهری صایدقلمز مهاجرت کوی و قصبه لرینک الکیوبوکلری
 و شهر آدلانلری در ...

باکونک تورک شهری اولمادیغنه آرتق هر بر بولشه ویک قانع در .
 بونی قالنین ، پتروفسکی ، یاروسلافسکی لر آجیق سویله دکلری کبی ،
 موسقوا مطبوعاتی ده آشکار اعتراف ایتدیکندنرکه ، بوکون باکو
 آذربایجانندن خارج و بلاواسطه موسقوایه تابع بر « مستقل جمهوریت » در .
 « باکسویت » جمهوریت ایچنده بر جمهوریت اولدینی کبی « آذر نفت »
 نامیله معروف باکو پترول اوجاقلری اداره سی کذا مستقل بر اداره
 اولوب ، بو « پترول سلطنتی » ده بلاواسطه موسقوایه مربوطدر .
 حق اصولاً اوتهدن بری باکو بلدییه سنه ویرمکه مدیون اولدی ویرکوی
 بیله نه آذربایجان حکومتی نه ده « باکو سوویتی » اوندن آلامیورلر .

V

آذربایجانہ ناصل استثمار اولونیور ؟

آذربایجان ثروتجه دنیانک اکنزکیین اولنکه لرندن بریدر . زراعتده
 حاصلی اولان انواع ارزاق و صنایعی نباتاتدن ، بوغدای ، آربا ، برنج ،
 توتون ، باموق و سائرہ دن صوکره بوراده بوللی پترول ، دمیر ،

باقیر ، طوز ، شاب ، باروت ، داش کومور ، ده کیرمن داشلری ،
 صرصر ، تباشر ، قیمتی انشآت داشلری ، آسفالت ، بود ، قیمتی
 معدن صولری و تداوی چامورلری موجود اولدی کبی ، خلق
 بالدارلقه ، ایکیکلیک ، بالجلیق ، مالفجلیق و آوجیلقله دخی مشغول
 اولمقدیم ، یوگدن خالی ، چوخا و سائره کی قوماشلر دو قوماقده درلر .
 ۱۹۰۱ سنه سنده حاصل اولان (۶۵۰) میلیون پوت پترول جهان
 دائره سنده پترول استحصالنک یوزده (۵۰،۷) نسبتی تشکیل ایدیوردی .
 ۱۹۰۷ — ۱۹۱۴ سنه لرند سنوی (۴۷۰،۰۰۰،۰۰۰) پوت پترول
 حاصل اولیوردی که بوده آذربایجاه جهاده ایکنمی موقع آرییوردی .
 ۱۹۱۱-۱۹۱۲ سنه لرند آذربایجاه سنوی (۲،۸۳۵،۰۰۰) پوت
 باقیر حاصل اولمشدی . فی تحقیقات آذربایجاه یالکیز (داشکسن)
 ده میر معدن لرند ۸۰۰ میلیون پوت ده میر میداه چیقارمشدی . حرب
 عمومی به قادر کنجه یاقینده کی خاص محمد داغنده سنده ۱۵۰ بیک
 پوت ده میر حاصل اولیوردی .

حرب عمومیدن اول زهکک (شاب) سنهک حاصلاتی ۸-۱۰
 میلیون پوت آره سنده ایدی . استیلادن صوکره آذربایجاه ۱۸
 ملیار پوت مقدارنده زنکیین شاب موجودی کشف اولونمشد .
 باروتک سنهک حاصلاتی ۵۰۰،۰۰۰ ، طوزک - ۵۵۰،۰۰۰ ، بالنک -
 ۴،۵۰۰،۰۰۰ (۱۷،۱۲۵،۰۰۰ روبله) ، میان کوکنک - ۷۵۰،۰۰۰
 قیرمز بوجکنک - ۵۰۰ ، بالک - ۹،۵۰۰ ، بال مومنک - ۲،۰۰۰
 ابریشمک - ۴۹۵،۰۰۰ ، ده رینک - ۳۴،۰۰۰ ، یوکنک - ۲۳۵۰۰۰
 توتونک - ۴۵،۶۰۰ ، اوزومک - ۱،۴۷۰،۴۸۰ ، پاموق حاصلاتنک -
 ۱،۳۳۳،۰۰۰ ، چکیتک (پاموق تخمی) ۲،۸۳۵،۰۰۰ ، بوغدا -
 و سائره نکده - ۵۶،۷۰۰،۰۰۰ پوت ایدی .

۱۹۱۶ سنه لرنده آذربایجانده (۴۹۷۰) قاریقه واردی که قیمت استحصالیه سی (۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) روبله ایدی . تجارت ساحه سنده حرب عمومی به قادار آذربایجانک آوروپایه ، آسیاوروسییه به اخراج ابتدیکی مالک قیمتی (۳۱۰,۱) ملیون روبله ، اویطلرده کی ادخالانی ایسه ۹۱ ملیون روبله قیمتند ایدی . ویرکدن طوبلانات دولت کلیرینه کلدکه آذربایجان اراضی سی (۱۶۳) ملیون روبله مقدارنده بر مداخل تأمین ایدیوردی . تجارت موازنه سنده داخله آقان باره نك بر مقداری ، اجنبی قایتالیستلر عائد اولدیفندن ، آوروپایه کیدیوردیسه ده ، ادخالات ایله اخراجات فرقی اولان ۲۱۹,۱ ملیون روبله نك یاریسی ینه مملکتده داخل اولیوردی . استیلادن صوکره ، معلومدرکه هر شی سوسیالیزه ایدلیکنندن (۲۱۹,۱) ملیون ، فابریقارلر کلیری ویوقاریده تعداد ابتدیکمز سنه لك حاصلات هب خصوصی مالکلردن آلتوب دولته ویرلدیکنندن ، بکله مك لازم ایدی که « مستقل سوویت جمهوریتی ، آذربایجانک سنه لك کلیری بیله ده آزی (۴۰۰) ملیون روبله به بالغ اولسون . بو حقیقت حالده دخی بویه در . ده میر یوللری ، واپورلر ، ابریشم ، یوک ، پاموق ، بالق ، خاویار ، ده میر ، باقر ، شاپ و داخلی تجارتی بر طرفه بر اقیسه ق بیله روسیه نك آذربایجاندن کورتوردیکی پترولك سنه لك مقداری ایلك سنه لرده ۲۰۰ ملیون پوط ، صوك سنه لرده ایسه حرب عمو میدن اولکی مقداری بولشدر . بوصورتله سنه ده الك آزی خارجی تجارتله داخلی کلیرلردن (۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰) روبله صاف مداخل ویرن آذربایجانک سوویت دورنده کی بودجه سی نظردن کیچیرمك پك یرنده اولوردی : ۱۹۲۳-۱۹۲۴ سنه سی بودجه سنك

خلاصه سی بویله در : کلیر - ۳۳۷۷۴۰۴ روبله ؛ چیتار - ۵۵۶۴۵۴۶ روبله ؛ بودجه آجینی - ۲۱۸۷۱۴۲ روبله ؛ ۱۹۲۴-۱۹۲۵ سنه سی بودجه سی ده بویله در : کلیر - ۳۱۵۵۲۳۳ روبله ؛ چیتار ۷۲۰۰۰۰۰ روبله ؛ بودجه آجینی - ۴۰۴۴۷۶۷ روبله ؛ ۱۹۲۵-۱۹۲۶ سنه سی بودجه سنک خلاصه سی ایسه بودر : کلیر - ۲۴۵۵۸۲۵۰ روبله ؛ چیتار - ۲۴۵۵۸۲۵۰ روبله .

ایلك دفعه اولارق آچیقمنز ۲۴,۵ ملیونلق بر بودجه وجوده کلیوردی . بو بر ترقی علامتی کی نظره کله بیلیر . فقط اونو تاملیدر که بو بودجه دن یوزده (۴۶,۲۹) نسبت تشکیل ایدن (۱۱,۴۶۰,۱۵۱) روبله با کسوویتک بودجه سیدر . و یوزده (۲۳,۶۱) نسبت تشکیل ایدن (۵,۷۸۷,۸۵۵) روبله آذربایجانک ماورای قافقاسیا فده راسیونی فده رال بودجه سنه ویردیکی حصه در . بو صورتله یوزده (۷۰) چیققدن صوکره آذربایجانک بتون ولایتلی ایچین یوزده (۳۰) قالیورکه ، بوده (۷,۳۱۰,۲۴۴) روبله یایار . بو صوکنجه «آذربایجان بودجه سنه ، « داغلق قاراباغ ارمنستان جمهوریتی ، بودجه سی داخل اولدینی کی ، کیچن فصلده قید ایتدی کمز (۱۳) اقلیت تشکیل ایدن ملتلك « ملی مدنی ، بودجه لری ده داخل بولونیور .

اك اصغری بر مقدار اوله رق آلدیقمز سنه لك (۴۰۰) میلیون روبله کلیرک ، سوویت آذربایجان جمهوریتی بودجه سنه داخل اولان (۵) میلیون روبله سی چیققدن صوکره ، روسیه یه سنه ده قاج میلیون آلتون روبله آقیدیغنی و بونکله ده استثمارک دره جه سی تخمین ایتک چتین اولماز . حالبوکه آذربایجان ، «سوویت جمهوریتلی اتحادینک ، یالکیز (۱/۲) الیده برینه مساویدر .

ملى استقلال مجادلەسى

بوتون بو استىلا ، استىبار ، پارچالامە ، روسلاشديرمە ، روس مهاجرى ، سوركون ، اعدام و يغما - بر سوزلە روسك غەنەوى سياستىلە ، سوويت روسىيە ، آذربايجانده ملىت حر كتنى قطعياً ئولديرە - مەمشدر . اقتصادى و حرئى انكشافچە روسلردن آشاغى اوليان ، بويوك ونجيب برملك برقولى اولان آذربايجان توركلەكى كېىى منشبت ، فداكار وشعورلى برملك ، بو مدهش استىلا واستىبار رەژىمى ، مىلى حر كتنى ، مىلى مفكورەسىنى دها زىادە قطعيلشديرمش ، مىلى استقلال قوۋەسىنى دها زىادە متشكل ومتحد بر شكلە صالمشدر .

استىلانك وقوع بولدىنى كوندن اعتباراً باشلايان مقاومت ۱۹۲۰ سنەسى مابىسندە ظهور ايدەن قانلى عصيانلە بالخاصە قوتلەنن و بوكوۋە قادار صوصمايان مسلح جدال ، قيام ومبارزەنى متشكل وقوتلى سياسى بر مجادلە تكميل ايتمكەدەر . استىلادن بركون صوكرە درحال خفى حيانە كيچن « مساوات ، فرقىسى واو فرقهك اشتراكىلە تشكل ايدەن » آذربايجان استقلال قوميتەسى ، آذربايجانك بتون قىزالرىنى ، كوى و قىصبەلرىنى بر آغ كېىى صارمش ، اطرافتە مملكەتك بوتون منورلرىنى ، كويلو و عملە زمىرەلرىنى طوپلامقلە بويوك جدالى دوام ايتديرمشدر .

بوشكىلانك كىزلى اولەرق فعاليت كوسترنە منتظم مطبعەسى ، كىزلى غەزەتەسى ، رسالە ، بياننامە و ساۋرە كېىى نشرىاتى ، سوويت حكومتى درىندەن درىنە مشغول ايتمش واندىشەلرە دوشورمشدر .

۱۹۲۳ سنەسى ۲۸ مايس اعلان استقلال كونى مناسبتىلە انتشار

یدن بر بیاننامه سنده ، بوکیزی قومیه (۱۹۱۸ سنه سی ۲۸ مایس)
 بیاننامه سنی « آذربایجان میثاق ملیسی » دییه اعلان ایدیسور؛ بونکله ،
 سیاسی، اجتماعی، ملی وحرثی پروگرامی دخی بیلدیرمش اولیوردی .
 اواستیلایه قارشی - استقلالی ؛ روسلغه قارشی - آذری تورکلکنی؛
 سوویتیله قارشی - پارلمنتاریزمی؛ دیکتاتورلغه قارشی - ده موقراسی بی
 قومقله کوبلو صنفی، عملیه، اصنافی، منور صنفی و بوتون زمره لری
 قازانمش ، بصورتله آذری تورکلکنی متحد بر قوم حائنده روسلغه
 و بولشه ویزمه قارشی برلشدیرمش اولیوردی . استقلال نفوذ و عظمتی
 تعیین ایچین مذکور بیاننامه نك بر بارچه سنی قید ایدم . بیاننامه ده
 ده نیلیورکه :

« بوکون ۲۸ مایسدر . او ۲۸ مایسکه ، سیاست محنه سنه مستقل
 آذربایجان دولتی چیقاردی ؛ آذربایجان تورکلرینك قلبنده اونودلاز بر
 استقلالیت وحریت خاطرده سی بر اقدی . بوکون روسیه نك استبدادی آلتنده
 بوتون وارلغمز بوغولور و چیکنه نیرکن قلبمزه او استبداده قارشی بویوک
 بر نفرت و مبارزه حسی بسله یه و بو حسی دائما تحریک ایدن قوت
 ۲۸ مایسك مقدس خاطره سیدر . ۲۸ مایس تاریخی خاطرلادجه آذربایجان
 تورکلرینك قلبنده استقلال آتشی سونیه جکدر . »

عینی کیزی استقلال قومیه سی طرفدن آذربایجان داخلنده نشر
 ایدیلن دیگر بر بیاننامه ده ده نیلیورکه :

« ۲۸ مایسده ، آذربایجان تورک خلقی استقلالی اعلان ایتمکله ، کندی
 دوغما ، سهویلی وشفقتلی آمانسك قوینده آزاد بر تورک مدنی قورمق ،
 آزاد بر تورک صنعتی ، تورک ادبیاتی ، تورک حیاتی یاراتمی ایسته یوردی .
 بوکا عمانت کوستره ن روسیه نك نواصول چار حکومتیدر . آذری تورک لری
 کوزه لجه بیلیورلرکه ، روس بایراغنی قهریزی رنگه بویایان ماده کناهنسز تورک
 خلقنك قانیدر . . . آذربایجان تورک خلقنك معصومانه آقان قانندن فیرلایان
 ملی انتباه ، روس آغالنك صوک قبر طاشی اولاجقدر .

ای تورک خلق! سنی آزاد ایدمک و خوشبخت یاشاناجق قانلی مبارزمده
 بوتون قوتکله حاضرلان؛ سنی بو مبارزه خلاص ایدمکدر. آذربایجان
 استقلالنی بر دفعه قوردک، ایکنجی دفعه قورمق باجاربقمده مالکسک.
 دوشمنکی طانی، ملی انتباهکی یوکسکلت. حق سنکله در.

مجادله نك قوتی و بویوککلی درک ایچین بونی ده بیلیمک ایجاب
 ایدرکه، هر سنه بر قاج دفعه عمومی توقیفاته معروض قالان، اعداملر،
 سورکونلر، اشکنجه لر و دائمی حبسلر کورن بوقومیته نك فداکار
 عضولری، قوربان و یرمکله عزملرینه قنور کلیور، مبارزمه لرندن
 چکیلمیه رک، عنادلرینی بر قات داها آرتیریورلر.

بو مجادله ایدن نسلدن ۱۹۲۲ سنه سنده سیریا به ایلك قافله کوندرلمشدر.
 هبسی منور و علی تحصیلی آداملر اولمقه برابر قاتلار کی معامله
 کورمش و شمدی به قادر عودت ایتمه مشلدر.

۱۹۲۳ آغستوسنده واقع اولان عمومی حبسلرده «چه قاه» به آلتش
 ۲۰۰۰ دن زیاده مساواتچی نامه ساخته بیاننامه لر و یرمشرسه ده
 عینی سنه نك تشرین اول ابتدالرنده کیزلی مطبعه ایله کیزلی «استقلال»
 غزته سنک ۱۹ نجی صایی کشف، و یکی توقیفات اجرا ایدلمشدر.
 برسنه دن زیاده بوزلی و رطوبتلی بودروملرده اشکنجه لره دوتولان
 وهب طلبه، دوقنور، معلم، محرر، شاعر، ادیب و مهندس کی
 منورلردن عبارت محبوسلرک ایجروسنده اشکنجه لره شدندن ترک
 حیات ایدملر و دهلی اولانلر دخی وارد. محبوسلرک اعلان ایتدکلری
 و اون کون دوام ایدن آجلی غره وندن سوکره هبسی بوزلی شمال
 محیطنده کی سولوفکایه سورولمش و حالاده اوراده بولونیورلر.

۱۹۲۴ و ۱۹۲۵ سنه لرنده دخی بتون آذربایجانده ۳۰۰۰ کشیلاک

برقافله حبس ، بونلردن بر قسم مهمی اعدام ، بر جوغیده سیر یایه سورولمشدر که همان اکثریتی سابق رجال ، طلبه ، معلم و سائر منورلردن عبارتدر . ۱۹۲۶ ده ینه عینی قومیتیه منسوبیت تهمتیه ملیتجیلردن بر عروپ حبس و شمالی روسیه یه سورولمشدر . ۱۹۲۷ ده حبس اولتان و ۱۵۰ دن زیاده اولان مساواتجیلردن همان یوزده ۹۰ نی طلبه ، معلم و ضابطاندر . بونلرده شمالی روسیه یه سورولمشدر . ۱۹۲۷ سنه سنک صوکلرند بوقدر مظالم و تعقیباته رغماً ینه بر جوق منور تورک آذری کنجلیری استقلال قومیتیه سنه منسوبیت تهمتیه یاقالانش و « چاقا » طرفندن حبسه آلمشدر .

فقط بوتون بوشدت ، جبر و ترروره باقایه رق ملی استقلال مجادله سی ده زیاده بر عناد و عزم له بردوامدر . بوشانلی مجادله یی دوام ایتدیره ن و یک دیکرینی تبدیل ایدن آذری کنجلیکی ، آذری خلقی مبارزه سندن بردورلو واز کیچمه مک عزمنده در . استیلا و استثمار اداره سنه قارش مجادله ایدن یالکزملیتجیلر ده کیلدر . سوویت نغزته لری ، آذربایجان تروچکیستلرینک پروغرامنی قیدایله ، بو محالفنک مساوات ، فرقه سندن ملهم اولدیغنی ذکر ایتمکده درلر . آذربایجان قومونیستری ایجروسندن چیقان مخالفلر ، روس مهاجرتنک دور دورولماسنی ، قومونیسیت فرقه سنک تورکلشدر یلمه سنی ، ماورای قافقاس فده راسیوننک لغوینی ویکیدن ، ملی انکشاف و ترقیه مانع اولیاجق صورتله تشکیلی ، سوویت جمهوریتلری اتفاقنک غیرطبیعی اولدیغندن یکیدن تأسیسنی ، بالخاصه ، موسسقوانک پک آجیقینه کیدن « موسسقوانک غیر روس ملتک جمهوریتلرینه قوماندا ایتمه سنی ، طلب ایدیورلر .

تروجکیستلرک ما نورادن عبارت. اولان بویسانامه لری، آذربایجانده
 ملی حرکتک، ملی استقلال محادله سنک، روس استیلاسنه قارشى
 اولان محالمتک نه قدر طبیعى وحقلى بر حرکت اولدیغنى انبات ایدنه
 وثیقه در. بو استقلال حرکتی و ملی قورتولوش محادله سی هر کون
 کنیشله یور، ایجروسنه یکی قوه لر، یکی محاهد آلایلری، آلیور،
 بومجادله نک، سوویت اشغالنک سقوطنه قدر دوام ایده جکنى، هر کون
 برقات دهها حرارت پیدا ایدنه قوتلى محادله جریانندن اوکرممکده یز.

محرری: آشه‌نبا

شمالی قافقاسیاده نولسه ویکٹر

نه‌دیدیلر ، نه‌یایدیلر ۲..

امضیول کوننرزه

۱۹۱۷ سنه‌سنده ایدی . « دوستویه‌وسکی » نك برقعیریه « باشی شمالک بوزلرینه ، آلاقلیخی قافقاسیانك داغلرینه دایامش خورول خورول اویویان ، چارلق کابوسی آرتق صوگ اختلاجلریله قیورانییور ، قارباطلرده کی متوالی هزیمتله اوکا بر مزار قازییوردی . بوتون روسیه ، حریت اولان حرارتی شیمدی بو هزیمتلهک تولید ایتدیکی بزکینلکلره ، صلح و رفاه احتیاجیه مزج ایتش ، استحصالنه فرصت کوزله یوردی . هر طرفه آیری مقصدلر ، آیری غایه‌لر فیشقییریور ، لکن هپسی عینی هدفه دوغری یول آلییوردی . بو هدف ، چارلق مؤبدأ تاریخه تودی ایدی .

مقصد و غایه‌له کلنجه : ایمپراطورلق قان ، آتش و آلتونله قوردینی حدودلری داخلنده کی روس و غیرروس اقوامه کوره دکیشییوردی . اولکیلر ، عینی حدودلره « حرروسیه » تخیل ایدییور ، صوکره کیلر ،

یعنی روسیه‌نک پنجه‌لری آلتنده هر کون بر پارچه دها ازیله ازیله بوغولوق
 درجه‌لرینه‌کنن محکوم ملئر ایسه استقلاله اولان حسرترلرینی کیدرمک
 اوزره بوهای وهویدن استفاده چاره‌لرینی آرایور ، ملی وارلق ، ملی
 استقلال دیله یورلردی . قوللقدن ، أسیرلکدن اوصامشلردی . عزت
 نفسلرینی ، هویت ملیه‌لرینی پابانجی چارلرک آياق‌لری آلتنده سربله
 کورمه‌یه نحماللری قالمامشدی ...

نهایت ، ۱۹۱۷ مارتنده ، صبر سزلقله بکله‌نن بویوک حادثه اولدی .
 ایمپراطورلق ، سلطنتی و سلطانیلریله برلکده ییقیلدی . عصر لرله زمان
 آلتنده قوللاندینی ظلمک کندینه قازدیعی مزاره یووالاندی . شیمدی
 روسیه ، او ، محتشم ظلم و جنایت قایناغی هر ج و مر ج ایچنده ایدی .
 لکن چاریزمک ماتمی چکن کوروغمه‌یور ، بالعکس میراث قاوغالری
 باش کوستریوردی .

بر طرفدن « دوما » یه استناد ایدن « سرمایه‌دار بورژوازی »
 فرقه‌لریله « عمله و عسکر مبعوثلری مجلسی » نه استناد ایدن « اجرا
 قومینه‌سی » نک شخصیتنده کندیلرینی تمثیل ایتدیره‌ن « سوسیالیست »
 فرقه‌لری بوست قاوغاسنده صاواشییور ، دیگر طرفدن ، قافقاسیا ،
 تورکستان ، تاتارستان ، لهستان ، لیتوانیا ، اوقراینا ، نه‌ستونیا ...
 الح کی محکوم ملئر اوموزلرنده کی أسارت یوکنک صارضیلدیغنی حس
 ایدیور ، ملی بایراقلرینی تموج ایتدیرمه‌یه حاضر لانیور ، استقلاله
 آداقلر باغلا یورلردی . اختلالده حاکم اولان روحیت یاواش یاواش
 بویله ایکی تمثال ، ایکی مفکوره اطرافنده تیلراییدیور ، بر کون اولکی

حاکم‌لرله محکوملر آره‌سنده کی کرداب جوشقون برکینه اوغولدايه
اوغولدايه درینله‌شیور ، کنیشه‌یوردی .

آج و خراب مملکت اسکی اسارت‌نک ایزلرینی شیمدی قائله‌یبقامایه
جابالایور، هر طرفده‌یکی بر مقابل اختلاک قیزیلانی افقلری دولدر ییوردی.
بر برنی متعاقب فرقه‌لر ده‌وریلیور ، حکومتلر دوشییور ، استقرار
هیچ بر صورتله کولر یوز کوسترمه‌یوردی .

بو حال ، تا ۱۹۱۷ تشرینلرینه قدار اولانجه شدتیه دوام ایتدی.
حالا محکوم ملتله حق حیات و یریه‌مشدی ، حالا اونلرک استقلال
تمایللری حرام، ملی دویغولری کناه تلقی ایدیلوردی، حالا اراخینک
تقسیمنه باشلانما‌مشدی ، حالا مدهش بر حرب طرفدارانی هواسی
حکومت ارکانی سرخوش ایدوب براقیوردی . حالبوکه خلق ،
عسکر و عمله حربدن ییقمش ، ظفردن امیدی کسمش ، صلح ،
راحت و حضور ایسته‌یوردی، حریت و ملکیت ایسته‌یوردی. شخصنه
و شخصنی یاشانه‌جق طویراغه تصرفه حق قازانمق ایسته‌یوردی .

بدایتدنبری نه « پرنس لووف » حکومتلری ، نه ده « کهره‌نسکی »
قاینه‌لری، نه روس اقوامی ، نه ده غیر روس مظلوم ملتلری تطمین
ایده‌جک آدیملر آتیه‌یلمش‌لردی. یاییلان الک‌بویوک شی « پرنس لووف » ک
۹ نیسان ۱۹۱۷ تاریخلی بیاننامه‌سنده کی، « ایمراطورلق ملیت پره‌نسپلرینی
ردایله‌بالذات بر ملیت قانونی وضع‌ایده‌جکفی، اعلان ایتک، بالا آخرده
« کهره‌نسکی » نک التزام و مدافعه ایتدیکی « حرثی و مختار ملتلر »
بره‌نسپنی احداثله بونلردن « فده‌راتیف » بر روسیه یاراتمق، بوسورتله
چارلق روسیه‌سی حدودلرینی مقدس و غیرقابل تبدل برودیمه کی
قورومق دوشونجه‌سی اثرلندن عبارتدی ...

ایشته بوزمانده ایدی که ، شیمدی به قادر بورژووازی فرقه لرله
 توحید مساعی بی رد ابتدکی درجه ده اولرله برلشن ده موقراتلری ،
 معتدل سوسیالیستلری ده آفوروزایدن بولشه ویک لرك قوتی دیکرلرینه
 تفوق ایده جک بر قوامه گلش بولونیوردی . «لنین» ک ریاستی
 آلتنده چالیشان بوفرقه رقیب ومخاصملرینک بوتون خطالردن استفاده
 ایتیش اولدیغنی اثبات ایدیوردی . اراضی ، ملیت وصلح مسئله لری
 کی مختلف صفحهلر اوزرندده دوغوب بویون یکی مفکوره ده ، ولو
 قومونست پره نسپیلری داخلنده اولسون ، یکی تجربه لره توسلی
 دوشونمه یور ، عقیده سی ، کیزلی بردینک اسرار قدسیه سی کی اورتولی
 برقایه راضی اولیوردی . بونلر موفق اولق ایچون حقیقی هویتلرله
 دکل ، کونک ووضعتیک امر ابتدکی پره نسپیلرله بزه نمش بر منظره
 ایله اورتایه چیقما یی ترجیح ایتک بصیرتی کوسترمشلردی .

شیمدی اولرله دوشن وظیفه چوق صریح ، چوق واضحدی ؛
 هر نه صورتله اولورسه اولسون استقرار تأمین ایتک ... بو ، باشلی
 باشنه بر غایه ، بر هدف ایدی . پارتینک عقائد اساسیه سنه تفوق
 ایتدیریله سی ایجاب ایدیوردی . استحصالی مطلقا لازمدی .

عمومی آرزو وروحیت ایسه لزومندن بک فضلہ توضح ایتشدی :
 منضاد وجهه لرده ، حربدن چکیلمک ، کوچوک ملتلرک حق حیات
 وحریتلرینی تصدیق ایتک ، اراضی بی تقسیمه باشلامق ... کی منظره لر
 عرض ایدیوردی .

بونی چوق اُبی کورده ن له نینجیلر ، ایلک اجرا آت اوله رق صلح
 ایسته یور ، روسیه دن بوسبوتون آیریلارلی صورتیه اولسه دخی کوچوک
 ملتلرک مقدراتلرینی باقادات تعیین ایتهلرینی ایسته یور ، الحاقلری ،

تضمیناتلری ، حاکمیتلری شدتله تلغین ایدیور . تابعیت و ائدیلمک
قارشى نقرتی اعلانه شتاب کوستریوردی . تشرین ثانی نهایتلرند
اوردو قوماندانلرینه محاصم قوماندانلرله دوغریدن دوغری به صالح
مذاکراتنه کیریشمک آمرینی ویرکن بوتون غیروس اقوامک ملیتی
هردرلو تجاوزدن مصون طانیدیغی ، ایجابنده اونلری مدافعه یولنده
قان دوکه جکندی ده اشاعه ایدیوردی .

حق « برهست لیتووسقی ، ده کی صلح مذاکراتنه قنلاندیا ،
اوقرایناکی روسیه دن آیریلان یکی جمهوریتلرک مستقل اشتراکی
ممنونیتله قارشیلامش کورونیوردی . لهستانی ده طانیشدی . دونکی
تابعلرله بوکون استقلال بازارلنی ایتیمی خوش بولیوردی . ویر
بویله جمهوریتلر ، حکومتلر تشکلی آرزو ایتدیکنی وار قوتیله
هایقیریوردی . او بیلیوردی که آنجق بو صورتله معارضلرینک مهم
بر قسمی صف خارجه چیقارمش اوله جق ، آنجق بویله لکله ،
بدایتدبری احضار ایدیلکده اولان « مجلس مؤسسان ، انتخاباننده
اکثریتی قازانه جق ، صلحپور و مظلوم ملتله مددرس دیه هر کس
رأینی اوکا ویره جکدی . ناسلکه اوچه ایکی اکثریتی ده آلمشدی ..

تافاسیاده

محکوم قوملره کلنجه : « کهره نسکی ، زماننده اولدجه معین بر
غایه ایله استقلاله دوغرو یورومه به باشلامشدردی . هر ملت کندی
مختاریقی قوره جق ، و روسیه نك تمیل ایده جکی مرکزیت اطرافنده
طویلانه جق ، بویله جه « متحد روسیه ، وجود بولش اوله جقندی .
واقعا بو ایش مظلوملرک یوره کنده یانان ، ظلمی چیکنه مک آتشی
سوندیره مز . بایراغک آلتنده کندی کندیسنک صاحبی اولدیغه

قانع اولمايه دويديني عشقي تطين ايدمهزدي . بونكه برابر بوهر
 فرستدي . اهامال ايديله مزدي ...
 قافقاسيا بو فرستلري قطعياً قاجيرمايوردى . سرمديته اوزانان
 بوجه داغلرك شمال و جنوبنده كي اقوام هب عيني آتشله يانيور ،
 هب روس كابوسنى اوموزلرندن سسلكبوب آتق انديشه سيله تنفس
 ايديورلردى . حقى قرارسزلقدن قورتيلمق ، غلطانلرينه وجهه
 ويرمك اوزره آرهلرنده نوعما بر مظاهرت مقاوله سى ، بر استخلاص
 اتقاقى بيله عقد ايتشلردى . با كوده ، ولاديقافقاسده وتغليسده فعاليت
 كچن استخلاص مركزلرى كيجهلى وكوندوزلى چاليشيورلردى ...
 بو ميانده شمالى قافقاسيا بك آتشين بر محنه بكمزه مشدى .
 داغلرك ، تاريخده مضبوط دورلرك اك اسكيسندن تا بر عصر اولنه
 قدر حرومستقل ياشامايه آليشمش قارتال ياورولرى تيمش سنه دنبرى
 آنجق متقبهلرده ديكله دكلرى اسكى مى وارلق دورى شهامتلرينى
 بالذات جانلانديرمق عزمنى كوديبور ، چارلقله بر عصر پياي بوغوشه
 بوغوشه طاقتسز دوشد كدن صوكره بويونلرينه كچريلن قوللق زينجبرينى
 قيروب آتمقدن باشقه شى دوشونمه يورلردى . بوتون داغلر بوتون
 جوجوقلريله تك بر قلب اولمش ، وجدلر ، تهيجلر ايچنده چارپيوردي .
 عثمانلى حربيه نظارتك اوزمان نشر ايتديكى محرم بر راپورده دنيله ديكي
 كى « كويلير تك او كوزلرني صانيبور ، پاره سيله سلاح و جبخانه
 آلمايه قوشيديوردي . چونكه آرتق هر كس بويوك شاملك تيمش سنه
 اول « غونيب » يايلاسنده يوكسه لى « الله اكبر » تهليللرينك رجوعه
 باشلايان عكسلرينى وجداننده دوييور ، شاملك همشيره سى « ميه سه دووه » ك
 قويسو درينلكر ننده كي مشهددن كان اوغولتولر آرهلندن « داغلى ..

موور، و اولدير ... استقلالكه اوزانان پنجهلى قبر و از ... ديه اوچان آوازي بىلكنك عمقنده ايشيديوردى . هر كس شرف ملىك كيرلى دوشمان آياقلى آلتنده داهافضله چيكنه ميه چكنده متفقدى . عىن زمانده استقلالك قانسز آلىنه ميه جفته، اتحادك قوربانسز قوريله ميه جفته تماماً قاندى . خلقك بو جوشغون تظاهراتى ايله حتوازيآ منوراك مساعيسى ده مضاعف بر حالده دوام ايتكده ايدى . اك صوكره ، ۱۹۱۷ مایستك اوچنده ، يعنى « برنس لووف » ك ايكنجى حكومتى دوره سنده ، ولادى قافقاسده ، قانلى ، حرلى و مدنيتلى ايله قارداش اولان بوتون داغلى جامعه لرى مرخصلرندن مركب بر قونفره طوبلاندى . عمومى ديله كه استقامت و بردى . « شمالى قافقاس و داغستان اقوامى اتحادى ، اسميله بر قوميه تشكيل ايتدى . بو ، شمالى قافقاسك سياسى بر جامعه مليه سى ، بر وحدت مركزى اوليوردى .

۲۰ ايلول ۱۹۱۷ ده انعقاد ايدن ايكنجى قونفره اتحادك فوق التصور بر توجه و رغبته مظهرىتى كوستردى . آرهدن كچن اوچ ، دورت آيلق قيصه زمانه رغباً همان بوتون شمالى قافقاس عنصرلى بو قونفره ميه مرخصلر كوندرديلر ، اتحاده فعلاً داخل اولديلر . تمثيل ايديان زمهرلر: بوتون داغستان ايله تهره ك قضاسى ، قارباطايلىر ، آسه تينلر ، اينفوشلر ، چچنلر ، قوموقلر ، سالاتايلىر ، قالميقلر ، قره چايلىر ، آبازينلر ، آنخازلر ، چركسلر ، نوغاي و قره نوغايلىر ، استاوروپول توركنلرى . . . الحادن مركبدى . بونلر هپ مقدرات سياسيه لرىنى ، طوعاً ، ولادى قافقاسده قوريلان بوشمال اتحادينه باغلامشلردى ...

داغلی حیات و تاربخنک اک بارلاق بر و جیزه ملیه سی اولان بوایکنجی قونفره د مرکز قومیتیه سی ، نه صلاحیت تامه و بردی . اوده وضعیته نظراً ۲۰ تشرین ثانی ۱۹۱۷ ده ، یعنی له نینجیلرک ایش باشنه چکدیکی دوره ده ، عنوانی د حکومت موقته به تحویل ایله روسیه دن آیریلدیغنی اعلان ابتدی ... و مختلف احتراصلرک صارصدیغنی ولادی قافقاسی ترکیه (نازان) ی مرکز اتخاذ ابتدی ...

بولشه ویکلر نه دیوروردی ؟

أوت ، بو ، له نینجیلرک حکومتی کهره نسکیدن قائله صاتین آلدقلى زمانه تصادف ایدیوردی . چونکه بولشه ویزم ایلك صفحه سنده روسیه نك بوتون محكوم ملتزله برابر قفقاس اقوامنده استقلال و حریت پیشوالنی ایده جگنی اعلان ایدیور ، بر خلاصکار طوری طاقینایه اهمیت ویریوردی .

۱۹۱۷ تشرین اولنده طویلانان ایکنجی سوویت قونفره سنک ، اوزمان ایچین روسیه اقلیتلرینی خارق العاده بر تاثیرله آمیده ، نوره دوغرو سوروکلین ۲ تشرین ثانی بیاننامه سنک احتوا ایندیکی ماده لر له نینی ملتئر تخریبکاری بر قومونست رئیس اوله رق دکل ، بالعکس ملتئر پیغمبری ماسک سیله طانیئیور واونک سسی اسرافیل صوری کی ، بوتون شرقیلره حیات وعد ایدیوردی . دستورینی :

۱ - روسیه اقوامنک حریت ، حاکمیت و مساواتی ، ۲ - مستقل بر حکومت قوروب روسیه دن آیریلارینه قدار بوتون روسیه اقوامنک مقدراتلرینه بالذات صاحب اولمالری ؛ ۳ - دینی و ملی تحدیداتک و هر درلوا متیازاتک الناسی ؛ ۴ - روسیه اقلیت ملیه و جماعات هر قهرلرینک سربستی تکمیلی ... الخ ویه اعلان ایدیوردی . ۳ تشرین ثانی ۱۹۱۷ ده

«پراودا» غزته سنده نشر ایدیلن بویاننامه نك یوقاری به نقل ایستدیکمز ماده لری ، عصر لرله زمان بویونلرنده زنجیر شاقیردییی دویه دویه هویتی کیره ن مظلوم ملتره براسقلال براتی ایدی . هنوز آتیلرینی آیدینلق کورمه یین واسارت آغلرینی ییرتوب بارجالایامایان محکوملر ایچین پک ، پک اشها آوردی ...

بینه عینی تاربخلرد « قومیدمرلر هیئتی رئیس لهنین ، ایله «ملیتلر قومیسری استالین» امضالری آلتنده اقمشار ایدن بر بیاننامه دهده شویله ده نیوردی : «ای روسیه مسلمانلری ؛ قریم و وولغانا تارلری ، سیبری و تورکستان سارتلری ، قیرغیزلر ، ماورای قافقاس تورک و تاتارلری ، جیچنلر و بوتون قفقاس داغلیلری ... سز لرك که جامعلری کز تخریب ، خطبه لری کز تحریف ایدیلش ، اعتقادات کز ، عادات کز چارلرک و اونلرک یاراندق لری متقلبه لرك ایاقلری آلتنده ازلشدی ... بوندن بویله اعتقاد و عادات کز سربستدر . ملی و حرثی تشکیلات کز تجاوزدن مصوندر . حیات ملیه کزی بوتون حریت کزله تنظیم ایدی کز . بوسزک حق کز در ، تصرف ایدی کز . و بیلیک کز ، بوتون روسیه اهاالیسنک اولدینی کبی سز لرك ده حقوق کز اختلالک و اختلالی تمثیل ایدن سوویت عملیه سیله عسکر و کویلیلرک قادر حایه سی آلتنده در ... » (مجموعه و نائق ، نومرو ۶ ، تاریخ : ۱۹ کانون نانی ۱۹۱۷)

بوسوزلر نه قدار حرارتلی ، نه قدار جاذب و نه قدار کنیش رخولیا دکزینه بکزه یوردی . بالطبع آرتق دوریه مازدی ، آرتق ، قفقاسیانک کچن برعصر ظرفنده کی ماضی سیله اولچوله میه جک برسر بسق دوره سنک حولی بالذات حاکمک عنلی صفتی اکتساب ایدن قوت اعلان ایدیوردی ...

شمالی قفقاسلیلر ، حربته ستوصامش محکوم ملتله ، عرقلر .
 آنکین حربت افقلری آچان بونوظهور فصاده ایلک قاماد جبرپانلردن
 بری اولدیلر . ۱۱ مایس ۱۹۱۸ ده تشکیلات ملیه مهمنامکن تاملانمشدی .
 داغلی اتحادی حکومت موقتهسی عنوانی « شمالی قفقاس جمهوریتی » نه
 تحویل ایدیوردی . اوز یوردک (۴,۲۲۱,۸۶۰) نفوسندن یوزده
 ۷۶ - نی تشکیل ایدن اوز اولادلری یتش سنلک هزاردن صوکره
 استقلال نشووهسی یکیدن طاندیلر . بوتون روحلر وجدان ملینک
 کندیی تکرار بالقات کندنده بولماسی ذوقیله نیترده دی ... جمهوریت
 قورولدی . داغلی ملتی وارلغی وجداننده دویدی . آرتق هویت
 ملیهک آدیم آدیم انکشافه ، کورینیرده مانع قالماش دیمکدی ...

شمالی قافقاس جمهوریتینده

لکن حقیقت حالده بوهیچده بویله دکلدی . وحدت وتشکیلاتی
 باشارمق عزیمتله چرینان نوزاد جمهوریت بک متعدد بک نهلکلی
 مشکوکیترلله قوجاق قوجاغه بولوندیغی حس ایتمکده کچیکمه مشدی .
 شمال حدودلرندن هیچ بر صورتله امین دکلدی ؛ که ره نسکینک
 سقوطیله برابر « قاده » لرله ال اله ووروب بولشه ویکلر غلبه حرب
 ایدن قازاقلر کانون اولده حربدن صرفنظر ایتش ، له نیجیلرله اوبوشمانی
 اهنون بولش ، بوکا مقابل جنوبی روسیه نك استقلالی ، قولاً ، قبول
 ایتدیرمکله اکتفا ایتشلردی . برمدت اول داغلی جمهوریتنه اتفاق
 تکیلف ایدن بومعهودلر شیمدی مخاصم وضعیتنه کیرپورمشلردی .
 چونکه ایمپراطورلنک داغلی وطنندن کندیلرینه لطف ایتدیکی مالکانه .
 لرده داغلرله فائق و امتیازلی بولونمالرینی مستقل جمهوریتک عفو
 وهضم ایدمه مهجکی سزیور ، بورادن غوجونیورلردی ...

دیگر طرفدن ۱۹۱۸ سنه سنک ایلک آیی هنوز بیتمه دن بولشه ویزمک
ماسکه سی ده رنگنی تبدیله باشلامشدی . بول بول وعدله دایانان
برنجی دوره آرتق صوکه ایرمش عد ایدیلیوردی . شرق ملتینه
بر باشقه لسانله منجیلک صاتان له نین فرقه سی او قرائسا ، فنلاندیا ،
هستونیا کی اعلان استقلال ایدن مملکتلرده شیجی حرب ایدیپور ،
واونری روسیه دن آیرلایه براقایوردی . حق شمالی قفقاسده ده
مجادله مدھش برصفحه ده کنیشله یوردی .

عینی زمانده ۱۹ کانون ثانی ۱۹۱۸ ده خصوصی بر قرارنامه ایله
« مسلمان اموری قومیسرلیکی » تاسیسی ده تقرر ایتدیرمشلردی .
واقعا بولک تعلیماتنامه سی هنوز صریح دکلدی . ویالکیز مسلمانلردن
متشکلدی . فقط معدده بولاندرمایه کفایت ایدیپوردی . . . (و ثائق
مجموعه سی بومرو : ۱۷)

بو حاللر ، لیلک لک و رودینی خبر ویره ن قلاووز قیرلانغیچلر کی
بولشه ویزمک ایکنجی ویا مان بر دوره سنک حلولنه علامت اولیپور ،
ویا واش یا واش کوستریپوردی که سوویت ره ژیمک اوزیله سوزی
بر برینی ناقصدر . آنکین وعدلر فعل بر حقیقنه دلالت ایتمکدن زیاده
تارلا قوشلری آلامق ایچین قوللانیلان آینه لر قیلتدن کوز آلیجی
برر آو طوزاغیدر . اقلیتلر میخیلکی . . اوت ، بو اویله سحرلی بر
ماسکه ایدی که اونکله محکوم ملت لک اوموزلرینه باصه رق حاکمیت
تختنه چیقمق موعوددی . بو ایش ایسه آرتق اولمش ، بیتمشدی . .
بر دیگر جبهه ده ده چارپرست تشکیلاتلر حالا فعالیتده ایدیلر .
شو حالده کنج جمهوریتک حیاتی واونکله بر لیکده حیات مایه یی
تهدید ایدن مهیکل ته لک لک ؛ بولشه ویزمک شهرلی وضعیق ، هر کون

قناعت دكيشديرهن شمال خهري قومشولرينك طاقيندقلري حال ، هر طرفده صوك قوتلريله صوك نهفورلريني صرف ايدن چارپرستلر كهي اوچ مختلف هيئته كنديني كوسترييوردي .

داغلي انجولي ناصل اولمى ؟

۱۹۱۸ سنهسى بويلهجه، اسكي وعدلرك، وهنوز مركي قورووامش بياننامه لرك آرتق تاريخ اولمش عدايدلديكنه شاهد اولييوردي. ايكنهجي دوره بوتون ظلمتيله دوغمش بويويوردي . وشيمدى استقلاللر دكل بر «متحد سوويت وسوسياليست فده راسيوني» وجوده كتيريلهسي موضوع بئجئدى . بو، هنوز بر «سربست اتحاد» طرزنده اوله جق ده نييوردي. يعنى ظاهراً، داخل اولوب اولماق حقي ملتله ويريلشئدى. بك قيصة بر زمانده روسيه نك بو شكله صوقولديني ده كورولييوردي. اديم اديم ايديلن رجوع بك فئيع تجليلر عرض ايديبور . غيرروس اقوامك حكومتلريني ايسته دكلاري كهي فورمارينه جواز ويريله جكي حس ايديليور، آلتدن آتته، حكومت قورمق حقتك بولشه ويكلكي قبول ايتمكله مشروط اولديني اشاعه اولونيوردي .

بناء عليه مجادلات باشلامشئدى . فنلانديا، نهستونيا، اوكرانيا، توركستان، قازان، حقي سيبيريا كهي منطقه لرده كندن فضله قافقاسياده ده بولشه ويزم عليه جريانلر آرتييوردي . وايلك خطده شمالي قافقاس يوردلري، ايلك صفده داغلي كوكسلري دوشهان آتشنه معروضدى ... جمهوريت، تشكيله برابر مصلحانه بر حلول، استيلا واستثمار سياسي تعقيب ايتديكيني سزديكي سوويه تيزم عليه سفر برك اعلاننده ومجادله نك تشديدنه امر ويرمكده تاخر ايتمه مشئدى . [*] داغلرك

[*] (ابزوه ستيا) نك ۱۶ مايس ۱۹۱۸ نسخه سي جمهوريتك بوقرار وبياننامه سني نشر ايتمشئدى .

آره سنده يار آتيلان « مهندس مهاج داخدايه ف، جلال قورقازوف،
 سعيد قازيكوف . الخ » حرارتلى طرفدارلرله ياپيلان تحريرلر ،
 اكيلن فساد هرگون بويوردى . وطنيسته حال حربى تىمدى ايدىيوردي .
 چونكه داغليز بولشه ويكلرده چارلغك بر باشقه شكل وهيئته
 خورتلامش تىمالى كورييور ، كين ونفرتلىرى اوكا توجهه وجدانى
 بر ضرورتى عليه دوييورلدى . حق ، ده نيكيكه قارشى ياپيلان حرڪات
 اناسنده داغستانده (لاواش) ده چارپرستلر مخالفيله مشهور (على
 حاجى آقوشينسكى) نك قرارگاهنده عقد ايديلان بر اجتماعه آنسرين
 كيرن (سعيد قازيكوف) ك وجودى بر چوق كورولتى به سببيت
 ويرمش ، مجلس : « بولشه ويكلرده ده تيكينجيلر قادار دوشمازدر . »
 ديه قازيكوفى قوغمشدى .

بو نفرتك محق سبيلرى يك چوق وبك صريحدى . مثلاً: سوويت
 اداره سنىك طاقتندىنى ايكي آغزدرن برى مليت حاميلكى ايدركن
 ديكرى شمالى قافقاسده كى جماعتلى بربرينه دوشورمه به وسيله لر
 حاضر لاور ، سياست داخليه ده چارلق بره نسيپلرينك ماشنده كلن
 نفاقچولنى آله طوتيوردي . قوموقلرله لزيكلر آره سنده ياراتيلان
 اختلاف بوكا ك آچيق بر مثال تشكيل ايتمكه ايدى . كه بونكه
 موسقووه احتراصلرى آوارلر قارشى قارداش قوموقلر ك قوتيله ايش
 كورمه يى تايمين ايتمش اولييوردي . حالبوكه عيى دورده دوقتور
 زيمانوف موسقووادن ، داغستانده كى مجاهدين رؤساندن نجم الدينه
 يازدنى بر مکتوبده بيك دورلو سفسطه ايله بولشه وبك اتفاق تكيلىف
 ايدىيور و « ائى بيلكيزكه سوويت حكومتى ، كندىيى طالب اولمادن
 هيچ بر ملتى نفوذ و حاكميتى آلتنه آلتى ايسته مه يور ، سوويت روسيه

داغستانك استقلالنى قبول اېدييور . ودوستانه مناسبات تاسيس ايتمك
آروزوسنده در . « ديدكدن صوكره تهديدده باشلايور ، « حسابلرك
كوريله چكى كون ياقيندر . « ديهه موسقووه نك منوى ضميرنى افشا
ايدبيوردى .

بو حالله قارشى داغلى منورلرنده يكي بز جريان اويانمشدى :
بولشه ويكلكى مليشديرمك . . بو صورتله يرليردن ، اسما دخى
اولسه ، بولشه ويك اولديغى تخیل ايدنلرك بيطرفاغنى تأمينه واونلرى
مملكتى مدافعه ايله اجنبى استيلاسنه مانع اولمايه اشتراك دعوت ايتمك .
بو غايه يى استحصال مقصديله ۱۹۱۹ آغستوسنده (غويىب) ده
عقد ايديلن « علما قونغره سى » ده بواساسى قبول ايتمش ، داغليلرك
حقيقت دكل آنجق شخصى منافرتلر دولاييسيله (سوويت) لر طرفنده
موقع طوتدقلىرى ، خلك بولشه ويك يروباغاندارينه ، بويولده منافرتلره
شخصى انتقاملر بېشنده ديدين رۇسلك اغواسيله ، ايناندقلىرى تسليم
ايتمشدى . مسلمان بولشه ويكلر بو تاريخده ، قونغره مقرراتى تصديقاً
ميليترورلر عليهنده روس بولشه ويكلرله متفقاً حرب ايتمه مهيه آندده
ايچمشلردى ....

خلاصه ، حرب هم بولشه ويكلرله ، هم چارپرستلرله دوام ايدبيوردى .
فضله اوله رق چارپرستلىر حايه ايدن اوزمانكى آوروپاده طبيعتيله
معارضلر مياننده كورينيوردى . بويوزدن جمهوريت اريدى ، مملكت
حدودلرى جارچنده مركز قورقمق اضطرارنده قالدى . صوك مركزى
اولان (تيمور خان شورا) دن تهليله نقل ايتدى ...

بونكله برابر كرك چارپرستلر ، كرك بولشه ويكلر خلك درين
كىن و يوكسك غليانى اوكنده صاارصيلمقدن قورتيله مايورلردى .

داغستانده آوارلی نجم‌الدین امامته انتخاب اولونمش ، جهاد بایراغی .
 آینه آلمش اولدینی کبی چچنستانله مرکزی قافقاسدهده اوزنی حاجی ،
 آئنده کی ، دده لردن قاله یالین قیلیچله دوشمانلرک قارشینسه دیکلیمشدی .
 اصل شیمدی داغلیرک ملی اختلاللری ، ظلمه عصیانلری ، ظالمیره
 ضربه لری باشلامش ، علم اختلال یوره کدن کلن صمیمی بر عشقله
 دالغه لایمقده بولونمشدی ...

بدبخت جمهوریت ، و بوتون قهرمانلقلرینه رغماً طالک عبوس
 یوزندن باشقه شیئی بیلیمین داغلیرله هر طرفدن توجیه ایدیلن شی
 نکیز قان ، یالکیز آتش و یالکیز ظلمدی . و بو ، حد معتدلی
 او قادار آشمشدی که دکل داغلیر کبی قارقال روحلی انسانلره ،
 قویونلره توجیه ایدیلسه قابلانلغه سوق ایدردی . بالفرض ، رطرفدن
 مملکتک بارجه لانیکن دیگر طرفدن آوروپاک مظاهرنه استنادایدن
 (ده تیکیکن) بر کوکلی تشکیلاتی یایمق و و لاشه ویکلره قارشی بر لککده
 حرب ایتمک ماسکسی آئنده حجاجلره رحمت اوقودیور ، اینقوشلردن
 خانه باشه ۲۰۰۰ روبله نقد ، ۳ الی ۴ بیک روبله قیمتده صیفیر ،
 ۴۰ الی ۵۰ بیک روبله قویون ، ۲۵ پوط مصر (بهر پوطی او
 زمان ۴۰ روبله ایدی) ، بر ماوزه ، ۲۰۰ فشنگ ، بر طابانجه ،
 ۵۰ فشنگ ... هر اوج خانه باشنده مجهز برینک حیوانی ایسته بوردی .
 قاپارطایده ، چچنستانده ، آسه ینده ، داغستانده بو عددلر ایکی مثلی
 اوله رق تحصیل ایدیلیور ، کوکلی اوردو حسابنه چیقاریله حق عسکرک
 لباس و تجهیزی مصارفی ده آیری ایدی . فقر حالی اولان کوکلیلره
 ۱۰ الی ۱۳ بیک روبله ویردیریلیوردی . فضلله اوله رق قاپارطایده
 ده تیکیکن طرفداری برنسلره خانه باشه ۱۱ ، ۱۲ بیک روبله ویریله سی

مجبوری ایدی . اك فجیعی ، ملی استقلالنی محو ایتیمیه اوغراشان قوته یارديم ایتک اوزره هر منطقه دم هر کویدن ۱۵ ايله ۳۰ آره سنده عجهز کوهلی عسکر طلب اولونیوردی . بورسما براسقیالق ایدی . داغلی قلبی بونی ناصل قبول ایده بیایردی ؟ ... (بر روبله تقریباً ۱۸ تورک غروشی ایدی)

۹-۱۹۱۸ نه بامیلر ..؟

۹-۱۹۱۸ سنه لری دایما قان و باروت قوقولری ایچنده هپ بویله بوغوشمالرله کیردی و چیقدی . آرتق سوویه تیزمک ایکنجی استحاله دوره سی ده ختامه ایرییور . اوچونجی و مدهش دوره باشلا یوردی . ۱۹ مایس ۱۹۲۰ بولشه ویک قرارنامه سی ، بونارینجه قادار کویا کندی اختیار یله الحاق ایده جک جمهوریت و مختاریتک وحدتدن وجود بوله جق « مر بست سوویه ت اتحادی » نظریه سی ده تماماً کولیکه لندیرمش دوزیریدن دوزیری یه قاهر بر « مرکزیت » سیاستی تعقیب ایدلدیکنی آچیقجه کوسترمشدی . [۱]

۴ تشرین ثانی ۱۹۲۰ ده تقرر ایتدیریلن « اقلیت ملت لری جمهوریت لری امور ی » حقننده کی مواد ایسه داها وضوحله اورتیه جیقمش بولونیوردی [۲] . کرک بونلر ، کرک داها صوکره کیلر هپ ، ایلک حر کورونیشلی اساسدن آدیم آدیم اوزاقلاشییورلردی . بعدما بوتون جمهوریتک شکیلی قطعاً « ره ژیونال » اوله جق ، ملی ، عرقی ، حرثی و عنعنوی اوله مایه جق امری ویریلیوردی . آرتق

[۱] (مجموعه وثائق ، نوسرو : ۲۰۲)

[۲] (مجموعه قوانین ، نوسرو : ۸۷) و (ایزوه ستیا) (۶ تشرین

ثانی ۱۹۲۰ نسخه سی)

هیچ برآخیزدن : « بوندن بویه اعتقاداتکنز وعاداتکنز سربستدر .
 تأسیسات ملیه و حرنیه کز تجاوزدن مصوندر . حیات ملیه کزی ،
 بوتون حریتکنزله ، تنظیم ایدیکز . بو سزك حقکزدرد . تصرف
 ایدیکز... » تشویق وتشجیعلری دویوله مایه جقدی . هیچ بریاننامه :
 « مستقل برحکومت قوروب روسیه دن آیریلارینه قدر بوتون روسیه
 اقوامی مقدراتلرینک بالذات صاحبی اوله جقلردر . » دیمه به جقدی .
 حق بو تشویقلرک اسکی طنینلری بیله قولاقلردن سیلینه جقدی ....
 ۱۹۱۸ - سنه سنک صوکلرنده ایسه ماسکالر تمامیه دوشمش ،
 اوردوده ، عمله آره سنده وهر طرفده ملی جریانلر علپنده مدھش
 پروپاگاندا رماشلامشدی . « قافقاسیاده ، او قراینده ، تورک جمهوریتلرنده
 اولدینی طرزده حرکات ملیه نك سوویت اداره سنجه تابعین ایدلدیکی
 بونک یالکنز بورژوازی سیستمی اولوب ارباب سعیک اسارتندن باشقه
 معناسی اولمادینی ، بواعبارله ملی جمهوریتلر دکل ، آنحق « ره ژینال »
 جمهوریتلر ترونج ایدیله بیله جکی آچیقجه باغیریلیوردی [۱] . سوویه تبزم ،
 بوندن بویه ، اسکی هندیلرک « ویسمارا » سی کبی هر قوندینی چیچکک
 رنکینی آلان برکلبک اولمقدن صرف نظر ایدیوردی . نه قادار یازیق که
 اونک دیلندن چیقان نغمه لره آلدانان مظلوم ملتلر یکیدن آتسه یاغش
 بولونیوردی . ۲۷ تموز ۱۹۲۲ ده ویریلن مرکزیت مطلقه قرارندن
 صوکره ضعیفله رها بوقدی ...

سوویت ره ژینک حقیقی « آمنت » سی اولان بو « ره ژینال »
 ماسکلی لوقه لوقه آیرمق سیاستک اک حرارتلی فعالیت ساحه سی

[۱] موسقووه مرکز قومیته سنک قراری : مجموعه قوانین ، نومرو ۹۹

و (ایزوه ستم) ۲۱ کانون ثانی ۱۹۲۰

قافقاسیاده آچیلمشدی . بو عملیاتک بالخاصه داغلی حکومتلرنده ، روسیه نك دیگر قسملرینه فظراً نه قادار کنیش ، نه قادار دولاباجلی تطبیقاتنه یول بولدینی سطحی بر نظره بیله چاره جق درجده صریحدر . باقکنز بولشه ویک آئنده قافقاسیا نه حاله صوقیلمش بولونیور ؛ حالاً او ، ازلی حریت دیارنده اوچ طرز اطرافنده بکرمی یه یاقین جمهوریت و مختاریت ابداع ایدیلشدر . بونلرک بر قسمی محلی فدهده راسیونلره باغلانمش : قفلیس واسطه سیله موسقووا مرکزینه مربوط جنوب حکومتلرینک اتحادیله « راستوو » واسطه سیله ینه موسقووه مرکزینه مربوط شمالی قافقاس فدهده راسیونی کی ...

بونلرک هرا یکسینکده طرز ترکیب و تشکیللری غریبدر . بالخاصه شمال فدهده راسیونی ؛ چچن ، اینقوش ، آسه تین ، قاپارطای - بالقار ، چرکس ، قره جای ، آدیغه کی یدی مختاریتدن مرکبدر . هر مختاریتک بر مرکزی و قومیسرلر هیئت و اورد . هیئت مجموعه سنک بردن مرکزی ایسه « راستوو » در . حالبوکه راستوو روسدر . داغلیلقله هیچ مناسبی یوقدر . چارلق زماندنبری قافقاسیایه یاییله جق حرکات عسکر یه ده مهم برسوق الجیش قطعه سی ، براس الحرکه ایدی . بونده کی غرابته داغلی حکومتلرینک داغلی ، حق قافقاسلی اولمیان بر مرکز به باغلانمالرنده در . بو مرکز عینی زمانده دها شمالده کی و غریبده کی جمهوریتلرک و ولایتلرکده مرجعیدر .

دیگر بر قسمی ، دوغریدن دوغری یه موسقووه یه مربوط محلی حکومتلر تشکیل ایدر . بلاواسطه موسقووه یه تابع داغستان جمهوریتی کی ... صوک بر قسمی ده دوغریدن دوغری یه موسقووه یه ملحق بابانجی عناصر ولایتلریدر . شمالده احداث ایدیلن روس وقازاق سنجاقلری کی ...

بونلرک بویله تشکیلنده کی مقصد وسائق اولرله کوره بسیطدر .
 بو ، « ره ژیونال » تشکیلات ایجابیدر . بزه کوره ایسه مهملکدر .
 قافقاسیایلرک ، بالخاصه ایلک خطده کی داغیلرک بروحدت سیاسی
 وجوده کتیره بیللمه لری . امکانسز براقق وحاضر برلوقهیه بکسزه تمک
 ایجابیدر .

بو حال کوستریورکه ، بورژیمده قافقاسیایی بر « نانتال » محکومیتیه
 محکوم طانیایی منفعتنه داها موافق بولمشدر . ابداع ایدیش بولومان
 جمهوریتلرک ، مختاریتلرک هبسی برر سرایدر . ملتیرک غایه لریله آره لرنده کی
 نسبت ، طبق ، صوسزلقدن جکرلری قاورولان برچول یولجیسنک
 افق رؤیتنده بلیرمن دریا حیالارینک یولجی ایله اولان نسبتی کیدر .
 آره دکل مسافه یی قیصا التمسزین امتداد ایدر کیدر لر .

« ره ژیونال » جمهوریت ، بونه دیمکدر بیلیرمیسکیز ؟ .. ساده جه
 « نومینال » جمهوریت دیمکدر . یعنی ، زنجیره ووریش بر انسانک
 قارشیسنه کچوب « سن حر مطلقسک ، افندیسک . قادرسک ! .. » دیه
 اکلنمکدر . بوشکلک فائده سنه کلنجه آنجق وپالکیز روسیه ایچیندر .
 وایکیدر : ۱ - اوزون وپاقیصه برآئیده ، سووویت اتحادینه داخل
 بوتون عناصری ، عینی آتیکنله بازاره سوق ایدیلن متاعلر کی بر
 جشید پامق ، یعنی بلع تمثیله حاضر برحاله صوقق ... بونک نتیجه سی ،
 جاریزمک اسلاولاشدیرمق خصوصنده کی موفقیتسز لکترینی یکی بریولده
 تلافی ایتمکدن باشقه ناوله بیلیرکه ؟ ... ۲ - تفرق و نشتی محافظه ،
 حق ممکن اولدینی قادار آتدیرمق ... بونکله تأمین اولونه جق شی ده
 ایکیدر : (آ) هر عنصری قومونیسئلکه حاضر لامق ماسکسی آلتنده
 خصوصی وجداندن آیرمق یعنی بلع سیاستنی حس ایدمه جک برفلج

حائنه كئيرمك ... (ب) روس چامعه سندن اقتراقه ، ويا مهرانكى برصورتله استقلال نزاعنه امكان بر اقامق ، وبوصورتله شخصيت عرقه ومليه لرني اونوته جق عنصرلري روسلق دكيزينه داملامش ~~ب~~ داملا كهي يوق ايتمك [۱] ..

*
*
*

چارلق ده بويله ياباردى . واقعا اونك تشكيلات اداريه سى بوسبوتون باشقه ايدى . لکن غايه سى قافقاسياني اعظمى برصورتده استمار ايتمك ، قافقاسياليلى او يومتق و آوومتق ، سوكره اوراسنى دها شرقرده كى مملككتلك استمارنده بر كچيد مقامنده قطعياً آلد بولنديرمىق ايدى . بوسياستده قولايجه موفق اولق اوز . معين يوللر چيزمشدى . اويوللر باشليجه اوچ فقرده احمال ايديله بيلير :

(آ) بر جوق منطقه لرده قافقاسيه اقوامنه قان ومنفعتله يكدىكرلرينه باغلى اولد قلرينى ادراك ايتديرمه مك .. (ب) ولايت ، قضاء ، ناحيه ، حق كوى تشكيلاتلرينى بواساسه كوره حاضر لامق .. بونك ايچين نه تماميله جغرافى تشكله تبعيت ايديلير . نه ده تماميله نه تنوعرافيك تشكل نظر اعتاره آليبيردى . عرب صاحبي كهي قاريشديرمىق التزام ايديليردى . (ج) سيسته ماتيك براسكان سياستيله باشليجه سوق الجيش نقطه لرني تحكيم ايتمك ، قازاقلرله داغليلرى بوغوشديرمىق ، وداعلى زمهرلري حدودلرينى بربرندن آييرمق ... بونكله داغلرك آره سنده اويانه جق

[۱] (ايزوه شيا) نك ۱۶ شباط ۱۹۲۰ نسخه سيله ، ۱۰ نجى بوكه ويك قونفره سينك تام رجوعنى كوستره ن مقرراتى ، روسجه « حيات ملل » ك ۱۳ شباط ۱۹۲۰ تاريخى فقره سى : ستالينك راپورى : (ايزوه شيا) نك ۱۵ مارت ۱۹۲۱ نسخه سنده . فرارده (ايزوه شيا) نك ۲۷ نيسان ۱۹۲۱ نسخه سنده انتشار ايتشدر .

مهره‌هاى كى بر حریت حر كتنی ایر كندن و متفرق بر حالدہ تنكیل ایتك
تأمین اولونیر، عینی زمانده مملكتك بك زنكین منابع اقتصادیه سنك
روسیه حسابنه ایشلتدیر یله سی تحت امنیته آلتیردی .

شیمدی بولشه ویزمك طوتدینی یول ده عینی عیننه بولك بر اسنحاله سندن
باشقه هیچ برشی دكلدر . تطبیق ایدیلن (ره ژیونال) مختاریت
سیاستك معناسی : ادراك قابلیتینی او یونقم ایچین ملتله آفیون یوتدیر مقدر .
اساساً سوویت غایه لرینك نه اولدینی بوگون کیزلی برشی دكلدر .
بو ، هرایمانی ایچندن قوردلان دیرمق ، هره مفكوره یی كندی بفرندن
چورو نمكدر . یالان ، ریا و هر مقدوع شی اوكا كوره مباحدر .
یتركه مقصده اولاشدیر سین . اونك رهبری ، آنا رشیت حواریلرندن
« ستیره » ك بنی « مقصدیه كوتورون هرشی ایدرا » دستوریدر .
مقصد ایسه ، ساده جه استماردر . چارلك حدودلری داخلنده كی
عناصری ینه اونك كی روسلق حسابنه چالیشدیرمق ، و بركون
فرصت دوشرسه هپسینی یوتوویرمكدر .

أوت .. سوویت اجرا آتده ایلك اوله رق كوره چاریان شی
ایمپراطورلك اسكان سیاسی داخلنده ، شمالی قفقاسك متعدد جمهوریب
و مختاریتله آیریلما سیدر . بدایه بونلرك تشكیلنده داغلرك وضعیت
نظراعتباره آلتیمش ظن ایدیله جك بر منظره واردی . شرق ، مركز :
و ضرب اولق اوزره اوج موقعده آیری آیری حكومتلك قوریلما یی
ایسته ندیكی كوریه بیلدیوردی . بالا آخره ۱۹۲۱ ده ایسه بو غریب
وافرادی مختاریتلك داها غریب اوله رق كینی بر تقسیمله ایکی زمره یه
باغلاماسی تقرر ایتدی .

مثلاً : ۲۰ كانون نانی ۱۹۲۱ ده موسقووه نك برقرار یله داغستان

جمهوریتی تشکیل ایستی . بو بر اعتزال اولدی . چونکه بوجهوریتك قافقاسیا ایله قافقاسیا حکومتلریله سیاسی ویا اداری هیچ برعلاقه سی اولماسا ، فوق العاده اهمیت ویریلشدی . دوغری بدن دوغری به موسقو وایه مربوطیتی التزام اولونمشدی . نفوسی ۱،۲۰۰،۰۰۰ اولان بو ، آنا بوردن و اوز قارداش لردن قواریلان اوکسوز جمهوریت کویا شمال شرقی جامعه سی تمثیل ایستی .

شمال غریبه ده بر جامعه احداث اولوندی : « شمالی قافقاس داغلیلری جمهوریتی » . . . بونک ده داغستانله عینی تاریخنه تشکیل موسقو و مقرراتلندی . « دایه » یالکیز چچن و اینفوشلردن مرکب ایکن بالاخره آسه بن ، قاربطلای ، بالقار ، آدیغه قارا جای ، چرکس مختاریتلردن ترکیب ایدلدی . چچن و اینفوشلر ، بوتون تاریخلرنده داغستانله برابر یورومش کرک قان ، کرک حرث اعتباریله قارداش ایکی عنصر اولدقلری حالد آیری مختاریتلره ، آیری مرجعلره سوروکلنمه لرینه چوق دقت اولونمشدی . بونک کبی « آدیغه ، چرکس ، قاربطلای » ده عینی اولدقلری حالد عینی عاقبتنه اوغراتیلدیلر .

ذاتاً بو شمالی قافقاس جمهوریتك تشکیلنده خلق قطعاً علاقهدار اولماس ، یالکیز موسقو و انترتیلری رول اوینامشدی . بو نقطه یی آچیقه کوستره جک و « تعیین مقدرات » سربستیسنک به طرفده و کیمده بولوندیغی میدانه قومایه یارایه جق نقطه : قومیسرلرا کثرتتک ملیتیدر . بوتون مکنون عنصرلری مسلمان و داغلی اولان بوجهوریتك ۹ قومیسری خالص روس ایدی . یالکیز رئیس ایله اقتصاد ملی قومیسری داغلی (اورتودوکس اوسهت) ، رئیس نانی ده برمسلمان اینفوشدی . بونلرک بویه انتخاب استدیله سی بوجهوریتك یرلیلرجه

نه قادر پايه بر اويونجاق کي تلي ايدليکنه ، حق حکومتي تشکيله
وطنک صاحبزندن کيمسەنک اشتراك ايمەديکنه دلالت ايتمکدن باشقه
نەبي کوستور ؟ . . .

بو منجه ي تشکيل ايدن مختاريتلرده طرف طرف متحده جکلر
ماهيتنده در . مثلاً : قاپارطاييلر . بداية آيري بر جمهوريت ايکن ۱۹۲۸
کانون نائيسنک ۲۷ سنده بالفارلرله برلشمەيه سوق ايدلديلر . ۱۹۲۲
کانون نائيسنک ۱۲ سنده چرکس مختاريتي ايله ر قسم قاپارطاي
اتفاق ايتديرلدي . سوکره آديقه لرله قاراجاييلر عيني صورته ربط اولوندي .
قره دکيز چرکس لری قاراقلرله بر قازانه آتيلدي . . . الخ

يالكيز بو قادارله قالمادي . بونکله آنجق قان ومفکوره قارداش لرينک
تفريقي تامين ايدلدي . بوندن سوکره داها مهم اوله رق . تفريق
ايديان بو قارداش لری پاناخيلرله احاطه ايتمک عمليه سە کرمي و يرلدي .
داغلي مختاريتلرک آرالرينه جابجا سربيلو يره رک اونلری اداره بربردن
آيري بولونديرمايه يارايان بو روس وقاراق ولايتلرينک عددی ده تمام
يدبدر . تشکيللرنده بويوک بر دقتله هيسنک همحدود اولماسی و يرلی
مختاريتلری مهمادکس احاطه ايمە سي نقطه سي اهمال ايديلمە دي . ايسته
وضعيت ريله برلکده عرض ايديو روز : ۱ - قومانسکي ي آراق دکيزي
ساحلنده در . مرکزي (قراسنودار) يعي اسکي (نقاته رينودار)
اولان آديقه مختاريتي قسماً شمال ايله غرب وجنوبدن مخاطدر . کندی
غرب جنوبيسنده (چرنومورسکي) سنجاغيله ، شرق جنوبيسنده
(زماو روسکي) ايله بيتيشيکدر . ۲ - آرماو روسکي : (قومانسکي) لک
شرق جنوبه سنده در . بو جهندن آديقه مختاريتي احاطه ايديو روز .
جنه بدن ده قاراجاي - چرکس مختاريتنه بيتيش ور . ۳ - مايقوپسکي :

آدينه مختاريٽنك جنوبيٽن احاطه ايله غريبڊن قوبانسكى ، شرقڊن
 آرماءِ روسكى به اولاشيور ، جنوب شرقڊه قارا جاى - چركس
 مختاريٽيله محدود اوليور. ۴ - چرنومورسكى : قره دكز سواحلى
 بويجه قوبانسكى ومايقويسكى ايله محدود ، جنوب شرقڊنڊه
 آنخازيا جمهوريٽه قومشودر. ۵ - استاوروپول : آرماءِ روسكى
 ونه رسكى ايله مجاوردر. ۶ - نهرسكى : شرق شىمالڊن داغستان جمهوريٽنك
 قوما قضايله ، جنوبڊن قاربارتاى - بالقار ، غرب جنوبڊن قره
 جاى - چركس مختاريٽلرینه مجاوراونلرى محاطدر. ۷ - صونجيسكى :
 اينفوش وچچنلر آره سنده ، اونلرى ايكي به آيبرر بر وضعيٽه در .
 غرب شىمالڊن قاربارتاى - بالقار مختاريٽه قومشو ، شىمالڊن نهرسكى
 ايله محدوددر .

*
 *
 *

وقتيله ايمپراطورلق ده تعقيب اينديكى اسكان سياستى ايله بوغايه لرى
 كودردى . شيمدى ، برلظه ايچين ، آبرى يولاردن عيى هدفه ناصل
 كيدلديكى كوزدن كچيرمك فائده دن خالى قالماز ظن ايدىورز :
 ايمپراطورلق اسكان ايشلرنده ماشليجه ۱۱ - ىرلى خلق تنصر
 اينديرمك واسلاولاشديرمق ، ۲ - روس مهاجرلرى يرليله حاكم
 وفائق بولنديرمق ، ۳ - منابع معدنيه ومراكز اقتصاديه يي يرلي
 آلندن آلق . ومواصله ، مناقله مركزلرني آلد ايتك ، ۴ - اسكان
 منطقه لرينك الكوزل ، اك منبت اراضيسنى مهاجرلره ويرمك ، اعجاب
 ايدرسه بو كهي يرلى صاحب حقيقلرندن قهراً آلق . ۵ - بوتون
 سوق الجيش نقطه ليله دكز ونهر كنارلرني ، بول باغلرني داغليردن
 تظهير ايتك اساسلرني تعقيب ايدردى . بواساسلرى باشارمق امرندم.

چارلنك حكومت قوتندن باشقه « قافقاسياده اورتودوقسلفك احيا مو
 جمعي ، » آسه تينده نشر دين هيئي . « اسلاو اتحادي جمعي . .
 الخ كبي فوق العاده حياه كور دن نيم رسمي واسطه لري واردى . ومهاجر لر
 عسكرى ، زراعى ، صنايعى ، تجارى اولق اوزره صنفله آير بلش
 ايدى . استيلا واستثمار بو واسطه لرله تماملايىوردى . . .

بولشه ويك تشكىلاتلرينك ياديني ايشه كلنجه شوبله خلاصه
 ايديله بيلير : ۱ - برلى خلقى دىي ، مىلى و غعنوى تاثير لر دن
 تجريد ايتك اوزره اك اوفق كويلره وارنجه قدار خصوصى
 و صلاحيت واسعه لى مأمور لر اقامه ايتك صورتيله داغليرك
 مقدسات وجدانيه لر ينه قارشى مجادله ايتك ، عادات مليه يي ييقمق ،
 صلابت اخلاقيه يي ، متانت بنويه يي تخريب ايتك ... چونكه داغلى
 حياتنده عادات تاريخ ديمكدر . عاداتن تجرد تاريخدن تجرد معناسنه
 كلير . تاريخدن تجريد ايديلن بر قومك ايشه موجودي نره سنده
 قالير ؟ ۲ - روسلرى ، قولاً اولماسه بيله فعلاً ير ليلره قانق واونلردن
 امين عد ايله چارلنك ياديني اسكان فعاليتي نتيجه لر يني محافظه ايتك
 وبوكا مانع اوله جغنى تخمين ايتدكلرى ذواتى افنا ايتك . . مثلاً : امام
 نجم الدين ۱۹۲۵ سنه سنده قدار حرب وجدالده دوام ايدىوردى ؛ ۲۵ ده
 بولشه ويكلره مساعد بر صلحنامه تعاطى ايتدى . كنديسنه ادارى
 و دينى مختاريت وعد ايدلدى . لكن آز بر زمان صوكره ايزى بللى
 اولمايه حق برصوونده غيبلره قارشىديرلدى . بونك كبي شيخ حسين
 قاهمپسكى ده بوق ايدلدى . طلبه لرى داغيتيلان شعيب حاجى اولديرلدى ...
 ۳ - مواصلا و مناقله مركزلرينى ، عينيله چارلق كبي الله طونمق
 و داغلى منورلرينى احيا ايتك ... مثلاً : قابار طايدة منور صنف همان

ماما محو ايدلمشدر . چچنستان و داغستان منورلری ايسه متمادی بونك مزعج برنظارت آلتنده آنجق ياشايه بيلمكده درلر . ۴ - برلی غنصرلری تشكيلات ملكيه ايله روسلره احاطه ايتديرمك و قفقاسيای عسكری بر تشكيلاتنه باغلامق .. ۵ - منابع معدنيه و اقتصاديه يي ، يرلرله پای و ير مكسزين ، دوغريدن دوغري به موسقووانك اوز مالی عد ايتمك .. مثلاً : بونكون غروزي ، مایقوب كبی بوتون زنكين معدن منطقه لری ، اورمانلر ، منبت طوبراقلر ، وبوتون منابع اقتصاديه هب موسقووا حسابنه چالشمقده ، وطنك صاحب لر ينك بوصفحه دهده برحقلری اوله بيله چكي رد ايديلمكده در .

* *

حالبو كه اختلالك وعدلری نه ایدی؟ .. ملتله ، كندی كندیلر ينك صاحبي اولق ، فردلره ده حریت كامله دكلی ؟ .. بونك حل ايتمك مجبوريتنده بولوندينی مسئله لرك ناشنده ملتله و اراضی دعوالری كورولمه يورمیدی ؟ .. بونك برنجیسی ۱۹۱۷ نك يالانجی وعدلرله آوتيركن ايكنجیسی ده بر « ده قولونيزاسيون ، سياحتی احداث ايتمك اويونيله تعويق ايتمك ايسته ديلر . ايسته سزه برمثالی :

چارلق زماننده الكاي اراضی داغليردن غصب ايديلش ، قازاقلره و ديكر مهاجرلره بخش اولومشدی . حق يرليرك حق تصرفی بيله شبهه لی براقيلمشدی . بالفرض قازاقلر اك منبت و اك كوزل يرلردن آدم باشنه ۹-۴ ده سياطين تصرف ايديه بيليرلر كي يرلير : چچنستانده اوووده (۲-۱) ؛ داغده (۳-۰) اينغوشده اوووده (۷-۱) و داغده (۲-۰) آسه تينده اوووده (۷-۱) و داغده (۲-۰) ده سياطين اراضی به مترددانه « بنذر ! » ديه بيليرلردی . بو شمالي قفقاسيانك اك

سنه	۱۹۱۳	۱۹۲۲	۱۹۲۳	۱۹۲۴	۱۹۲۵	۱۹۲۶
سنه						
ورم و نسبی	۲۸۹۸۷ ۳,۱	۱۶۵۴۱ ۲,۱	۳۲۶۵۱ ۴,۱	۵۴۸۶۵ ۷,۹	۹۲۱۸۴ ۱۲,۱	۱۰۴۱۲۳ ۱۲,۵
امراض افرنجیه عدد و نسبی	۴۵۴۰۵ ۴,۹	۲۲۰۶۸ ۳,۲	۴۰۸۹۱ ۵,۴	۴۲۶۲۲ ۶,۳	۵۸۳۵۸ ۷,۷	۵۹۱۳۶ ۷,۰۱
فرنگی	۵۴۴۵۸ ۵,۹	۲۶۸۲۲ ۳,۷	۵۴۰۳ ۶,۵	۴۸۹۳۹ ۶,۲	۶۴۵۶۹ ۸,۵	۵۸۵۱۰ ۷,۰
مالاریا	۶۶۷۱۸۰ ۷۲,۹	۶۱۵۴۷۰ ۷۹,۵	۹۶۷۱۶۰ ۱۳۷,۱	۹۲۲۳۵۵ ۱۳۲,۱	۹۱۵۵۵۲ ۱۲۱,۲	۷۴۲۱۹۴ ۸۹,۰
بروقازا	۳۸۸ ۰,۰۴۲	—	۸۹	۷۶ ۰,۰۱	۱۱۱ ۰,۱۴	۹۴ ۰,۰۱۱

جدولده کی امراضك خدا عظمایسی ، چچنستانده آلا بیلدیکنه
توسع ایتمشدر. حتی بعض منطقه لرده کویلر عمومیتله امراض افرنجیه دن
معلول بر حاله کلمشدر .

اختلالدنبری عیاشلقده ایلریله مشدر. بولشه ویزم نیجه لرینه دوشن
ملنردن یالکیز اونلری سلامتیه کوتورمك مفکوره لرینی سیلوب
انقراضلرینی تسریع ایتمکله اکتفای آزابولمش ، داغلی اخلاق و سجه سنی ،
بنیه سنی افساد و خراب ایتیه ده باشلیجه بر هدف ایدیمشدر. اخلاقی ،
تحقیقی افنا ایدیش بر کتله نك چوروك بر کورمه ییغتمدن عبارت قاله جغه
بو ایشك متشبثلری بك اعلا قانع و قائلدرلر . اونلرک رهبری رفاه
و سعادت کتیرمك دکل ، سفالت و اندراسی توزیع ایتك صورتیه
نام بر فلج عمومی یار اتمقدر .

زواللی داغلیلرک موسقوادن ایتدکلری استمدادر هب داغه
باغیرمقدن عبارت قالیبور ، صدالرینك عکسی دونوب دولاشوب ینه
کنیدیلرینه کلیبور . لکن بویوک احتراصلرک قارشیمسند . کوچوک
قوتلردن عبارت اولمقدن باشقه کناهی اولمایان او بدختلر آلاری ،
آیاقلری باغلی . . . الکفاسی ، دماغلری و خزینهلری کلیدلی أسیر
وضعتمدن قورتلیمادجه کنیدیلرندن کنیدیلرینه عکس ایدن فریادلره
ناصیل مددرس اوله بیله جکلردر ؟ . . . یاربی بو کابوسلی کیجه نك
صباحی داها چوقی اوزوندر ؟ . . .

گورجستان و سوويت روسيه

كرك بارلمانلرده ، كرك مطبوعاتده و كرك سياسي اجتماعلرده اولسون آوروپا افكار عموميه سنه قارشى ، قومونيستلر آوروپا ايمپرياليستلرى و بورژوا لرى طرفندن تطبيق اولونان مستملكه سياستى يوكسك برافاده ايله تنقيد و بوسياسته قارشى سوويت حكومتلك اوفق ملتلك و مستملكه لرك حريت و استقلالنى مدافعه ايدنه ، سياستندن بحث ايدركن ، دائما بر سؤاله معروض قاليورلر : - يا گورجستان ؟ بو سؤال قارشوسنده آوروپا قومونيستلرى دائما بر شاشقينلق حس ايديورلر . چونكه روسيه قومونيستلرى طرفندن تطبيق اولونان خارجى سياستك ايمپرياليستيك ماهيتى گورجستان مثالنده اولدينى قدر ، ديكر هيچ بر مثالده بو قدر بارز برشكل آلاماشدر . بونك ايچونده معاصر آوروپا ده موقراسى محافلنده گورجستانك مقدوريت و مقدراتى قدر حقتسز لغه معروض قالمش ديكر معاصر بر ملتك مقدوريت و مقدراتى معلوم و معروف دكلدر . ده موقراتيك آوروپا سياسى سويلرندن بلجيقا

خارجیه ناظری (وانده دوهلد) ك سوبله ديكې كې، آور دیا ده موقر ایسی
نظر نه كورجستانه عصر مزده كې ملی حكومتك بر نمائنی تشكيل
انكسره ده، نه كیم ۱۹ فېی عصر ده بمونانی لړستانه تشكيل اېمپور دی.

۱

سرویت روسیه كورجستانی ناصل استیمر اېمپور ؟

جهان حربی وروسیه اختلالی نتیجه سنده روسیه اېله قافقاسیاده
ظهور ایدن غلیانی حادثات نتیجه سنده ، ۱۹۱۸ سنه سی مایس آینه
شمالی قافقاسیا ، آذربایجان و آرمستان اېله برابر كورجستان كندی
استقلانی اعلان ایدو، آز برمان طرفنده ده موقراتیک جمهوریت
اساسی قوردی و سرکاره (نوی ژوردانیا) ریاستنده سوسیالیست
حكومتی كتیردی . عمومی ، خفی ، بلاواسطه و متناسب سه چکی
اصولی و هرايكی حنسك (ارکك - قاین) استراکی اېله انتخاب اولونان
كورجستان مجلس مؤسسائی كورجستان ملتك اعلان استقلال
حقنده كې قرارینی مطلق سورنده تصدیق و تأیید اېله دی . بالکیز
كورجومبعوئلر دكل، مجلس مؤسسانه داخل بولونان و كورجستانده كې
ملی اقلیتلری تمثیل ایدن ، آرمی ، روس ، تورك و سائر كې مبعوئلر
دخی كورجستان ملتك بو عزمی تقدیر و قبوله تردد كو سترمدیلر .
برملتك كندی مقدراتی تعیین خصوصنده بو قدر حر وده مو اقراتیک
شرائط داخلنده اظهار رأی ایتدیكې اندر كورولمشدو .

مستقل كورجستانك طبیعی سورنده جریان ایدن حیات داخلیه سی ،
انكشاف ایدن مناسبات خارجیه سی اېله هم آهنگ ایدی . كنج جمهوریت
ابتدا بالفعل ، صوكرده با حقوق همان بوتون آوروپا دولتلری

(فرانسه ، انگلتره ، آلمانیا ، ایتالیا ، بلجیقا وسائره) و برده ژاپونیا طرفندن طانندی . ۱۹۲۰ سنه سنده آنقره ، استقلال حربی ایله مشغول اولدینی زمانلرده ، کورجستان کندیسی ایله مخادنت معاهده سی عقد ایدره رك تقلیدسده بویوك ملت مجلسنك ممثلی اولدینی کبی ، آنقره ده کورجستان حكومتك سفیری موجود بولونیوردی .

فقط کورجستان روسیه ایله اولان مناسبانك کندیسی ایچون سوك درجه ده مهم اولدیغنی دخی بك اعلا تقدیر ایدیوردی . بونك ایچون ۱۹۲۰ سنه سنك بهارنده کورجستان حكومتی موسقوا ایله مذاكراته کیریشدی و اوسنه نك مایس ۷ سنده ، مستواده کورجستان مرخصی (اورامادزه) ایله اوزمان (ر . س . ف . س . ر . س) نامنی طاشیان سوویت روسیه مرخصی (قاراخان) آراسنده صلح و مخادنت ، معاهده سی عقد و امضا ایدلدی . صوكره توالی ایدهن و ذیعه نظر آفوق العاده اهمیت تاریخیه یی حائز اولدیغنه نظر آبومعاهده نك ایکی افاده سی آشغی نقل ایدیورز :

« ۱ ماده — روسیه سوسیالیت فده رائیف سوویت جمهورینك برملنك ایسترسه داخل اولدینی دولتن آیرلق شكلنه وارنجیه قدر کندی مقدراتی نعینده صلاحیتدار اولدینی حقنده بشر ایله دیکی بیاننامه سنه صداقة کورجستان دولتنك استقلال و حاکیمیتی بلا شرط وقید طانیان روسیه ، کندی رضاسی ایله کورجستان خلقی ایله اراصبسی اوزرنده کی هر درلو حقوق حکمرانیسندن صرف نظر ایدر . »

« ۲ ماده — اشبو معاهده نك یوقاریده کی ماده سنه مستنداً روسیه کورجستان امور داخلیه سنه مداخله دن امتناعی صورت قطعیه ده تعهد ایدر . »
 بوندن ده قاطعی ودها صریح برتعهد اولورمی ؟ کورجستان مثالی ایله ، کورولیوردی که ، سوویت روسیه آوروپا ایمپریالیستلرینه قارشى ،

ملتز و ملی استقلاللر حقنده اعلان ایتدیکی برهئسیدلره حقیقه ده
صادق قالیور. کورجستان ساده سیاسی بر معاهده ایله اکتفا ایتدهدی.
روسیه نك کورجستانده کی اقتصادی منفعلترین ده تأمین جالاشدی .
۱۹۲۰ سنه سنده روسیه ایله کورجستان آره سنده موجود بعض اقتصادی
مسئله لری تنظیم ایتک اوزره اقتصادی بر مقاوله دخی عقد اولوندی.

فقط بوتون بونلر خارجی سوویت سیاستنك یالکیز رسمی
و کورترشلی طرفی ایدی. ۱۹۲۰ سنه سنده ایلا آذربایجانی، صوکرده
ارمنستانی اشغال ایدن روسیه کنديسنك ده طاییدیگی کوچولک بر ملتک
حرر مستقل بر حیات یاشامق حققی قبول ایدم جنک اولسیدی هم کندی
بینه سنه ، همده غعنوی روس سیاست خارجی سه سنه قارشی کیمش
اولاجقدی . رسمی سیاستی ایله برابر سوویت حکومتی کورجستانه
قارشی عسکری سؤ قصد حاضر لایوردی . آتیاً کوره جکمز وجهله
اویالکیز عسکری دکل ، عینی زمانده سیاسی و دیپلوماسی سوء قصدله
دخی مشغول ایدی و بر مشغولیتنده، موسقوا ، شرقد علمنه مجادله
ایتدیکی آوروبائی بر قایدتالیست دولتک دوستجه بیطرفلک فی بیله
تأمین ایتش بولونیوردی .

۱۱ شباط ۱۹۲۱ ده کیجه لین سوویت آذربایجانی حدودی
بوینده ، روس عسکرلری آنمزین کورجستان حدود محافظلری
اوزرینه آقین ایتدیلر . ایکی کون صوکره ایسه ۱۱ نجی اردونک
روس آلایلری سوویت ارمنستانی طرفدن کورجستانه صوقولدیلر.
شباطک ۱۵ ینه دوغوشمالی قافقاسیا ایله قره دکز ساحل لرندن دخی
کورجستانک روسیه تعرضنه معروض قالدیگی آشکار اولدی . بو

تعرضه ۱۱ نجی ، ۸ نجی و دیگر روس اردولری قطعاتی اشتراك
ایدیورلردی .

تانی ایله آروپلانده داخل اولدینی حلاله متعرض روس اردولری
هردرلو سلاح انواعی ایله مجهز ایدی . باشلیجا ، هجوم مملکتک جنوب
شرق حدودندن آنجق ۶۰ - ۵۰ کیلو مترلوق بر مسافده کائن
اولان تقلیسه توجیه ایدلشدی . ۱۱ نجی اردواوج قولدن کورجستان
پای تحق اوزرینه یوروپوردی . ۱۱ نجی اردونک رسمی واسطه نشر
افکاری اولان روسجه « قیزیل عسکر » غزیه سی تقلیس اوزرینه
اجرا اولونان بو تعرضی آشاغیکی وجهله تصویر ایتکده در :

زهرلی قطارلر ، اولری تعقیباً تانقلر سساکت فقط هیبتلی وعطمتلی بر
یوروپوشله ، پهلوانلر کی ، کندی قتللری آلنده چوکه سندن چکیندکلری
یری بوقولویارق حرکه کلدیلر . اطرافده فراری آکدیرر بر سکوت واردی .
صاحلی ، کسمن وقارا یازی استاسیونلری ، صامت وحالی ، دشمن طرفندن
فناک الک صوکه مقتضیانیه کوره طوریللنمش ؛ قطع امید ایدن کورجولر
بورالری تمامیه تخلیه ایتش ، قهرمان ومطهر روس تینانه قارشى مقاومتدن
صرف نظر ایله مشلردر . . .

. . . کیجه نک سکوتی . . . دشمن سوسیور ، اعصاب کرلیور
ودیرکن بردن هیجانلی بر کورولتو : مدهش بر اوغولتو ایله طویلر آتسه
باشلادی . دشمن شاشالادی ، فقط چارچایق کندیسنی طویلایارق آتش
طوفانی باشلادی . آتشین لهلر کولکری یاریپوردی . کورجولر مقتدر دشمنی
قاووبیج طویلرندن آتدقلری مخرب آتشلرله قارشیلایورلر . مدهش جاوار -
تانقلر صارصلدی ، بیدکلری آغریارالری حس ایتدیلر ، فقط انسان اراده سنده کی
قوت اوستون کلدی و تانقلر یکیدن سوروندیلر ، سوروندیلر . . .

تقلیس سولری آلنده سوردهن اون کونلک قانی محاربه دن صوکره
کورجو حکومتی ایله عسکرلری تقلیسی ترک ایتک مجبوریتده قالدیلر
و شباطک ۲۵ نده ۱۱ نجی اردو قطعانندن بر قسمی کورجستان

پای تختی اشغال ایندی . عددجه و تجهیزاتجه فائق بر قوته مالک
 دشمنك تصدیقاتی آلتند محاربه دوام ایدیور و کورجولر آدیم آدیم
 مقاومت ایدرک جکیلمک مجبوریتند بولونیورلردی . مارت اورتالرینه
 روس قوتلری ایکی قولدن هجوم ایدرک کورجستانك غریبه صوکنجی
 نقطه سی تشکیل ایدن باطوم اوزرینه یوروپورلردی . مارتك ۱۷ سنده
 ملی کورجستان حکومتی باطومی ترك ایدرک آوروپا یه حازم اولدی .
 محاربه بیتدی . کورجستان تکرار روسیه نك تحت اشغالنه کیردی .
 روسیه نك کوچوک کورجستان اوزرینه جهانگیرانه و وحشیانه
 صورتده ، حتی اعلان حرب ایتمدن ، مطمئن صورتده ویریلن
 عهدی نقض ایدرک وقوع بولان بوتجاووزی آوروپا افکار عمومی سنده
 اودرجه حدت و فحش موجب اولدی که سوویت روسیه آزاتلری
 کورجستان اشغالنك به صورتله وقوع بولدیغی صاقلامق ضرورتند
 قالدیلر . شویله که کورجستانك « سوویتله شمه سی » اونلر روس
 اردوسنك هجومی نتیجه سنده خارجاً دکل ، کورجستانده کویا عسبان
 ایدن عمله و کویلونك آرزوسی نتیجه سنده داخلأ ظهوره کلدیکنی
 کندی آزاتلری واسطه سیله نشر و اعلان ایتمیه باشلادیلر . بالطبع
 بو افسانه یه کیسه اینانمادی . برآز صوکره بولشه ویکلر اعتراف ایتک
 مجبوریتند قالدیلر که ۱۹۲۰ سنه سندن اعتباراً موسقوانك آلتند بولونان
 با کویترولرینه کیدن بریول اوزرند بولوندیغی ایچون اونلر کورجستانی
 اشغال ایتک ضرورتند بولونمشلردر . ۱۹۲۲ سنه سنده برلینده اجتماع
 ایدن اوچ انترناسیونالک قونفرانسند او زمان موسقوانك مثلی
 (شمیدی استالین طرفندن نفی ایدلش) بولونان (راده ک) ک
 کورجستان اشغالی ایضاح حقند ویردیکی معلومات بویله ایدی .

کورجستانك عسكر قوتى طرفدن اشغالى كیفیتی اعتراف ایتك
 مجبوریتده بولونان بولشه ویکلر صوکره بواسطه حركتی انكلتره
 طرفدن كله جکی محقق تهلککى دفع ایتك ضرورتی ايله ایضاحه
 باشلا دیلر. بریطانیا با کوپترولارینی الدایتمك مقصدی ايله کورجستانی
 اشغال و بورادن روسیه قارشى مداخله عسکره پلاتی حاضر لایوردی،
 ویا آوروپا ساده دللرینی ایناندریور، بونك ایچون ده ها احتیاطی
 داورا مارق انكلتره دن اول کورجستانی دوتمق ضرورتده قالدق،
 ديه ارتکاب ایتدکلری اشغال کیفیتده حق ویردیرمك ایسته یورلردی.
 بو یکی افسانه یی بارلاق صورتده تکذیب ایدن ذات، باشقه سی
 دکل، سوویت روسیه دیپلوماتلرینك ریشی خارجه قومیسری
 (چیچهرین) ك تا کندیسی اولمشدر. ۱۹۲۵ سنه سنده، قفلیسده
 انعقاد ایدن سوویتلر اتحادی اجرا هیئتک اجتماعى انسانده مسافره
 قفلیسده بولونان (چیچهرین) غایت مهم بر نطق ایراد ايله مشدر.
 خارجه قومیسرینك نطقى خارجه سوویت سیاستی مدحه حصر
 ایدلمشدی؛ او بونطقنده از جمله کورجستاندن بحث ايله مش و مداخلقنك
 هیجانی بر آنده، لسانه مالک اولمایان دیپلومات سو سوزلری
 سوبله یورمشدر :

« انكلیزلر باطومدن چیقدفدن صوکره [*] (لوید جورج) يولداش
 (فراسین) ه دیدی که : انكلتره سوویت روسیه ايله قافقاسیا مناسبانه
 قارشمق ایسته یور؛ وقافقاسیایی سوویت جمهوریتنك منطقه نفوذی داخلنده

[*] انكلیزلر باطوم ايله حوالیسی اشغال ایتدکدن صوکره کورجستان
 حکومتنك جدی صورتده وقوع بولان پروتستولرینی متعاقب تخلیه ايله مش
 ۱۹۲۰ سنه سنده بو حوالی بی ملی کورجستان جمهوریتنه تسلیم ايله مشلردر.
 د . ش .

هد ایدیور . کورجستانده سوویت حکومتی تأسیس ایدلیکندن اعتباراً
انکلتزه قطعاً قیمیلد امامشدر، دیه (چیچهرین) بوسوزلرخی تکمیل ایتشد.
(باقالی : نقلیده منتشر « زاریا واستوقا » غزته سنک . مارت ۱۹۲۰
تاریخی ۸۱۹ نومرولو نسخه سنده مندرج چیچهرین نطقنه)

بو ذاتاً صریح اولان بیاناتک معناسی آ کلامق بکده مشکل
دکدر : ۱۹۲۰ سنه سنک صوکارنده - معلوم اولدینی اوزره -
موسقوانی تمثیل ایتک اوزره لوندرده بولومان (قراسین) لوید جورج
ایله روسیه - انکلتزه آره سنده تجاری مناسباتک تأسیسی حقنده
مذاکره حائده ایدی . بومذا کرانک نتیجه سنده روسیه ایله انکلتزه
آره سنده بر تجارت مقاوله سی امضا ومارت ۱۹۲۱ ده اعلان اولوندی.
بو مذاکره اتناسنده (قراسین) قافقاسیا مسئله سی موضوع بحث
ایتمش ، روسیه کورجستانی اشغال ایدرسه انکلتزه نك بوکا قارشی
آلاجنی وضعیتی اوکره نمشدر . ایشه بو مناسبتله درکه لوید جورج
قافقاسیا ایله روسیه مناسباتنه انکلتزه نك مداخله ایتهدیکنی وقافقاسیا نك
سوویت روسیه منطقه نفوذنده اولدینی قراسینه سویله مشدر . علی العاده
لسانده سویلنه جک اولورسه ، بو ، قراسین روسیه نك کورجستانی
اشغالی ایچون انکلتزه نك مساعده سی آلمش ، دیمکدر .

باشقه بریسی دکل ، بالذات سوویت روسیه حکومتک خارجیه
قومیسری طرفندن افشا اولومان یالکیز بو بروقه سوویت حکومتی
طرفندن شرقة تطبیق اولومان سیاست خارجیه نك نه درجده یاپماجق
و یالان اولدینی اثباته کافیدر . کندیسنی انکلتزه ایمپریالیزمنک آلنده
بولومان أسیر ملتلی قورتارمق رولنده کوسترن بر حکومت ،
تحدث ایدن بین الملل وضعیت نتیجه سنده ایش انکلتزه بی علاقه دار
ایتمن کوچوک بر ملته کلنجه ، او ملتی أسیر ایتک یتیله بو حکومت

انكلتره نك كنديسى ايله مشترك برايمير ياليسٽ لسانى بولمقدە ذره قدر
مشكلات چكهم بور . بو پارلاق حادثه شرقده سوويت روسيه ايله
انكلتزه آره سنده جريان ايدەن مجادله نك « شرق ملتيرنى خلاص »
اوه رنده اجرا اولونان انقلابى بر مجادله دكل ، ايكي بويوك دولت
آره سنده جريان ايدەن تيبك « منطقه نفوذ » مصارع سندن و شرق
ملتيرنى استثمار پوليته سندن عبارت اولديغنى اثبات ايتىمى ؟ بو ،
شرقده اوتەدن برى معروف اولان اسكى روس - انكليز رقابتنك
بردوامى دكيدر ؟

II

كورجستانه مستملكه هاله كنيرلشمه

كورجستانى زورلايان بولشهويك اردوليرنى متعاقب كورجستانه
ايلك بولشهويك حكومتى « كورجستان ره فقومى » كلدى . بوره فقوم
(اختلال قوميتەسى ديمكدر) منحصرأ وقتيله روسيه قاجش بولونان
كورجومليتته منسوب بولشهويكلردن متشكل ايدى . كورجوبوياسنى
حائز اولان بو دفته دالى ايله موسقوا ، ارتكاب ايتديكى استيلا
حادثهسى قايماق ايسته بور وبو مقصدلده او كورجستانك استيلاسندن
دكل ، يكي تعبيله سوويه تيزه ايديله سندن بحث ايدى بوردى . معلومدر كه
۱۹۲۰ سته سنده وارشا اوزرينه هجوم ايدەن سوويت اردوسنك
آرقه سنده دخى منحصرأ لهلى قومونيستلردن متشكل بر لهستان
ره فقومى حركت ايتمكده ايدى . بر جلوه تاريخ ايله بو كورجوج حكومتى
ابتدا تفليس اوزرينه هجوم ايدەن سوويت حكومتك آينه كچن ارمى
قصبهسى (شولادەرى) ده اعلان اولونديغندن ، كورجستان اهاليلى

اوکا، تحقیقی متضمن اولیٰ اوزره، «شولاهه حکومتی» نامی طاقشدر.
 بو مضحك حكومتك روس ارکان حربی آئنده اولدینی کبی
 گورجستان ایله بوتون قافقاسیا سیاستی بالذات اداره ایدن روسیه
 قومونیسٚ فرقهسی آئنده دخی بر او یونجاقدن عبارت اولدینی سوبله مك
 لازمیدر؟ آز چوق مهم اولان هر درلو سیاسی تدبیرلر، گورجستان
 قومونیسٚ فرقهسٚك بيله رأی و مطالعهسی صورولمادن، روسیه
 قومونیسٚ فرقهسٚك ماورای قافقاس قومیتہسی طرفندن مستقیماً
 گورجو سوویت حكومتہ أمر و بو حكومت طرفندن دخی بلااعتراض
 اجرا اولونیوردی. بوتشکیلات مخصوصه ماورای قافقاس جمهوریتلرینی
 منفرداً اداره ایتدیکی کبی، ماوای قافقاس فده راسیوتی ده اداره
 ایدیوردی. قاره ماورای قافقاس قومیتہسٚك یرلی قومونیسٚتلردن
 متشکل اولدینی تصوریده بیلیر. فقط او یله دکلدر. ماورای قافقاسیایی
 فعلاً اداره ایدن بومؤسسہك اعضاسی موسقواده کی روس قومونیسٚ
 فرقهسی مرکز قومیتہسی طرفندن تعیین اولونیور. ماورای قافقاس
 جمهوریتلرینی کندی کندیلرینی بالذات اداره ایتك حقندن نزعله اونلری
 تماميله موسقوانك تحت وصایته ویرن بوتون تدبیرلر اشبو مؤسسہ
 طرفندن تطبیق اولونمشدر. ینہ بوضورتله پوسته، تلغراف، دهمیر
 یول اداره لری، مالیه ایشلری، خارجی و داخلی تجارت، قونوبه راتیفلر-
 بر سوزله - آز چوق مهم اولان بوتون اداری وظیفه لر موسقوايه
 رك ایدلشدر. بلا واسطه ویرکیلر، (زراعت ویرکوسی، تمنع
 ویرکوسی و بردفعه لك ویرکو) تمغا رسومی و دیگر بالواسطه ویرکیلر،
 تجارت و صنایع مؤسساتنه ایرادی وسائرہ کبی ویرکولر دخی تماميله
 سوویتلر اتحادی، دیگر تعبیرله، موسقوا قاصه سنه کیدیور. دیگر

قافقاسیه جمهوریتلرینه ماورای قافقاس فده راسیون قاصه سنه اولدینی
 کی ، کورجستان قاصه سنه ده بو ویرکیلردن حاصل اولان مبلغدن
 یالکیز موسقوا طرفندن تجویز اولونان بر مقداری، ینه اونک تنظیم
 ایتدیکی بر شکل و ترتیده ، کورجستان قاصه سنه ویریلیور . شو
 صورتله هر درلو کلیر منبعندن و بودجه حقندن محروم بر اقیلان
 کورجستان (دیگر قافقاسیا جمهوریتلری کذا) غایت فقیر بر بودجه یه
 مالکدر . بو قطعه یی تنویر ایچون رسمی سوویت نشر یاتندن نغلا ،
 ۱۹۲۴ - ۱۹۲۵ سنه سنه عا ند بودجه معلوماته مستنداً دیر یول
 کلیرندن ماعدا بوتون کورجستاندن طویلانان عا ندک ۲۳،۹۱۷،۶۰۰
 روبله اولدینی خالده بوندن کورجستان قاصه سنه یالکیز ۵،۷۵۴،۶۰۰
 روبله ، یعنی یوزده ۲۴، سوویتلر اتحادی قاصه سنه ایسه ۱۷،۵۶۲،۵۰۰
 روبله ، یعنی یوزده ۷۴ ، (دیگر یوزده ۲ قسمی ماورای قافقاس
 فده راسیون قاصه سنه کیتمشدر) کیردیکنی قید ایتک کافیدر [*]

بوشرائط داخلنده سوویت کورجستان بودجه سنک داما آچیقله
 قاپاندینی موجب حیرتمیدز ؟ کورجستان بودجه سنده کی بو آچیق
 موسقوا قاصه سنندن لطف ایدیلن « تخصیصات » ایله قاپانمقده در .
 بر هدیه کی قدیم اولونان بو « تخصیصات » بولشه ویکلره مخصوص
 برده ماغوزی اصولیدر که بو واسطه ایله اونلر بودجه اینجه لکلرینه
 واقف اولمایان عوام الناس اوزرنده کندی لهلرینه بر تأثیر حاصل
 ایتدیرمک ایسته یورلر . حالبوکه بو « تخصیصات » لرله موسقوا

---

[*] « ۱۹۲۴ - ۱۹۲۵ سنه سنده ملی کورجستان اقتصادیاتی » -

سوسیالیت سوویت کورجستان جمهوریتی اقتصادیات پلانی قومیسونی طرفندن
 نشر ایدلشدیر .

کورجستان داخلنده طوبلادی ویرکولرله سائر مائادندن حاصل اولان کلیرک یالکز بر قسمی کورجستانه اعاده ایتمکده در .

شوصورتله کوریورزکه سوویت کورجستان کندی عائداتی بیلدیکی کی طوبلامق وحس ابتدکی احتیاجلرینه ایسته دیکی شکله صرف ایتمک کی ای طیبی حقندن محروم ایدلمشدر .

یوقاریده تصور اولونان شکله وعینی زاقراقوم واسطه سیله جهت عسکریه عائد ایشلر، خارجی سیاست، صابطه سیاسی و بونک کی مستقل حکومتک شاندن اولان سیاسی واداری خصوصات کورجستان جمهوریتک دائره صلاحیتندن طی ایدلمشدر. بوتون بونلر فاحش بر شکله، قاپا بر صورتده تطبیق اولونیور، بو خصوصده ساده کورجستان خلقنک اراده و آرزوسی دکل، حق کورجو قومونستلرینک بیلر رأی و مطالعه لری ایله حسابلاشیلما یوردی؛ شویله که بونلردن مهم بر قسمی یاپیلان بو اجرا آنه قارشی کلرک بونک بر « قولونیزاتورلق سیاستی » اولدیغی سویله دیلر؛ بو عدم ممنونیت ماورای قافقاس سوویت فده راسیونی تشکیل ایدلدیکی زمان آرتق علنی بر مقاومت و مخالفته انقلاب ابتد .

۱۹۲۱ سنه سنه قدر ماورای قافقاس جمهوریتلری رسماً برر مستقل جمهوریت عد اولنه رق روسیه ایله (روسیه سوسیالیت سوویت فده راتیف جمهوریتی) ساده متفق عد اولونیورلردی . سالف الذکر 'سنده موسقواده یکی بر پروژه حاضر لانیور . بو پروژهیه کوره سوویت مملکتلری کندی آره لرند برلشهرک شمیدیکی سوسیالیت سوویت جمهوریتلری اتحادنی تشکیل ایدیورلردی . بو اتحادی روسیه (س . ف . س . ج) اوقرانیا ، بلوروسیه ، و ماورای

قافقاس سوویت سوسیالیست جمهوریتلری فدراسیونی تشکیل
 اید. جکوردی . سوکنجی فدراسیون ماورای قافقاسیاده موجود
 اوج جمهوریتدن تشکیل اید. جکدی . بو صورتله بونلردن هربری :
 کورجستان ، آذربایجان و ارمنستان سوویتلر اتحادینک مستقل ر
 واحد شکلنده بالذات دکل ، ماورای قافقاس تشکیلاتی کی متوسط
 بر تمضو واسطه سیله اقتساب ایدیورلر . بولایجه « ر . س . ف .
 س . ج » نیک مرکز قومیته سی طرفدن تنظیم ایدلمشدی . بو خصوصده
 یرلی قومونست تشکیلاتلرینک بیللمقدمه رأی ومطالعهری آلمامشدی .
 اشتراکری اولمادن حاضر لمان و هیچ روجه له مذاکره وتعدیل حاضر
 کورولماین بو پروژه نکل بلا مناقشه تصدیق ایدلمه سی کندیلرینه امر
 ایدلمشدی . کورجستان قومونست فرقه سنک مرکزی هیئتکی بوبوک
 با اکثریتله کورجستانک ماورای قافقاس فدراسیونه کیرمهدن
 سوویتلر اتحادیه بلا واسطه ومستقل ر واحد سیاسی شکلده کیرمه سی
 طلب ایتدی و بو صورتله موسقوا طرفندن کوبدریلن پروژبی رد
 ایلهدی . موسقوا کورجو قومونستلرندن کندی امریه بلا مناقشه
 تابع ایلما یی طلب ایتدی . بونلر تکرار کندی قرارلری اوررند
 اصرار ایتدیلر و موسقوانک بو خصوصده کی اصرار اید کورجستان
 حامیک کندی مقدراخی - له صلاحیتدار کورمه مک کی « بوبوک
 صلاحیتلک » بولاقلری سیویله دیلر . شو حالده موسقوا کورجستان
 قومونست فرقه سی هیئت مرکزیه سی لغو ایله اونکی کندیه تابع
 اولملو آدمیلردن مرکب یکی ر مرکز قومیته سی ایله تبدیل ایتدی .
 بولی مخالفت لیده رلری عیبی زمانده اشغال ایتدکلری سوویت
 سده یلرندن عزل اولنلر ق کورجستان خارجه نی ایدلدیلر و کندیلر په

« معتزله » نامی و برلای . (بونلر میانده بودومیدوانی وارد درک
 ۲۱-۱۹۲۰ سنه سنده موسقوا طرفندن آقرمه سوویتلر سفیری
 اولارق کوندرلشدی . کورجو معتزله سندن ایکنجی معروف اولان
 بریمی ده سوویت حکومتک و قتيله کورجستان حکومتی تذبینه تعین
 ایتدیکی سفیری کافنارادزه ایدی که برنوع جزا اولارق کورجستاندن
 تبعید و روس سفارتی مستشاری صفتيله آقرمه تعین ایدلش ،
 ۱۹۲۴ سنه قدر بوراده بولونمش ایدی) عیی زمانده کورجستان
 قومویدیت فرقه سی صورت قطعیه ده « ملی معتزله » دن تمیزلنرک
 بعده سوویتلر اتحادی قانون اساسی سنک تطبیقه باشلامشدر .

موسقوا ، کورجستان جمهوریتک ابتدا ماورای قافناس
 فده راسیونه ، صوکرده سوسیالیست سوویت جمهوریتلری فده راسیونه
 کندی رضاسی ايله کیردیکی اعلان ایلده دی .

بو مختصر حکایه دن [*] موسقووامک کندی اداره ویا نفوذینه
 دوش ملنلرله نه صورتله رفتار ایتدیکی آشکار اولور . او ، ملنک
 دکل ، بومات داخلنده موجود مقدارى محدود کندی دوستلرنک ده
 دای و آرزوسی ايله حـ . ابلاشمه دن اونک مقدراتی کندی ییلدیکی

---

[*] بو حکایه ۱۹۲۲ سنه سنده د . ر . س . ف . س . ج . ی
 قومونیت فرقه سی مرکز قومیت سی ايله کورجستان قومونیت فرقه سی مرکز
 فرقه سی آرده سنده جریان ابدن و تاریخ و نومرولی منظمأ قید و ضبط
 اولونان رسمی اوراق ايله بو مسئله نك مذاکره سنی تثبیت ابدن مضبوطه
 و وثائق رسمییه اوزرینه تنظیم ایدلشدر . بوتون بو وثائق بز بوراده نقل
 ایتک امکاتنده دکلر . بالکمز شوقدر سوله ملی بزرگه بو وثائق و قتيله روسجه
 کورجوجه اولدینی کی آوروپا مطبوعاتنده نشر ایدلشدر . بزوثیقهلرک اصل
 نسخه لرندن استفاده ایدیورز . د . ش .

کې حل ایدیور . انکله تره نك هندستانده تطبیق ایتدیکی اصول اداره سویتلر اتحادینک کندینه تابع ملتلر اوزرنده تطبیق ایتدیکی اصول اداره دن ، شهسز داهلر حریتپور و رانه در . هندستانده کی شایان اعتماد آداملری ایله مشاوره ایتهدن لوندره حکومتنک هندوستانه طاند آز چوق مهم اولان سیاسی واداری برتشدنه کیریشه جکی قطعاً تصور اولوناماز .

(له نین)ك ئولدیکی صروده یادیغی تحایل قدر سوویتلر ك کورجستانده وعلی العموم قافقاسیاده تطبیق ایتدکلری سیاستك حقیقی ماهیتنی آجان بر شهادت اولاماز . « ملی اعتزال » قباحق ایله کورجستاندن طرد اولونان کورجستان بولشه ویکلری، شو صروده خسته یاتارق ایشلردن بالذات اوزاقلاشمش بولونان (له نین) . شکایتده بولونمشلردر . خسته لغندن دولایی سوویتلر اتحادی تشکیلات اساسیه قانوننامه سنك تنظیمنده اشتراك ایدمه مش بولونان بولشه ویزم مؤسسی وقوع بولان تنقید و شکایتی حقیقی بولارق مرکزی مؤسسهلرک ملی مؤسسهلر حقه نده تجاوزکار بر وضعیت آلدق لرینی قید ایتدی . و کورجولرله موسقوا قومیتیه سی میاننده وقوع بولان مباحنه ده دخی کورجولرله حق ویردی و بو خصوصده اولنری حمایه ایتك ایچون علناً بیامانده بولونمانی بیله قطع ایتدی . فقط شو صروده صحق تمامیه بوزولمش بولونیوردی . مع مافیه او بو خصوصده کی نقطه نظرانی صوکرده له نینک وصیتنامه سی ، عنوانی ایله معروف اولان مکتوبده ثبت ایده بیلدی . بومکتوب برچوق زمان استالین طرفندن صاقلانمش ، مالکتر اخیراً ، استالین ایله تروجکی آرمه سنده ظهور ایدنه اختلاف نتیجه سنده ، تروجکی نك طلبی اوزرینه قومونیست فرقه سی قونفره سنده اعلان

اولونغددر . ۳۱ کانون اول ۱۹۲۲ تاریخی حائز اولان بومکتوبنده «اجرا ایدلمش بر جوق بویوک خطا وشیان تأسف محاکمه لرك تصدیجی» مقصدیله (له نین) « کورجستان مسئله سی » نك یکیدن حافی طلب ایدیور و « بوتون بو ، دوغرودان ده بویوک ملیتجیلک محصورلی خطانك سیاسی مسئولیتی شپه سز استالین ایله ده رزیدنکی لرك عهده سنده اولدینی » نى دخى قید ایدیوردی . له نین علی العموم بویکی تشکیلات اساسیه قانوننك تعدیاتی طلب ایدیوردی . « کله جك سوویتلر قونفره سنده - له نین یازیور - بزوویتلر اتحادینی پالکیز عسکری و دیپلوماتی ساحه لره تخصیص ایدرهك دیگر خصوصاً آنده سوویت جمهوریتلرینك تمامی استقلالنی تأمین ایتمه لی یز » دییوردی . نهایت له نین « موسقوانك کوچوک کورجستان حقنده روا کوردیکی بومعامله قومونیستلرک شرقدکی نفوذ و اعتبارلری نقطه نظرندن جوق ضررلی اولدینی » ده قید ایدیوردی . « شرقک قیام ایتك اوزره بولوندینی شو صروده کوچوک بر ملته قارشى ارتکاب ایتدیكمز قابالقله بز شرق ملتلری نظرنده احراز ایتدیكمز نفوذ و اعتباره کندى أئزله مهلك بر ضربه ایندیریورزکه بوندان ده بویوک و عفو ایدیلز بر اوبورتونیزم قطعاً تصور اولوناماز » ...

(له نین) ك سسی ایشیدیلهدی و ایشیدیلهمزدی . چونکه (له نین) ك کندى طرفندن تأسیس اولنوبده بولش، ویزمك ماهیت حقیقیه سنی تشکیل ایدن او خارجی و داخلی سیاست ، کوچوک بر ملته قارشى انسانیت پرورانه بر طرزده عدالت و انصافله رفتار ایتك امکاتنی تا اساسندن منع و اشکال ایدر . کورجستانی سونکو کوچیله جبرا استیلا ایدنلر ایچون جبرواستیلا سیاستنی باشه قدر کونورمکدن

باشقه بر يول يوقدر. بزم ايجون شونی قيدايمك الزمدر كه تطبيق اولونان
 مركز عييك سياست بولشه و بزم رئيسك كنديسي بيله قورقونمشدر.
 بوندن صوكره، سوويت قانون اساسيسته منعمد ملتره اتحاددن
 چيقيم حقن كوپا تايمين ايدن بر ماده اولديغك نه معناسي و نه اهميتي
 اولابيلير ؟ بولشه ويك ليدن لرلندن بريسي ، كرك كه لارين ، بوندان
 برقاج آي اول ، مخالفتله مناقشه ياپاركن اوتانمادن سويله دي كه :
 بزم قانون اساسيده اتحاددن چيقيمه يده حق و برييلور. فقط بو حقدن
 استفاده بي بر تجربه ايتسه ك آ...

شو صورته ، ديكر ملي جمهوريتلرله برلكده كورجستان ،
 سوويت قانون اساسيسي نامني طاشيان عوامفريب بر پرده آلتنده ،
 هر درلو حقوقدن محروم ، على العاده بر مستملكه حاله قونمشدر كه
 بومستملكه محروميت اعتباريله هندستان دن ها حقوق سز بوضعينده دره
 شمدي باقلم بوسياسي اسارت نه كي اقتصادي نتيجه لر ويريور ؟

III

اشفانك اقتصادي و اجتماعي تتيب لري

سياسي اسارت دائما ملترك اقتصادي انكشاف لريني تضيق ايدر .
 فقط بو هر زمان و هر مكانده عيني درجه ده اولماز . مثلا مستملكه
 نمونه سنك الكبارز شكلي تشكيل ايدن هندستان ، شالنده بزه بوراسي
 مد هس صورتده استثمار ايتديكنه رغماً، انكلتره حاكيمتلك اورا استحصال
 قوتلريني هر درلو انكشاف امكاندن تماميله محروم بر اقاد يغي كوره بيليرز .
 بر قاج اون سنه ده اچكر ، هندستان يا استقلال آلير و يا خور حر
 برطاليا دوميدونلرندن بري حاكمته كيپر و انكلتر حاكيمتي آلتنده

دوغان معاصر اقتصاد نظام و مبادیسی ملی هندستان اقتصادیاتك حریست
انكشافی و تمامی قدرتی تأمین ایدر .

سوویت روسیه تحت اسارتند بولونان مملكتلرده ایسه وضعیت
تمامیله باشقهدر . بوراده سیاسی محکومیتی ، یوقسه سوویتلرک تطبیق
ایتدکاری باربارجه اقتصاد سیستمی ، هانکیسی دهها مهلیکدر ؟
دیهمسئله وضع ایتمهك حقیقه ده معناسی واردر . قومونیسترل طرفند
تطبیق اولونان مستملکه سیاسی کورجستان ایله برابر روسیه تحت
اداره سنده بولونان دیگر ملتلی ساده یفما ایتمهك قالمایور ، بو مملكتلرده
موجود معاصر اقتصاد اساسلری ده تمامیله محو و خراب ایدیور .

کچن فصلده بزرگورجستان دولت مؤسسهرلینك نه شکلده اولدقلرجه
کوردك . موسقوا مملكتند موجود ویرکو منبعلرندن کلن بوتون
عاندانی کندی قاصه سه چکیور و مقابلند «تخصیصات» نامی ویردیکی
جزئی برقسمی کورجستانه اعاده ایدیور . مملکت حیات اقتصادیه سنك
هرهانکی صفحه سنده دخی موسقوا عینی سیستمی تطبیق ایتمکده در .
معلوم اولدینی اوزره ، سوویتلرده صنایع مؤسسهرلی کاملاً
« منیله شدیرلمشدر » ، یعنی دولتک ، همده کورجستان نامی طاشیان
کولک حکومتک دکل ، « س . س . ج . ا . ی ده یل اصل دولتک »
یعنی موسقوانک انحصارینه کچمشدر . اک مهم صنایع مؤسسهرلینك
اداره سی موسقوانک آلدده مرکزلمشدر . بو مؤسسهرلک تشکیل
و تنظیمی محلی احتیاجلره و منفعتلره کوره دکل ، موسقوانک منفعتلری
و اقتصادی تصورلرینه کوره اداره اولونمقده در . یالکیز بر مثال ایله
اکتفا ایدلم : کورجستانک ازنکین ثروتلرندن برینی مارغاز تشکیل
ایدر . مارغازکه بوتون دنیاده اندر بولونور بر معدندر . چیاتور

مارغاژ معدنری ساده مستقل کورجستان حکومتی زماننده دکل ،
 دهاچار دورنده ملی کورجستان ثروتنک مرکزینی، کنج کورجستان
 قایتالی ایله ، دها محکمه شمه مش بولونان کورجو صنایعک اوجانی
 تشکیل ایدردی . موسقوا بو ثروتی کندی آله آلدی ، و کندیسی
 بونی اداره دن عاجز اولدینی ایچون ، صافی خزینه منفعتی تأمین
 مقصدی ایله ، کورجستان منافعه ضد ر طاقم شرائطه بو معدنری
 ایشلتمه امتیازینی آمریقا شرکته وپردی . بو امتیاز او قدر فاحش
 و کورجستان ایچون مضر بر شکلده ویرلمشدر که حق کورجستان
 قومونیستری بیله جیاتور معدنلرینک آمریقالی (هاریمان) شرکته
 ویرلمسینی جدیدله پروتستو ایتشلردر . فقط بو پروتستویه باقماق
 موسقو واده مشهور چکیدت (ده رژینسکی) نک امضاسی ایله ، بولشه ویک
 نقودینک ممنونیتی خاطرینه کورجستان ثروتی آمریقایلره پیشکش
 چکن مقاوله عقد ایدلمشدر . بو امتیازدن صکره بوتون عائدانک ملی
 کورجستان قاصه سنه دکل ، موسقوا قاصه سنه کیتدیکنی سوبله مه به
 احتیاج وارمیدر ؟ بونک و مليله شد رلش بوتون صنایع مؤسسه لرینک
 (که هپسی مليله شدیرلمشدر) کافه عائداتی تماميله موسقوایه کیتمکده در .
 شوبله که اجنبیلره امتیاز شکلنده ویرله نک صنایع ده روسیه به «الحاق»
 ایدلش ، یعنی عموم روسیه صنایعک بر تهمسی حاله قونولمشدر .
 بز سوویت صنایعک حال و وضعیتنی تصویر اوزرنده دورمیه جغز :
 مالز مه دن ، قره دیدن ، پاره دن محروم اولوب ده دنیانک الک بجریکسز
 واک مسرف بر بوروقرایسنه تابع اولان بو صنایعک پک بربوک بر
 سقالت و محرومیت ایچریسنده قالار ق فقیر اهالینک وبالخاصه تصویری
 مقابل اولمایان بر شکلده استثمار اولونان عمله سینک محصولی استهلاك

اساسی اوزرینه اداۋە حيات ابتدیی معلومدر . بو صنایع شمديك تماميله محو اولماشمسه ، بو خصوصده اونك يالكز تطبيق اولوان نظيرسز كومروك تعرفهسی ايله تجارت خارجيه انحصار سيستمه مديون اولدینی ده مجهول دكلدر .

بو كومروكله بو انحصار ، تحت حاكيتنده اولان ملتلك استثمار ايجون موسقوا طرفدن قوللانیلان شكلكردن بريدر . بالذات اقشه فابريقالرينه مالك اولمايان كورجستان بوسيستم بوزندن هر سنه اونلرجه ميلیون روبليني موسقوا فابريقالرينك چوروك و صوك درجه ده بهالی اولان امتعه سنه ويرمكده در . قافقاسيا ايله هم حدود نوركيه اهالیسی شهر امتعه سی فیاتلرينك روسیه ده درجه فاحش وعینی ماللك توركيه و آوروپاده کی صاتیش فیاتندن نه درجه ده يوكسك اولدینی بیلیرلر . آوروپالیر معین بر مملکتی كندی بازارلی حاله قويدق لرنده (كچه اونلر بونی هیچ بر زمان روسیه ده اولدینی كبی مطلق بر شكلكده اجرا ایتمه یورلر) هیچ اولماز سه بو مملكت داخلنده کی خام مالی چیقار مق و بورا محصولاتی ره آلیزه ایتمه یی ده بیلیرلر . كورجستان ايله روسیه مناسبانی ایسه بو خصوصده تماميله باشقه بر شكلكده در . روسلر آره سنده كورجستانك (وبوتون قافقاسیانك) روسیه ايله اقتصادی بر چوق متین رابطه لرله باغلی اولدینی فكر و قناعتی شایعدر . حالبوكه كورجستانه مخصوص الك مهم محصولاتك مغربی روسیه ده ، دكل ، اونك حارجنده بالخاصه آوروپا مملكتلرنده در . بز كورجستان مارغازی حقنده یوقا ریده سوبله دك . بو محصول تماميله و دائما آو . و پایه سوق ایدلمشدر وینه آوروپا ايله آسریقایه سوق ایدلمكده در . ایلك ، مصر ، يوك ، دفته دالی ، جویز ، توتون و ساثره كبی محصولات دخی عینی صورتله اكثريتله

آوروپايه اخراج ايدلمكده در . حال حاضرده بوتون بو محصولاتي اهالي بالذات آوروپايه اخراج ايدمچكي برده بكدوشوك فياتلرله سوويت مأمورلرينه صامق مجبوريتده در . ا كثرينله ويره سي به وجوق اوجوز فياتلرله صانديني بو محصولات مقابلنده او، ديديكمز كي، موسقوانك جوروك وهالي اتمه سي آلق مجبوريتده در . شوبله كه موسقوا كورجستاني هم اخراجات ، همده ادخالات ياپاركن ايكي طرفي يضا اتمكده در . شو سياست نتيجه سنده بالطبع مملكت استحصالاتي مهم مقدارده آزالمش واه ليدمكي فضله استحصال شوق قيريلشدر . مثلاً اولجه توركيه به اخراج اولومان مصر اخراجاتي تماميله قطع ايدلمش ، اييك قوزلري ايسه كويلولر طرفندن ساده كندى احتياجلى ايجون اعمال و مصرف ايدلمكده در . ديكر محصولاتده بو قيلدن .

الك عمده اقتصاد منبعلرينك قورومه سي بالطبع مملكتده بر جوق اجتماعي فلا كتارك ظهورينه سبب اولمشدر ، كه بعض سوويت مملكتلرندن ماعدا ، بو فلا كتارك مثالي دنياك هيچر مملكتنده بولمق اولماز . موسقوا معمولى جوروك اتمه نك فوق العاده بوكسك كلن فياته مقابل ، معلوم اولديى اوزره ، سوويت مملكتلرنده ، زراعت محصولنك فياتلري مستثنا صورتده آشاغيدر . بونك نتيجه سنده ده شهر معمولانك دائما قيطانى بر حقيقت در : كويلولرك اوستى يرتيق ، آياغلى آچيقدرد ؛ اونلر الك استدانى او معمولى اسكى پوسكولرله اكنفا اتميدرلر . يوسفالته برده كورجستان كويلولرك باش بلاسى . ايشسزلك رفاقت اتمكده در . اييك ، توتون ، يوك كى قيمتلى زراعت محصوللرينك دوشمه سي ، شهر معمولانك فلجه اوغرامه سي وبوسيله ده كويلو محصولنك فضله حاصلاتي استهلاك اتمكدن عاجزلنى كوندن

گونه مقداری جوغلان کویلو ایشسز لر قادروسی دایما آرترمقده در .
 دها بوندان اوچ سنه مقدم کورجستان مساعی قومیسری کورجستانده
 منتشر « قومونست » غزته سند (۱۱ تشرین ثانی ۱۹۲۵ تاریخلی
 نسخه سند) دیوردی که : « کرک کویده اولسون کرک شهرده اولسون
 بزده کی ایشسز لک حالا بویومکده و کیتدکه آرتیق استعدادی
 کوسترمکده در . مثلاً بزم حسابزه کوره فضلہ عملہ مقدارینک عددی
 هر سنه ۲۰۰,۰۰۰ ی بولمقده در که بونلردن یالکز ۱۶ - ۱۵ بیکی
 مساعی بورصه سند قید اولوایلیر . « ایکی یجق میلیون نفوسی حائر
 بر مملکتده سنده ۲۰۰,۰۰۰ فضلہ عملہ قونی ۱ و مساعی قومیسری
 هیچده یا کیلما مشدر . اوتاریخدن اعتباراً اونده دو قوزنی کویلولر
 نشکیل ایدره که بو ایشسز لک مقداری دها زیاده آرتمشدر . اشغال
 اداره سی ایله تمدث ایدن شرائط آلتنده کورجستان کویلو سنک
 تمامیلہ بوغولمقده اولدیغی اثبات ایچون ماشقا ثبوتلرده ایسترمی ؟
 کورجستان عملہ سنک وضعی دخی بودان دها ای دکار .
 رسمی سوویت معلوتنه کوره (« کورجستان خلق اقتصادیانی »
 مجموعه سی که سوویت کورجستان جمهوریتنک پلان قومیسریونی تارفدن
 نشر ایدلشد) کورجستانده معمولات ایشلرنده ۱۲۰,۰۰۰ آدم
 مشغولدر . ایشته بومقداردن ، صورت رسمیده قید اولدیغنه کوره ،
 ۱۹۲۵ سنه سند - ۱۵,۵۲۴ ؛ ۱۹۲۶ سنه سند - ۱۶,۳۳۴ ، ۱۹۲۷
 سنه سندده - ۲۰,۴۶۵ ی ایشسز ایش . دیمک که هریدی عملہ دن
 بری ایشسزدر . بونسبت صناعی مملکتلر ایچون بیلہ مدھش بررقمدر .
 حال حاضرده آمریکا ایله انکلتزده وقوع بولان ایشسز لک مقداری
 بیلہ بونسبتی بولما مشدر . کورجستان ایشسز لرینک همان هیچ بر

معاونت آلمان دقلمی ده نظر دقنه آلیرساق وضعیك لجاعی ده زیاذه
تصویر ایدلمش اولور .

ایشده اولان عمله نكده وضعی ای دكلدر . كچكدره اقتصادی
وضعیتلری اصلاح مقصدی ایله تمطیل اشغال ایدن انكلیز كومور-
جیلرینه یاردم اولق اوزره سوویتلر اتحادنده كی عمله طرفدن اعانه
كودرلمشدی . بو وقعهیه نظراً سوویت عمله نك انكلیز عمله سندن
دها مرفه اولدقلى حقنده حكم ویریه یلیر . بوكا بناءً انكلیز
كومورجیلری ایله كورجستان كومورجیلرینك وضعیتلری مقایسه
ایتمك فائده سز اولماز . بو مقایسه یی یاپاركن بر ساده عمله نك آلدینی
معاشلری دكل، معاش مقابلنده ویریلن پازنك اشتراقیتمنی ده مقایسه
ایتمه لی، یعنی ایکی مملكت شرائط حیاتییه سی میانشده كی فرقی ده كوستر-
مه لیدر . محاربه دن اولیكی وضعیه نسبتله حیات كورجستانده یوزده
۱۲۳ نسبتنده (« كورجستان خلق اقتصادیاتی ») انكلتزه ده ایسه
بالكیز ۷۶ نسبتنده آرنمشدر . ۱۹۱۴ سنه سنده انكلیز كومورجیسی
هفته ده ۱۶ روبله (۳۴ شیلینق) ، ۱۹۲۴ ایسه ۲۶ روبله ۳۵ قبك
(۵۶ شیلینق ۴ پنس) آلیوردی . كه یوزده ۶۴ برتزايد دیمكدر .
جیاتور (مارغاز) كومورجیسی ایسه ۱۹۱۳ سنه سندن هفته ده
۱۰،۲۰ روبله ، ۱۹۲۴ سنه سنده ده ، ۱۱،۸۳ روبله آلیوردی كه
تزايد آنجق ۱۱،۶ نسبتنده در . انكلتزه ده معاش مقداری حیات
بهالیه قندن ساده یوزده ۱۲ نسبتنده كری ایكن، كورجستانده بونسبت
۱۱۲ رقمی ایله افاده اولونمقده در . كورجستان عمله سی انكلتزه عمله سنه
نسبتله ساده فنا یاشماق دكل ، چار دورنده كی حیاتندن ده بدتر بر
وضعیتده در ، عاذا آجور .

کورجیلرک وضعی برده او سبیدن مشکله شیورکه موسقوا ،
 شهرلرده برچوق خارجدن کله روس و آرمی مأمورو عمله سنی استخدام
 ایتمکده در . مملکت اهالیسنک یوزده ۲۰ نسبتدن فضله سنی تشکیل
 ایتدکلری حالده معمولات صنایه مؤسسه لرنده جالشان کورجو
 عمله نیک مقداری مالکیز یوزده ۴۳۰۹ نسبتی تشکیل ایتمکده مساعی
 فکریه ساحه سندن جالشانلر آره سنده ده کورجو ملیتنه منسوب
 اولانلرک مقداری یوزده ۵۹،۶۰ در . بوندان صوکره ایشسنز کورجو
 منورلرینک بویوک بر یگون تشکیل ایتدکلرینه حیرت ایدیه بیلیرمی ؟
 بو مقدار او درجه ده بارز بر شکل آلمش که حق سوویت حکومتی
 کورجو منورلرینک کورجستاندن اخراجی مسئله سنی جدی صورتده
 وضع ایتمکدر .

IV

کورجو خلقنیک استقوالی مجادله سی

استقلال سیاسی سنی اعماق اقتصاداً استثمار و یا غما ایتدیکی کورجستانک
 اشغال اداره سی مردرلو وسائله عزم ملی سنی قیرمق ، ملی شعورنی
 کورلنمک رملی حرشی تخریب ایتمک ایسته یور . مستقل ده موقراتیک
 کورجستان جمهوریتنده کلیسا حکومتدن آیرلمش ، لایبق برطرز اداره
 تأسس ایله مشدی . اشغال حکومتی بونکله اکتفا ایتدی : اوکلیسارلرک
 اکثریتی قاپایارق ، مهم بر قسمی تیاترو وسائره کی اکلنجه محفلرینه
 تبدیل ایله دی . قومونست کنجلیری بو معبدلرده اکلنجلر ترتیبیه
 اکثریتی کولودن عبارت اولوب دینی عنعناته حرمت بسله یین اهالینک
 صمیمی حسیاتلرینی تحقیر ایدیورلر . اشغال اداره سی کورجستان

مکتب‌لری بر قومونست پروباغانده‌سی مؤسسه‌سی حاله قویدی .
 بومکتبلرده تدریس اولونان پروضاملردن ملی نه‌واره تبعید اولوناراق
 اولنک یرینه « له‌نین و اوقتور مذهبی » وضع ایدلشد . اوکورجستانک
 علم و ملی حرث اوجانی اولان قفلیس دارالفنوتی تخریب ایتدی .
 اسکی مجرب پروفیسورلری قوزارق تدریساتی قومونستلردن یتشه‌ن
 جاهل معلمله ویردی . او، چکیستجه تأسیس ایتدیکی بر قونزول
 تطبیق‌له کورجو کنج‌لرینک عالی مکتبلره کیرمه‌لرنی اشکال ایتدی .
 ملی ادیبلر ، ملی محررلر یاقورشونه دیزلش ، یانی اولونمش و یاخود
 دیگر بر جوق تدابیرله صوصدورلمشدر . شمدیکی حالده کورجستانده
 یازمق یالکیز موسقوانک میلی ایله‌یازی یازمق ذلته قاتلامانلرک حقیدر .
 کورجستان خلقی ملی حیات و مقدساتی چیکنه‌ین بوره ژیمه قارشی
 نه‌کی بر وضعیت آلدی ؟

اشغالک ایلک کونلردن اعتباراً کورجستان خاقی بو بابانچی
 مسئولیله قارشی غیر مساوی بر شرائط داخلنده باریشهاز بر جداله
 باشلادی ، هیچ بر قوربانلر قارشیمنده دوراقلامیان بوجدال بر کون
 توقفه اوضامادن بوکونه قدر دوام ایدی-ور و بودوامی ایله اوآوروپامک
 اوزاق مملکتلرینه قدر کندی موجودیتی حس ایتدیریور . اشغالک
 ایلک دورنده ، ۱۹۲۴ - ۱۹۲۱ سنلری اناسنده شهرلرده اولسون ،
 کویلرده اولسون کورجستان خلقی هیچ بر فرصتی ، هیچ بر امکانی
 غائب اتمه‌دن تأسس ایدن اشغال حکومتنه قارشی کندی نفرت
 واستکراهنی نمایش ایتدرمکدن برآن غفلت اتمه‌مشدر . قایمق‌لرده ،
 مزرحه‌لرده ، کلیسالرده ، سوقاقلرده ، تیاترولرده ، ابتدائیلره وارنجیه
 قدر بوتون مکتبلرده ، مجلسلرده ، مزارستانلرده ... خلاصه هر

طرفه و هر پرده پروتسو و نخرت نمايشلری وقوع بولمشد . بعضی قضاال (مثلا اسوانه تيا) بر سندن زیاده حال قیام وعصيانده قالارق قومونست مأمورلرینی کندی اداره لرینه قبول ایتمهش وبالقات اداره اولوغملردر .

اشغال حکومتی اشبو خلق حرکته قارشى زورله مقابله ایتدی : کورجستان شهر و کویلرینی دولدوران روس اردولرندن ماعدا ، او ، «چه قاه» نامی آلتنده ، اجنبی عنصرلردن - روسلرله ارمینیلردن - تشکیل ایله دیکی سیاسی ضابطه یی ده ایشه بر اقدی . تھلیسده بر قاچ دانه مرکزى چه قا موجوددر که بونلرک کورجستانک هر طرفده قول و بوداغلری وارددر . بونلرک کافه سی موسقوا به تابع اولوب وا ونسبتدهده صوصماز کورجو خلقنه قارشى اجرا ایتدکلری مظالمده شدت کوستریبورلر . اشغالک ایلك سنه لرنده اون بیکلرجه کورجو عملیه سی ، کویلوسی ، منورلری چه قاهه جاب اولنه رق زندانلره آیلیمش ، تحقیر و تضییق ایدلمشدر . ۱۹۲۲ سنه سنده داخلى روسیه به ، سیریا به وشمالک بوزلی منطقه لرینه ، سالوفکا آطه لرینه نفی ایشی باشلامشدر . اشغالک ایلك کونلرنده معروف سیاسی آداملر ، سابق کورجستان حکومتی اعضایی ، مجلس مؤسسان مبعوثلری ، سیاسی فرقه رئیسلری و ایلك صرمده خلق آرمه سننده الک معروف اولان سوسیال - ده موقرات (منشه ویک) فرقه سی لیده رلری حبس اولوندیلر . بونلر میانندن الک محرب و معروف اولانلر قهریق ایدبله رک ، رهینه دیه اعلان ایدلدى و « مته خ » حبس خانه سنه قویولدى . ۱۹۲۲ سنه سنده بو رهینه لر « مته خ » دن آلتارق روسیه ده (سوزدال) قلعه سنه کوندرلدیلر . بو آداملر حالانقا مئاده رلر . (بش سنه محبوسیتدن صو کره) بونلره هیچ بر زمان

هیچ بر اتهامنامه و برپله مشدر . هیچ بربرده هیچ بر زمان هیچ بر
 محکمه اونلری عا که و محکوم ایتمه مشدر . بونلرمیاننده یتش باشند
 بولونان (ایسیدور رامیشویلی) وارد (حال حاضرده آستراخانده در)
 بوتون حیاتی استبداد علینده ، سوسیالیزم اوغرنده مجادله ده کچر مش ،
 ایلك روسیه دوما سنده کورجستان مبعوثی اولمش و عمرینک جوق
 قسمی چار حبس خانه لرنده چور و تمشدر . بو ایلك صفده دوران
 مجاهد لیده رلر غروپندن سوکره کورجستان سیاسی فرقه لرینک ایکنجی
 درجه یی تشکیل ایدهن آدم لری سورولمه یه باشلاندی . بونلر آره سنده
 هیچ بر فرق قویولما یوردی ، هر فرقه دن ، هر صنف دن و هر جنس دن
 محبوسلر و منفیلر واردی . ده اصوصوکره سورغو سز ، سؤال سز ، تحقیق سز
 محکمه سز ، شاهد سز ، مدافع سز - ساده یاننجی برچکیستک کوسترمه سی
 اوزرینه ، اعداملر باشلادی . ۱۹۲۳ سنه سنده مایس آینه اک ایی
 کورجو ضابط و جنرال لری شو صورتله اعدام ایدیلر . بونلرمیاننده
 معروف جماعت خادملر دن جنرال (کیتا آنجازی) و ساتر لری واردی .
 یوقاریده بحث ایتدی کمز کیزی بولشه و یک وثیقه سنده (کورجو
 قومونیسست فرقه سنک ۷ نجی قونفره سنه عابد ماتریال لر ، تفلیس ۱۹۲۴)
 کورجستان فرقه سی کاتبی نقل ایدیورکه :

آزاول تفلیسه کلش اولان یولداش تروچکی کورجستان وضعینی بویه
 تصویر ایدیور : « ۱۹۲۲ سنه سنده استالین بکا دیمشدی که : « منشه ویزمک
 تأثیرینی زائل ایده بیلیمک ایچون کورجستانی باشدن باشه سورمک و طویراغلنه
 آلتی اوستنه چویرمک لازمدر . » بو وظیفه نیک شمدیکی حالده اجرا ایدلش
 اولدیفنه قانع اولق اولور : منشه ویزمک اوراده بردها دوتونا بیلیمه سی ایچون
 کورجستان کافی درجه ده سورولمش و چورلمشدر . »

اوزماندکی وضعیتله ذی اقتدار و دائما خونخوار اولان (تروچکی)

چە قامك كورجستانده كى اجراآندىن بيان نمونيت ايدرسە ، قارە ، بولشە ويك ترورينك كورجستانده كى برفعاليتدە بولونديغى قولايلاقە تصور ايدە بيلير . اوەت موسقوا كورجستانى باشدىن باشە سوردى و آلت اوست ايتدى ، مع مافيه (تروچكى) يا كيدى : « مذشە ويزم ، ي (يعنى مىلى مقاومى) ئولدورمك قابل اولمادى ؛ مالعكس كورجستان اوزرنده اعمال اولونان بوتون بو وحشتلر اھالى يى اويلە بر غيضى وحدتە كتيردى كە او كنديسى ضبط ايدە ميه رك قالدى . (تروچكى) بك تفليسە كلديكندن بر مدت صوكرە ، ۱۹۲۴ سەسى آغستوسسك صوكنندە ، كورجستاندە عمومى بر ملت قيامى ظهور ايلەدى . تفليس ايلە باطوم كى مستتا صورندە تحكيم ايديلن موقعلردن ماعدا بوتون كورجستان عاصيلرك آلئە كچدى . بر چوق ولايتلردە (حوريا ، منفردە ليا ، ايمە رەتيا) همان سلاخسز بولومان اھالى برقاج ساعت انسانندە بولشە ويك حكومتى ييتيردى . بو حكومت او قدر عارى ابدى . فقط در حال بوتون قافقاسيادن و روسيەك هر طرفندن كورجستان اوزرنبە عسكرى قطععات سوق ايدلدى . عصيان قيزيل اردو طرفندن قوللانيلان طوب ، توفك نانق و آيروپلانلر واسطە سيله باسدرلدى . عيى زماندە وحشت باشلادى . . .

آلدە ايدە مديكى عاصيلر دكل ، اھالى ايلە ، هر درلو سلاخدن بى مجرد سياسى محبوسلر اوزرنده ، بولشە ويك جلادلىرى اولمازين مظالمى . تطبيقە باشلاديلر . « رھيتە » لر قورشونە ديزلدى . آغستوسك صوكلرنده و ايلولك ابتالرنده تفليس « چەقا » لرنده محبوس بولونان كورجو سياسيلرى غروپلرلە كوتورولەرك اعدام اولونيورلردى . بونلردن بر چوغى عصياندن قسماً برقاج آي ، قسماً حق برقاج سەنە اولد .

حبس اولونلاردی. بو زواللیر برلیسته ترتیب ایدیلهدن، صایلمادن
 عادتاً قارامال کبی کسيلمه به کوتورولیسوردی . بو کابوس عینی
 زمانده بوتون کورجستانده تطبیق اولونیوردی . بولشه ویکلر طرفدن
 انکلیز علمه هیئته ویریلن معلوماته کوره (۱۹۲۵ ده) «قوربانلرک
 حقیقت مقدارنی تعیین ایتمک قابل اولماسده» ثولنلری ۳۰۰۰ دبه تخمین
 ایدرسهک مبالغه اولماز، (بریطانیا ترم دیونلری هیئتک نشر ایتدیکی
 انکلیزجه راپوردن. لوندرو. ۱۹۲۵ . صحیفه ۲۱۱) حالبوکه حقیقتده
 ۵۰۰۰ دن زیاده آدم اتلاف ایدلمشدرکه بونلردن قسم مهمنی محبوسلر،
 رهینلر تشکیل ایدیوردی . حتی عصیاندن دها جوق اول روسیه به
 نفی اولومان اسیرلرده آمان ویریلهدی . سابق زراعت ناظری
 (نوی خومه ریکی) ایله سابق بلدییه رئیس (چیکیشویلی) وسائری
 روسیه ده ثولدوردیلر . عصیاندن صوکره، اجتماعلرک برنده، کورجو
 قومونست لیده لرلرندن (کاخیانی) به «نه قدر آدم اعدام ایدلدی؟»
 دبه صوریورلر؛ او «استاتستیک معلومات یوقدر . فقط اعدام
 اولونانلرک مقداری آزدکلدر» ودها صوکره «بز اولنلری یوزلرله
 قورشونه دیزدک» دیور . («رابوچایا پراودا» نومرو ۲۰۷ ۱۱
 ایلول ۱۹۲۴ تفلیس) .

بوتون کورجستان مآمه کیردی . ۱۹۲۴ سنه سی صوکره بهارنده
 موسقوا طرفدن سیلر کبی آقیدلان کورجو قانی اهالی ایله یابانچی
 مستولیلر آره سنده هیچ بوجهله دولدورولماز درین بر اوچوروم
 آچدی .

مجادله دوام ایدیور حبسلر، چه قالرده اشکنجهلر، روسیه به
 سورکونلر یایلمادق تک برآی یوقدر . فعال قوتلر کیزلی تشکیلاتلرده

تعضو ایدیورلر و بو تشکیلات مملکتک هر طرفی دو تمقدمه در .
 ۱۹۲۵ ، ۱۹۲۶ و ۱۹۲۷ سنه لرنده یدی عدد کیزلی مطبعه بولونش
 و تخریب ایدلمشدر . ۱۹۲۷ سنه سنده بلاتوقف حبسلر اجرا ایدلمش
 و روسیه یه منفیلر سوق اولونمشدر . ملمون ترور چرخ کورجستانده
 دائما دونوب دوریور . هر آی قلیس حبسخانه لرندن سورکون
 قافله لری روسیه یه کیدیور و بونلرک یرینی کورجستان شهر و کویلرندن
 سوق اولنان یکی محبوسلر دوتیورلر ؛ تکرار نفیلر اجرا اولونیور
 و تکرار بونفیلرک یرینی یکی محبوسلر دولدوریور و بو دور بویه
 دوام ایدوب کیدیور . صانکه موسقوا کورجستانک صوصایان
 اها لیسنی یعنی بوتون کورجستانی روسیه ایله سیریایه نفیه قرار ویرمشدر ..
 فقط کوچوک کورجستان بیوک روس کتله سی ایله کیریشدیکی
 بو مهلک مجادله ده نیه کووه نیور ؟

او هرشیدن اول کندی ملی شعورینه ، حر و مستقل اولق
 حقنده ویردیکی دونمز عزم و قرارینه ، ملی وحدت و تمضوبه کووه نیور .
 او روسیه طرفندن تحت اسارت آلمان دیکر ملتک یاریمنه ،
 بو طبیی متفقینه کووه نیور ، که کنیدیسی کی اولرنده روسیه استیلا سنه
 قارشى جهد ایدیورلر .

او بوتون جهان مدینتک کندیسنه تأمین ایدلمش بولونان حسن
 توجهنه کووه نیور . کورجستان مجادله سنک جهان مدینتده کنیش
 خلق کتله لری و ده موقراسی محفلرلرنده حسن توجهله قارشیلاندینی
 معلومدر . بو مجادله بر دفعه دکلدر که جهان افکار عمومیه سنده ،
 مطبوعاتده مظاهرت کوریور ، او بو مظاهرتی حتی جمعیت اقوام
 کبی بین الملل مؤسسه لردن ده کورمشدر . او ایکی دفعه کورجستان

لهنده قرار اتخاذ ايله مش و ۱۹۲۴ سنه سی عصیانی زماننده کندی
توجهاتنك كورجوماتی لهنده اولدیغی علناً سویله مشدر. کورجستان
دعواسنك حائز اولدیغی سمبائی بی تصویر ایده بیلنك ایچون مذکور
عصیان زماننده تورکیه مطبوعاتنك بلافارق مسلك كورجستان لهنده
وقوع بولان دوستانه نشریاتی قید ایتك اکتفا ایدر .

هایت کورجستان و اونك قومشولری بوتون جهان تاریخنك
طبیعی جریان و انسانیت قانونلرینك خلافنده تشكیل ایدن روسیه نك،
دیكر تعبیرله سوویت استبدادی سیستمك چوکه چکنه کووه نیورلر که
بوسیله مئك چوکه سی عینی زمانده روسیه ایمپریالیزمنك ده چوکه سی
دیمنکدر . بو ایمپریالیزم انقاضی اوزرنده شمعی روسیه طرفندن
أسارت آلتنده دوتولان ملتلك حریب واستقلالی تأسیس اولوناچق،
قطعی زمانی کلنجه یکدیگرینه قارداشجه آل ویره چك اولان بوملتلر
کندی مقدس غایه لرینه ایره چکلردر .

جهان خریطه سنه ، هیچ اولمازسه آوروپا خریطه سنه رباقکمز .
کوره چکسکمز دولتلرک اونده دوقوزی یوزسنه دنبری چوکه ن مختلف
ملتلر ایمپراطورلقلرک انقاضی اوزرنده تأسس ایتش ملی دولتلردر .
ملتلك حریتی تاریخنك جرح ایدیلز برقانونی اولمشدر. ملتلك حریتی
مختلف قوملری صحنی صورته سونکو کوچی ايله برآرده دوتان
ایمپراطورلقلرک انقراضی ایشه بوقانونك اقتضاسی. روسیه حاکمیتده
بولونان ملتلك وپردکاری قوربانلر بویوکدر . فقط اونلر استقباله
امید واطمئنانله باقیور ، هر کلن ساعتك کندیلرینی حریته دوغرو
کونوردیکنه ایمان ایدیورلر. تاریخنك اراده سی مستبد روسیه ایمپریاسی
حقنده دخی جاری اولمالیدر ...

بولشېويك استېلېسى آلتنده نورکستان

موسقوا ، بولشهويك حاكيميتك اون سنهك ييل دونومنى بك
مطمن بر صورتده بايرام ايتدى. كرك بو بايرام صرفه سنده طوبالانان
اجرا قوميتىسى ، كرك بوندن صوكره انعقاد ابدن فرقه قونغرهسى
اجتماعلنده قومونست زمامدارلىرى كندى حاكيتلرينك اون سنهك
موفقتلرندن اوزون اوزادى به بحث ايتديلر . اوقونان راپورلرده ،
ايراد ايديلن نطقلره اينانيليرسه بو كونكى روسيه (بولشهويك
تعبيره كوره « سوويتلر اتحادى جمهوريتى ») نك بر « دنيا جنتى »
ادعاسى لازم كليردى .

ز قومونست نطقلرينك ، رسمى سوويت راپورلرنك حقيقى قيمتى
بك ابي بيلدېكمزدن روسيهي بونلر واسطه سيله دكل بالذات ميدانده
موجود ماقعلره استناداً اوكره نيورز. ديكر جهتدن بولشهويكلرك
كندى روس مى حدودى داخلىنده نه بابوب نه قازانديغيله ده بك
علاقه دار دكلز . چونكه بولشهويك حكومتى ، حقى روس ملتيجيسى

معروف پروفیسور میلیوکوف و طرفدارلرینک اعتراضلرینہ کورہ ،
 بو کونکی روسیہ ایچون ملی بر حکومت شکلی المقدمہ در۔ روس
 دولت منفعتی دوشونہ نہ ہر بر وطنپرست روس منورینک، بولشہ ویکلری
 سہومہ مکملہ و تنقید ایتمکے برابر، بنسہ مک مجبوریتندہ اولدینغی میلیوکوف
 غروبندہ کی مہاجر روس ملیپرورلری ہر وقت یازمقدمہ درلر (میلوکوف
 غزنیہ سی (پ . نووستی ، نک ۲۴۷۰ نومرولو نسخہ سنہ مراجعت،)
 بزم ایچون مہم اولان مسئلہ بولشہ ویک استیلاسی وقیزیل روس عسکری
 اشغالی آلتندہ بولونان یوردیمزک نہ قازانوب ونہ غایب ابتدیکنی اوکرتمک
 قید ایتمک و بولشہ ویکلرک کندی موسقوف حدودلرینہ چکلمہ لرینی
 طلب ایتمکدر .

*
*

بولشہ ویکلرک تورکستاندہ کی حاکمیتاری، کندیلرینک محل رنجبر
 و عملہ لک اجتماعی انقلابندن بحث ایتمہ لرینہ رغما، روس مہاجر کوپلو لری
 و شہرلردہ کی روس عسکرلرینک سلاح قوتیلہ تأسس ایتدیکی
 ہر کسجہ معلومدر . ۱۹۱۶ سنہ سندہ چار حکومتہ قارشہ عصیانیلہ
 شباط انقلابی حاضر لامغہ اشتراک ایدن تورکستان، بولشہ ویک انقلابنہ
 اشتراک ایتہ مشدر . تورکستان ایچون قومونست انقلابی ، شباط
 انقلابنہ نظراً دہا زیادہ روس ملی انقلابی شکندہ تجلی ایتشدی .
 تورکستان ملی حرکتی تاریخنندہ «مرفقہ فتنایتی» نامیلہ آکیلان
 ملی حکومتک اورتادن قالدیرماسی ، رفانہ مسلمانلرینک قتل عامی
 محلی مسلمانلرہ مخصوص ثروتک تمامیلہ یغما اور رشی کبی «بولشہ ویک
 اجتماعی انقلابی» یالکیز روس و ارمی عسکرلرینک قوتیلہ اجرا

اولونديغدن وقعه «اجتماعي انقلاب» اولمقدن زياده روس عسکرلری طرفندن، قورتولمق عرفه سنده بولونان موسقوف مستملکک سنک یکیدن اشغال آلتنه آلماسی ایدی . «جه قه» و «تشکیلات مخصوصه» کچی بوتون بولشه ویک مؤسسهلری هپ روسلرک آئنده بولوندی . بو «انقلاب» ک تورکستان ایچون صرف بر روس عسکرلی انقلابی اولدینی او قادار واضحدرکه ۱۹۲۰ سنه سنده بولشه ویکلرک کندیلری بيله بودورد تورکستان سوویت حکومتک مستملککچی روسلر آئنده اولدینی اعتراف ایتشلردی (کیورکی سافاروف «مستملکک انجی» موسقوا ۱۹۲۱) البته بو «اعتراف» صحیح دکل . فقط یکی مأنوره دن عبارت ایدی . تورکستان استقلاللی ایچون مجادله ایدن باصاحبی پارتیزانلری نیکیل ، بخارا خانلقی اشغال وافغانستان طریقيله هندستانه اجرای تأثیر مسئله لری کونک مسئله سی اولدیغدن بومانورالره لزوم کورولمشدی . ورکستانده یکی «میلی سوویت حکومتی» تشکیل اولونمش و مسلمانلرک آز چوق سربستجه تنفس ایتمه لرینه امکان ویرلمشدی . فقط کرک و حکومت «ک کرک» بخارا مستقل جمهوریتک ، وصایتلری موسقوفدن کلن یکی قومونیست - مهاجرلرک قومونیست «والی» لرینک آئنده بولوندرلدی . محلی قومونیستلر ایسه ، کلیتلی صورتده مأمورینه جلب اولونمقله برابر ، روس قومونیستلرینک «اراده» لرینی تطبیق بتمکده یاردیمچی اولمقدن باشقه بر شی یاپامادیلر . خلاصه ۱۹۲۰ سنه سنده تورکستانده اجرا ایدیلن «بولشه ویک اصلاحاتی» ایله اسکی صعیت دکیشمه دی : حاکم ملت ینه روس اولاراق قالدی .

* *

تورکستانده کی بولشه ویک انقلابی توکستانک ملی و اقتصادی .

منفعتلرینه قارشى وبونكله برابر خُصرف روس اشغالندن عبارت اولدينى
 حالده ۱۹۱۸ - ۱۹۲۰ سنه لرنده توركستانده بولشه ويك حاكىتى ناصل
 ماشايه بيلدى ؟ ديه بو سؤال ايراد اولوما بيلير . بو مسئله توركستان
 استقلالخيلرى طرفندن يازيلان بر چوق مقاله لرله تنوير و توضيح
 اولونمشدر . هر طرفدن مخالف قوتلرله محاصره ده بولونان توركستانده
 بولشه ويك حاكىتنك ياشايه بيلمه سنه يكانه سبب موسقوانك ، نو كې
 احتماللره قارشى ، توركستانده تطبيق ايتديكى اقتصادى سياست اولدى .
 بو اقتصادى سياست ايسه توركستانك خارجه يكانه بر ده مير يولى
 (طاشكند - اورنبورغ) ايله ماغلانش اولماسى وبوكا رعمأ پامو خيلنگ
 ترقى ايتديرلمه سى ايدى . جهان محاربه سنى تعقيب ايدن روس اختلاللرى
 نتجه سنده توركستانه بوغداى سوق ايدلمه دى . آجلىق طهور ايتدى .
 بولشه ويكاردنه خلفلرينك حاضر لادىيى بو « آجلىق » دن استفاده ايتكده
 تردد ايتمه ديلر . بو « آجلىق » ك دوام ايتديرلمه سنده كندى نجانلر ينى
 بولديلر . ايشته بو آجلىق دره كه توركستانده بولشه ويكلرك سياستى
 وصعيتلر ينى قورتاردى . او وقتلرده توركستان سوويت حكومتنده
 مسئؤلتلى موقع اشغال ايدن (طورادر يسه قولوف) بو « آجلىق » ك
 سوويت حكومتى ايچون نه قادار اهميتلى « خدمتلىر » كوستردىكى حقنده
 اعترافانده بولومارق « ديه بيلير كه بو آجلىق دن تلف اولان توركستانلير
 سوويت حكومتنك (يعنى موسقوا حاكىتنك) نجانته سبب اولديلر .
 چونكه بو مليونلرجه انسانلر آلايلر تشكىل ايدن رك يومروقلر ينى
 قالد يروب هجوم ايتك اقتدارينه مالك اولايديلر طاشى تاش اوزرنده
 براقازلردى . اونلر متشكل وشعورلى انسان كتله سى دكلديلر . هر نه
 ايسه ، بز اونلرى دو بورامادق ، تلف اولمالر ينه سبب اولدق ايسه ده

آنچق بونىكلە زىعمى وضعىق قورمارا بىلىك ... » (« انقلاب
 توركىستان يىللىرى » طاشكەندە مطبوع ۱۹۲۵) دىيور [۱]
 بوتون توركىستان بولشەويك دشمانلىقكە محاصره اولوندىغى وقت
 سوۋىيەت حاكىمىك سقوط ايتىمىسى و « نجات » نىك سېلى ايشته بو
 آجاق ايدى .

*
*
*

كلەم توركىستانك بوكونىكى سىياسى واقىصادى وضعىته : معلومدر، كه
 بوكون توركىستان بر قاج « مىلى جھوۋىيەت » لره آبرلىش بر حالده در
 اوزىك، توركىمن، تاجىك ، قرغىز وقازاق « جھوۋىيەت » لرنى تاسىس
 ايدەرك بولشەيكلرك، يىكپارە ويىكوجوداولان توركىستانى پارچەلادىلر .
 چونكه « توركىستان » بر مىركىزدن (طاشكەندىن) اداره اولوندىغى
 كونلردە موسقوفلىلرك قارشىسىندە ايچە مىهم بر توركىستان قوۋمىسى
 بولوبويوردى ؛ روس اشغال قوتىنە رغماً ، پروتستو ايدە و « بىرك »
 كوستىيورلردى . مىركىز اداره لردە ، « نومىنال » اولسە بىللە ، مىخلى
 منورلر ، بوكونىكى جھوۋىيتلردە كىنە نىسبە ، قالاباق ايدى . شىمىدى
 ايسە وضعىت بام باشقە در .

بولشەويك انقلابنىك اون سىنەك يىل دونومى بارامى متعاقب
 اجتماع ايدەن اوزىك اولىكەسى قومونىست فرقه سىك اوچىغى قونفرە سىندە
 مىخلى قومونىستلرنىدن تاجىبىف « اوزبىكىستان مىلى جھوۋىيتى » نىك حكومت
 مؤسسە لىزدە نەقادار اوزىك اولدىغى حقندە شو معلوماتى ويرمىشدر :

[۱] تفصىلات ايچون « بىكى توركىستان » عمومە سىك ۋىغى سايىسىندە
 مصطقى جوفاي اوغلونك « توركىستاندە سوۋىيەت حكومتىك آجلىق سىياسى »
 مىرلوحەلى مقاله سىنە مىراجەت .

« حکومت مؤسسه‌لرنده اوز بکتر بو سنهده یوزده (۲۲) به قادار
 ایندی. خارازامده بر وقت یوزده (۸۵) یرلیرایدی. بو سنه ایسه
 یوزده (۳۷) به دوشدی، (قیزیل اوز بکستان، نومرو ۲۷۳).
 ایشته بورقلر بزه «اوزبکستان ملی جمهوری» نی کیملر اداره
 ایندیکنی آجیق کوستریور. بالخاصه خارازام ولایتی کبی انقلابه قادار
 برروس مأموری بولونمایان یرلرده یوزده (۸۵). واوندن ده صوکر
 ۳۷٪ تنزل ایتیمسی کبی، بولاشه ویکلرک کندی تعبیرلرنجه «رقم
 لسانک شهادتی» ایله تنبیت اولونان وقعلر بولاشه ویک دورنده روس
 استیلاسنک نه قادار مدهش اولدیغی کوزمک اوکنده جانلاندیریور.
 بو، اداری مؤسسه‌لرده در. عمله تشکیلاتلرنده ایسه وصیت داه
 برباددر. شونی ده نظر دفته آلمالی، که بو عمله تشکیلاتی حکومت
 طرفدن و حکومت مأمورلریله اداره ایدیلن بکلک بر مؤسسه‌در.
 یرلی عمله لردن انتخاب اولونان مأمورلر هیچ برامیت و بریلهدیکی ینه
 تاجییف معروضه‌سنده ذکر اولونویور. اوبک سوزینه کوره عمله
 تشکیلاتنک مرکز اداره‌سنه ادخال ایدیلن یرلی عمله محلی قومونیستلره
 مراجعت ایدرک «آلیکن بی بورادن! قایریقاه کیده جکم. بوراسی
 یابانچی بر محیطدر!» دبه شکایت ایتشد. «خدمت بورسه» لرینه
 قید اولونان ایشمنز روس عمله‌سی (یکی روس مهاجرلری) حکومت
 طرفدن معارنت کوردیکلری حالده ایشمنز اوز بک عمله لرینه هیچ
 برامیت و بریله‌بور. بو خصوصده ینه قومونیست اوز بک (تاجییف)ی
 دیکله‌لم: «ایلولد» «خدمت بورسه‌سی» غیرتیه ۱۸،۰۰۰ روس
 خدمته یرلشدیریلدیکی حالده اوز بکلردن آنحق ۲۰۰۰ آدم
 یرلشدیرلشد. »

شمالی تورکستان (بوگون قازاقستان) ده ایسه وضعیت ده
 قنادر. بو اولکهنی موسقوف طرفندن تعیین ایدیلن (غلاشچوکین)
 نام برروس اداره ایدیور. بوقیزیل دیکتاتور ایلهاسکی جار موسقوفی
 طرفندن تعیین اولونان «استه بنوی جنرال - غوبرناتور» (صحرا
 ولایتلی والی عمومیسسی) آراسنده کی فرق یالکیز قیزل دیکتاتورک
 اطرافنده کی ترجمانلرک چوقلغنده در. قازاقستان اولکهمی قومونیس
 فرقه سنک ۶نجی قونفره سنده (غلاشچوکین) ک او قودینی معروضه
 کوره کچن (۱۹۲۷) سنه سی ایچنده مرکری حکومت مؤسسسه لرینه
 موسقووادن ۱۳۸ روس، دیکر ولایتلردن ۱۴۰ روس، مکتبلردن
 ۴۶ روس، قازاقستان خارجنده کی ولایتلردن ۳۲۳ روس مأمور جلب
 اولونمشدر.

قازاقستان اداره لرینی روسلاشدرمه حق ملی قومونیسترلرک
 پروتستولرینه رغمدوام ایدیور. سیدریا ولایتی قومونیس قونفره سنده
 محلی قومونیسترلرک بزکندیمزی اداره ایده بیله جک بر درجه یه کلده ک.
 روسلردفع اولسونلر، دیه قرار ویرمشلردر. بوقرار صحرا ولایتلی
 جنرال - غوبرناتوری (والی عمومیسسی) (کالاشچوکین) ی تماماً
 چیلدیرتمشدرد. («اکبه کشی قازاق» ۲۳ تشرین ثانی) (غلاشچوکین).
 بز صحرا ولایتلی «والی عمومیسسی» دیوروز، اونک آرقاداشلرندن
 (زینوویف) و (تروچکی) کی قومونیسترلر ایسه «صحرا ولایتلرینک
 هرایشی اونک آلدنده در. او برفرقه کاتب عمومیسسی دکل، صحرا ولایتلرینک
 «الله» ی و «فرعون» ی کسيلمشدرد. دیورلر. (باقکیز: «ایق»
 عین نسخه).

بو سیاسی وضعیت. شیمدی بز اون سنه ک بولاشه ویک حاکمیت

دورنده تورکستانلیرک قازانقلری اقتصادی انکشافلردن بحث ایدلم بو
 « انکشافلرک ماهیتی اوکرهلم: اقتصادی ساحده تورکستانده کوزه
 جاربان الک مهم اقتصادی تشبث تورکستان - سیبیریا و ترمذ - دوشنبه
 ده میر یول خطلری انشاسنک دوام ایتدیرلش بر قاج یکی قانالیرک
 آجیلماسی و آقولا و لایتنده « اولوغ طاغ » جوارنده معدن او جاقلیرنک
 ایشله تیلیمسی ، پترول و طاش کومور او جاقلری کشفیاتلیردر .
 بولشه ویکلرک هر قونفره و اجتماعلرده آغلرلردن دوشورمه دکلری
 بو « اقتصادی فعالیت ، لیرک تورکستان ایچون بویوک اهمیتی حائز
 اولدی هیچ رتورکستانلی طرفندن انکار ایدیللمز . بونکله برابر ،
 واضح بر حقیقتدر ، که بو یوللرک ، بو قانالیرک ، بو اعمالخاناه
 و معدن او جاقلیرنک بوتون اداره سی و استیماری موسسقوانک آئنده
 بولوندجه بو « اقتصادی انکشاف » لریالکیز موسقوا منفعتنه خدمت
 ایدلم حکدر . ذاتاً بونی بولشه ویک روسلرده صاقلامایورلر . یکی انشا
 ایدیلکده اولانده میر یوللردن الک مهمی تورکستان - سیبیریا خطیدر .
 ایشته بو خطک انشاسنده کیمک منفعتی اساس اتخا ایدیلدیکی موسقوا
 (قره ملین) سراینده تورکستانده الک مهم موقع صاحبی اولان
 (قرغزستان والیسی) قومونیدست « کالپرشتهین » سویله مشدر . خطک
 هسانکی نقطه دن کچمسی دها فائده لی اولدیغی ۴ تشرین اولده
 (قره ملین) ده مذا کره ایدلم رکن (کالپرشتهین) « کورده ی » قومندن
 کچمسی مدافعه ایدلم رک « خط بورادن کچرسه مهاجرت ساستمزلک
 تطبیق نقطه نظرلردن بویوک اهمیتی حائز اولاجقدور » دیمشدر . [« براودا
 واستوکا » ۹ تشرین اول] . شایان تعجیدر ، که (کالپرشتهین) ک
 بو سوزلری تورکستان تورک غزته لرندمه نشر ایدیلده ی .

بو خطك انشاسى اكل ايديله قادار اك مهم نقطه لرده روس
 قصبه لرى وجوده كترمك ايچون مركزى روس مهاجرت واسكان
 مديريتى فعاليتنه كچدى . مختلف نقطه لرده ۲۰۰,۰۰۰ هكتار اراضى
 روس مهاجر لرى ايچون توركستانليرك ائندى صبط اولوندى . « جايماء »
 نام موقعه ايسه روس شهرى انشاسنه باشلاندى . [« اكه كشى قازاق »
 ۲۱ تشرين اول ۲۴۳ نومرو] يدى صسو ولايتنه ۱۶۰۰۰ روس
 كترلدى . بورالده اراضى توركستانليرك كندى لرى ايچون بيله كافى
 كله ديكندن محلى زراعت اداره سى بوروسلرك اسكاندن امتناع ايتمشدى .
 بو حقه شمالى توركستانك واليسى - (زينوويه ف) ك تعبيرينه كوره
 « قازاقستان ورعوى » - كالاشچو كين قومويستلر قونفره سنده
 « موسقووانك و بزم قطعى امرلر مزمه رغما ، بو مهاجر لرى اسكاندن
 يدى صو محلى اداره لر ينك بوندن امتناع ايتمه سى موسقو قارشو سنده
 بزى محجوب ايتدى . . . » ديه سويله مشدر . [« اكه كشى قازاق »
 تشرين فاني ۲۱ نومرو ۲۶۷] آكلاشيلان بو خط توركستان ونجبر لر ينه
 پاموق مقابلنده بوغداى و ديكر ذخيره كترمه دن اول مليونلرجه
 روس مهاجرى كترمه جكدرد . ده مير يول اوزرنده قازاق - قرغزلرك
 يرله شمه سنه امكان بر اقامق ايچون بول انشاسى امام ايديله دن اك مهم
 نقطه لرده كى اراضى موسقو فليلره حصر ايدىلشدر .

ترمذ - دوشنبه (شرقى بخارا) خطى ايسه شيمديلك آنجق
 سوق الجيش نقطه نظرندن حائز اهميتدر .

كالم يكي آريق (قانالار) انشاسنه . معلومدر كه روسلرك
 توركستانده ارواواسقا ايشلر ينى اصلاح و ترقى ايتدirmekدن مقصد لرى
 آنجق متما دياً سوق ايتدكلرى روس مهاجر لر ينه اراضى حاضر لامق

و تورکستان دلیری اعظمی درجده استنار ایتکدر . بو یکی آریقلر و بندلرک محلی خلق منفعتی و اونلرک اقتصادی انکشافی ایچون انشا ایدلرکینه تورکستان دلیردن هیچ کیمسه ایناناز . بو آریق و قانالارک روس مهاجرلری اسکان ایچون انشا ایدلرکینی (لایس) ، (ع. یافا) و (ز. لینسکی) کی اکی آزلی روس قومونیسترلی ده انکارایتمه یورلر . مهاجرت و اسکان ایشلرینک یالکیز موسقواروسلری ائنده بولوناجغنی اعلان ایدن یکی قانوندن بحث ایدرکن « به دنوتا » غزته سی « هجرت و اسکان ایچون اوراق شرق ، تاتارستان ، باشقردستان و اورتا آسیا [تورکستان] جمهوریتلرینک یکی اسقالریمین منطقهری تعیین اولونمشدر » دیور . بومناسبتله « پراودا » غزته سنده [۱۵ تشرین اول نسخه سی] چه قانک مشهور جلادلرندن (لایس) بر مقاله نشر ایدرک دیورک : « غرب حدودیمزی بوشالتق عسکری جهتدن مهم اولدیگی کی شرقی حدودلریمزی روسلره دولدورمق مجبوریتندیز . اوراق شرقده و تورکستانده بز کندیمزه کوتلی استنادکاهلر وجوده کتیرمه لی یز . مهاجرلریمزی اورالده دولدورمقله وظیفه مزایفا ایدیش عداولونما مالیدر . اونلره لاقل هر عائله ایچون ۲۵۰ روبله معاونت و کلیتلی مقدارده اوزون مدتلی استقراضلر لازمدر ... »

« لایس » کی بر جلادک « اسکان و مهاجرت » مسئله لرند « زراعت متخصصی » صفتیله قلمه صاریله سی تورکستان و دیگر اوراق جمهوریتلرده کی محلی قومونیسترک « بز روس مهاجرینی قبول ایدرمه یورز ! » دیدکلری اعتراضلره جوابدر . بوقوته استنادآدر قازاق ، قرغز قومونیسترلی قونفره سنده بواراضی و مهاجرت مسئله سی مذاکره ایدیلرکن « صحرا و لایتلری فرعونی » کالاشچو کین « مرکزی

قوميتە قارار يە قارشى سويلەمك كىستاخلىغىدە بولۇناتتى. نەتىجىدە بولسا ئۇلار
بىر ھالدا ئىچىدە يۈزۈندە دايمىي ئىشقا بولمايماقتادۇر؛ يوقا ئىدە جەزە
دەيدۇ. [۱ كە كىشى قازاق ۲۳ ئىش يەنە] .

آكلاشيلان قانال و آرقارلار وجودە كىتەرسى و بو جەتەن
تور كىستانك « اقتصادى انكشافى » مەلۇماتلارنى باشلايدۇ (يوقۇق) .
قازاق روس مەلەكەتلىرى ئىچىدە بولسا ئىدە بىلەر . تور كىستان مەلەكەتلىرى
و تور كىستان خەلقچىلىرى ئىچىدە بولسا « اقتصادى انكشافى » لە « چار
مەلەكەتلىرى » آراسىدە ھېچ بىر ئىش يوقۇق . تور كىستان مەلەكەتلىرىنىڭ
ئىشە بولسا مەلەكەتلىرى ئىشە كەندى ئىشە بولسا . مەلەكەتلىرى ئىشە
اولانار ئىشە (غالاچۇكىن) كى فرەنكە دىدەكە كى « يوق
ئىدەكە » دەر .

صنایع ساحەسىدە كى انكشاف قىلدە بىر ئىش سويلەمك ئىستە .
مەلەكەتلىرى . بولسا قازاق - قرغىز قومۇنىسى سەد و قاس اسماعىل ئىلە
اوزبەكستان سوویت مەلەكەتلىرى مەلەكەتلىرى و دودا ئىدە بولسا سويلەمك
سەد و قاس بولسا مەلەكەتلىرى ئىشە بولسا مەلەكەتلىرى : « ۱ كە قازاق
و صنایع جەتەن بىر خەلقچىلىرى ئىشە بولسا مەلەكەتلىرى و بىلەرسە اووقۇق
بىر سوسىيالىزىم بىر ئىدە بىلەر . قازاق - قرغىز اولەكەتلىرى [بولسا
صنایع روسلار ئىشە بولسا مەلەكەتلىرى بىر ئىدە بولسا
قابىلە دەكەدەر » .

(كالاچۇكىن) بولسا سويلەمك قازاق قرغىز
سوسىيالىزىم « او قازاقچىلىرى مەلەكەتلىرى » بولسا مەلەكەتلىرى مەلەكەتلىرى
مەلەكەتلىرى بولسا مەلەكەتلىرى بولسا مەلەكەتلىرى بولسا مەلەكەتلىرى
بىر سويلەمك بولسا مەلەكەتلىرى بولسا مەلەكەتلىرى بولسا مەلەكەتلىرى

